Regd. NO N. 150

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४७] आकोला-- सोमवार तारीख १ माहे सप्टेंबर सन १९१३ इ० [अंक ३४

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाउच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटीशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील-
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सूचनाः- गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. पाणुदें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटींवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक आकोला ९।९।०९ } G. A. Phillips. एजंट
नं १

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छांप असलेल्या उत्तम कसाच्या **सोन्याच्या** चिपा मुंबई बँकच्या **आकोले आणि उमरावती** येथील ऑफिसांत विकत मेळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६$\frac{3}{4}$ तोळे असतें. साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक आकोला २१-९-१० } G. A. Phillips. एजंट
नो० नं० २

जाहिरात

सर्वत्र लोकांस जाहीर करण्यांत येते कीं श्रीसमर्थ गजानन आवलीया महाराज संस्थान शेगांव यांचे समाधीचें (मंदिराचें) काम बांधण्याचे सुरू आहे यास लागणारा खर्च फार असून तो लोकाश्रयावर अवलंबून आहे. वर्गणीचें कामीं संस्थानाकडून हरी कुकाजी आणि बंकटलाल भवानीदास व गोपाळ मारुती लउळ व रावजी नारायण महाजन यांस वसूल कर्ते नेमिले गेले आहे. कांहीं लोक हरदास संन्याशी वगैरे हे या मठाचें कामासाठीं वर्गणी वसूल करतात ह्मणून समजतें त्यांस वर्गणी न देतां या वरील ४ इसमासच वर्गणी देत जावी. चार इसमाबद्दल ज्यास संशय येईल त्यांनीं वर्गणी शेगांवकर भिकाजी खंडुजी पाटील यांचे दुकानीं मनीआर्डरीनें पाठवावी. **व्यवस्थापक**

रामचंद्र कृष्णाजी पाटील
नो० नं० ३

वऱ्हाडांत खात्रीची उत्तम नवीन सोय.

खरे गारेचे थंडचष्मे

आह्मीं मुद्दाम वऱ्हाडच्या लोकाकरितां **डोळे तपासून** सर्व तऱ्हेच्या फ्रेमीसहित **खरे गारेचे थंड चष्मे माफक दरानें** विकण्याचें दुकान काढलें आहे. मुंबई वगैरे मोठ्या ठिकाणच्या भपक्यावर मंडळी कशी फसतात हें सर्वांना श्रुतच आहे सर्व गरजूनी अनुभव घेवून पहावा.

गोपाळ पांडुरंग आणि कंपनी
नो० नं० ४ आकोला

बहिष्कृत भारत

अस्पृश्य मानेलल्या वर्गाच्या उन्नतिसाठीं केवळ सामाजिक व धार्मीक विषयांचाच उहापोह करणारें पाक्षिक पत्र.

वार्षीक वर्गणी ट. ख. सह दोन रुपये आमच्या अस्पृश्य मानलेल्या बंधुनीं व हित चिंतकांनीं ह्या पत्राचें वर्गणीदार होऊन आह्मास आश्रय द्यावा अशी त्यांस विनंती आहे.

जाहिरातीचे वगैरे दर खालील पत्त्यावर विचारावें.

गणेश आकाजी गवई.
अमरावती वऱ्हाड.
नो० नं० ५

-:-:*:-:-

अजब करामत.

बालक्षुधा निवारण- लहान मुलांस वर दूध घालण्यानें होणारें संग्रहणी, उडतें इत्यादि सर्व विकारावर हें सत्व अप्रतीम गुणकारी आहे. मुलें हैसेनें घेतात. किं० १ तो० ८२ आणे.

हेमसुधा- धुपणी हा रोग पुष्कळ स्त्रियाना जडतो. यावर खात्रीचा उपाय न मिळाल्यानें कित्येक स्त्रिया कुचमत आहेत. या औषधानें कसलीही धुपणी नाहींशी होऊन अंगांत तरतरी येते. परमा व गरमी यावर ही याचा तात्काल गुण येतो. कित्येकांची खात्री झाली आहे किं० १ बाटलीस ३ रु०

कामधेनुगुटिका - अलीकडील निरानिराळ्या परिस्थितीमुळें लेकुरवाळ्या आयांना दूध येत नाहीं. त्यामुळें मुलें अशक्त व रोगी होतात. याचे सेवनानें पुष्कळ निरोगी दूध येते. पुष्कळांना अनुभव आला आहे. किं० ३ गोळ्यास ८६ आणे.

जानकीबाई रानडे नर्स अॅण्ड मिड्वाईफ. } सांगली,
नो० ६

रामबाण उपाय.

रक्तपिती व कोड

दहाहजार पुड्याफुकट. आह्मीं आमच्या औषधाची खात्री पटावी ह्मणून १०००० नमुन्याच्या पुड्या करण्याचें योजिलें आहे या पुड्या वरील महारोग दुरस्त होण्यासारख्या आहेत. हे त्या निःसंषय सिद्ध करितील. या पुड्या वापरून अनुभव पहावा ह्मणजे खात्री होईल. नमुन्याच्या पुडीची किंमत फक्त ८ॾ ठेविली आहे. ही किंमत फक्त टपाल हशील वगैरे खर्चापुरतीच आहे

२ आह्मीं रक्तपिती, कोड, हे कसे उद्भवतात त्याची शुश्रुषा कशी करावी? वगैरे माहितीचे इंग्रजी व बंगाली भाषेंत पुस्तक तयार केलें आहे तेंही पण गरजूंनीं अवश्य वाचण्या लायक आहे. ह्मणजे त्या पासून त्वचे संबंधीं रोगाची पूर्ण माहिती होईल किंमत फक्त ट. ख. सह ॥ॾसर्व पत्र व्यवहार इंग्रजींत करावा.

पण्डित कृपाराम
८ नंदीबागानलेन पो. सालकिया जि. हावरा.
नो० नं० ७

अनायासें देवदर्शन.

नोटपेपर्सः- श्री गजानन, दत्तात्रय, मारुती, शंकर व नरहरी या पैकीं कोणती ही एक मूर्ती रंगांत दाबून उठाव (एम्बास) छापलेले, १०० ग्रेप्रनाईट नोट पेपर्स व त्याच्या बेताची चौकोनी १०० कव्हरें प्रत्येकीं किंमत ८८ व्हीपीनें ८१२ दोन्हीमिळून किंमत रु. १ व्हीपीनें रु. १८६

सर्वत्र एजंटस् पाहिजेत

पताः- बेंद्रे आणि कंपनी पुणे सिटी
नो० नं० ८

हिंदुस्थानावर अरिष्ट.

हिंदुस्थानातील राहिवाशांच्या पाठीस ज्वर व हिंवताप यांचें अरिष्ट सदोदित लागलेलें आहे पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिवतापाचें औषध व गोळ्या हे रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारसें वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रु

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं

शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार. तावडतोब दूर होतात. किं रु. १८८

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ८४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली खरूज याचा विकार एका दिवसांत नाहींसा होतो. किं. ८४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला जे. पी. मु वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

नो० नं० ९

पत्रव्यवहार

प्रोफेसर वास्वनी यानीं येथील थिऑसोफिकल सोसायटीचे आश्रमामध्यें ता. १६-८-१३ रोजीं सकाळीं साडेसात वाजता 'थिऑसोफिकल स्टँडपॉइंट' या विषयावर इंग्रजींत व्याख्यान दिलें. त्याचा सारांश आपलेकडे पाठवीत आहे. प्रोफेसर वास्वनी हे समाजाचे सभासद नमस्यामुळें त्यांचे विचार विशेष महत्वाचे होते.

व्याख्यात्यानीं प्रथमच सांगितलें कीं मी समाजाचा सभासद नाहीं तरी समाजाचे तत्वाशीं माझा विरोध नसून सहानुभूतीच आहे. समाजाबद्दल मला कांहीं बोलणें नसून समाजाचे सामान्य तत्वाबद्दल बोलणें आहे. कालेजांत वगैरे मुलांस जें शिक्षण दिलें जातें तें प्रथम बाह्य सृष्टिबद्दल दिलें जाऊन नंतर त्यास सहजच अंतर्मुख केलें जातें. प्रथम भौतीकशास्त्रांची माहिती दिली जाऊन, त्यांचेकडून निरनिराळया प्रकारचे प्रयोग केले जातात. तसेंच त्यांस वनस्पतीशास्त्रांची प्राणिशास्त्रांची, शारीरशास्त्राची वगैरे माहिती दिली जाते. त्यानंतर त्यांजकडून समाजशास्त्रांचा अभ्यास करविला जातो. यांत राष्ट्राचा इतिहास, लोकस्थिति, स्थल वर्णनें वगैरे गोष्टी येतात. तसेंच यांतच राजनीतीचीं तत्वें येतात. राज्यव्यवस्था उत्तम कोणची, प्रजासत्ताक, किंवा राजसत्ताक याबद्दल विचार केला जातो. यांतच अर्थशास्त्रांचाही समावेश होतो. तिसरा विषय नीति तत्वांचे व मानसशास्त्राचें शिक्षण दिलें जातें. शाळेंत अथवा कॉलेजमधून स्वतंत्र धर्मशिक्षण दिलें जात नाहीं.

शिक्षणाचे जे हे तीन प्रकार सांगितले ते मनुष्यकृत नसून स्वाभाविक आहेत. 'प्रथम एक होतें, त्याचेच अनेक झालें व तेंच अनेक परत एक होण्याचे प्रयत्नात आहे' परत जातअसतां आपणांस तीन भूमिकांचाच विचार करावा लागतो. जसें — सृष्टी, मनुष्य, आणि ईश्वर. या तिहींस वरूनच पूर्वीं सांगितलेलीं शास्त्रें जाहलीं आहेत. युनिव्हर्सिटी — विश्वविद्यालय याचा अर्थ जेथें विश्वाचें ज्ञान शिकविलें जातें ती जागा -- असा आहे. थिऑसोफि-ह्मणजे थिऑस-ईश्वर व सोफिया ज्ञान असा अर्थ आहे. जेथे सर्व ज्ञानाचा अंत होतो तेंच ब्रह्मज्ञान अथवा अध्यात्म ज्ञान होय. मनुष्याचा सहज स्वभाव अनेकांतून एक तत्व काढण्याकडे असतो. अनेक वस्तूस एकच अधिष्ठान आहे हें सिद्ध करण्याकडे त्याचा सहज ओढा असतो. असो, अशा प्रमाणें एक जो ईश्वर त्याचे पासून अनेक असें विश्व उत्पन्न झालें व अखेर त्या एकाचेच ठिकाणीं त्याचा लय झाला पाहिजे. विद्या अथवा सोफिया या शद्बानें आपण ज्यास सामान्यत्वानें धर्म ह्मणतो तो वेऊं. धर्माचें ध्येय ईश्वर आहे. अशातऱ्हेनें विचार केला असतां प्रत्येक मनुष्य जाणून अथवा अजाणता ईश्वराकडेसच जात आहे व ह्मणून तो थिआफिस्ट आहे. ब्रह्मविद्या समाज हें एक आतां सांगितलेलीं तत्वें प्रकट करणारी संस्था आहे. तें एक साधन आहे.

या समाजाचा सभासदही ईश्वराचा शोध करीत असतो. परमेश्वराचा सृष्टी उत्पन्न करण्यांत काय हेतु आहे हें पाहण्याचे प्रयत्नांत असतो. अशा दृष्टीनें ईश्वराचे आस्तित्व मानणारे सर्व थिऑसोफिस्ट आहेत असे ह्मणता येईल, परंतु प्रत्येक थिऑसोफिस्ट ईश्वरास मानणारा असतोच असें मात्र ह्मणता येणार नाहीं. कारण त्यांच्यांत क्वचित अज्ञेय वस्तूस ईश नाम देऊन पाहणारे नसतील. परंतु ईश्वर नाहीं असे ह्मणणाऱ्यांची तशी भावना फार वेळ टिकणारी नसते. सर्व तऱ्हेच्या मानुष प्रयत्नास धर्माचे सहाय असलेंच पाहिजे. समाचेवाढीस धर्माची अनुकूलता पाहिजे धर्माचा मदत न घेतल्यानें समाजनष्ट झाल्याची उदाहरणें इतिहासांत आहेत. जगत्बंधुत्वाचे कल्पनेस धर्माचा पाया आहे. सर्व सृष्टि परमेश्वरानें केली, अर्थात तो आपला पिता आहे असें मानताच परस्पराचे बंधुत्वाची कल्पना सिद्धच आहे. मात्र हें बंधुत्व ह्मणजे अधिकार अथवा गुणभेद शून्य समता नव्हे. अधिकार व गुणावगुण भेदानुरूप, मनुष्याचे योग्यतेनुरूप कामि अधिक्य असणारच फक्त एकाचा दुसऱ्यावर हक्क राहत नाहीं. व आपलें पेक्षां अशक्त अज्ञानास नाहिसें करणें नसून त्यांचें संगोपन करणें, त्यास विद्यादान देणें हें प्रत्येकाचे कर्तव्य कर्म होतें. यांतच पितृऋणाची कल्पना आहे. आपली भाषा, आपलें खाणें पिणें, लत्ताकपडा, ज्ञान, विद्या इत्यादि हरएक गोष्टीकरितां आपण कोणाचे तरी ऋणी आहोत, व तें ऋण आपणही दुसऱ्या करतां स्वार्थ यत्न करून फेडलें पाहिजे.

५

कित्येक असें ह्मणणारे आहेत कीं समाज हा एक व्यक्तीव्यक्तीचे गरजांनीं बांधलेली संस्था आहे. व अशा दृष्टीनेंच समाजामध्यें आपलें वर्तन असावें. परंतु असें नाहीं. समाजबंधनें यांपेक्षां उच्च भावनेनें बद्ध असलीं पाहिजेत. कित्येकांचे ह्मणणें सर्वजण वाटेकरी आहेत व परस्परास मदत करणें हे त्यांचे कर्तव्यकर्म आहे. आजपावेतों युरोप खडांत व्यक्ती व्यक्ती करतां आहे. ह्मणजे आपलें सुख तेंच जगाचें सुख, असें मत प्रचलीत होतें. व या मतामुळेंच भांडवलवाले आणि मजूरदार यांचेंमधील माजलेलीं रणें दृष्टीस पडतात. आतां कोठें भांडवलवाल्यास वाटूं लागलें आहे कीं मजुरदारास पोटभर अन्न व आंगभर कपडा देणें आपलें कर्तव्य आहे. आतां त्यांचे ठिकाणीं विश्वबंधुत्वाची कल्पना दृढ होऊं लागली आहे. विश्वबंधुत्वाचे दृष्टीनें गुन्हेगार लोकांस ज्या शिक्षा होतात तो त्यांचे सुधारण्याचा खरा मार्ग नसून उलट त्यास गुन्हें करण्यास जास्त उत्तेजन देणें होय, असें लोकांस वाटूं लागलें आहे. देशामध्यें सुपीकता असली ह्मणजे गुन्ह्याचे प्रमाण कमी असें दिसून येते. अर्थात देशांत होणारे गुन्ह्याचे खरे जबाबदार गुन्हेगार नसून समाज होय. लोकांचे आरोग्याकरितां, शिक्षणा करितां वगैरे सरकार जे लाखो रुपये खर्च करितें त्याचे मुळाशीं ही विश्वबंधुत्वाचीच कल्पना आहे.

थिऑसोफिची तत्वें अथवा ही विश्वबंधुत्वाची कल्पना ही राष्ट्राचे उन्नतीस पोषक अशी नाहीं. असें कित्येक ह्मणतात. परंतु हें ह्मणणें ठीक नाहीं. व्यक्तीचे वाढीस राष्ट्राभिमान जसा आड येत नाहीं तसेंच विश्वबंधुत्व हें राष्ट्राचे आड येत नाहीं. विश्वबंधुत्व हें आपलें ध्येय आहे ही गोष्ट लक्षांत ठेऊन आपले कर्तव्य केलें पाहिजे. समाजाची तत्वें मुख्य तीन आहेत. व मी सांगितलेल्या विचारांत तिन्ही तत्वांचा विचार केला आहे

नागपूर मराठे

९-८-१३

वऱ्हाडसमाचार

भाद्रपद शुद्ध १ शके १८३५ प्रमादी

हस्तसामुद्रिक.

फलज्योतिष, भूतपिशाचविद्या, हस्तसामुद्रिक, इत्यादि थोतांडे आहेत असें शास्त्रज्ञ इतके दिवस ह्मणत आले. पण शास्त्रज्ञानाचे पाऊल जसजसें पुढें पडूं लागलें, तसतसें पाश्चात्यांचे भ्रम दूर होत जाऊन या गोष्टी खऱ्या आहेत, मात्र हीं शास्त्रें अद्याप यावीं तशी पूर्णावस्थेला आलीं नाहींत असें ह्मणण्यापर्यंत मजल आली आहे. सामुद्रिक आपण जाणतों असें ह्मणणारे पुष्कळ लोक भोंदू असतात, त्यांना त्या शास्त्राचें खरें ज्ञान मुळींच नसते ही गोष्ट खरी आहे, पण त्यामुळें तें शास्त्रच खोटें आहे असें ह्मणतां येत नाहीं. सामुद्रिकशास्त्र फार जुनें आहे, आणि शास्त्रीय प्रमाणावर रचिलेलें आहे यात शंका नाहीं. मनुष्याचें शील व त्याचा स्वभाव यांचे प्रतिबिंब त्याच्या चेहऱ्यावर उठलेलें असतें, तसें त्याच्या हातावर ही असतें. कोणाही दोन माणसांच्या हातावरच्या रेषा सारख्या नसतात ही गोष्ट आतां पाश्चात्य शास्त्रज्ञ कबूल करतात, आणि ह्मणूनच सहीबद्दल आंगठ्याच्या रेषा उमटून घेण्याची रीत सरकारी व्यवहारांत सुरू झाली आहे. या आंगठ्यांचा छापांचा उपयोग अपराध्यांचा तपास लावण्याचे कामीं चांगला होतो ही गोष्ट अनुभव सिद्ध आहे. हातावरच्या रेषा जन्मसिद्ध असतात. हस्तव्यवसायामुळें आलेल्या नसतात. असलाच तर उलट प्रकार आहे. ह्मणजे आळसांत दिवस काढणाऱ्या श्रीमंतापेक्षां हातानें काम करणाऱ्या मजुराच्या हातावर कमी रेषा असतात. या रेषांचा मनुष्याच्या मानासिक स्थितीशींही निकटचा संबंध आहे ही गोष्ट निर्विवाद आहे. वेड लागलेल्या माणसाच्या हातावरच्या रेषा पुसट असतात. मतलबी, आणि जगांतल्या सुखदुःखाविषयीं बेफिकिर राहणाऱ्या माणसाच्या हातावरच्या रेषाही तशाच पुसट असतात. माणसाच्या जीवनातला भूतकाळही त्याच्या हातावर आपली निशाणी ठेवीत असतो. सामुद्रिकाविषयीं अश्रद्धा बाळगणाऱ्या नव्हे त्याचा उपहास करणाऱ्या एका माणसाचा हात पाहून सामुद्रिक शास्त्रज्ञानें त्याच्या आयुष्यांतल्या मागच्या गोष्टी सांगितल्या त्या वस्तुस्थितीशीं तंतोतंत जुळल्या, असें एक उदाहरण नुकतेंच इंग्लंडांत घडलें. त्या माणसानें अमेरिकेंत जाऊन एका स्त्रीशीं लग्न केलें व पुढें तिच्याशीं भांडून घटस्फोटही केला होता. ही गोष्ट त्याच्या जिवलग स्नेह्यांला सुद्धां ठाऊक नव्हती. पण सामुद्रिक जाणणारानें ती पटदिशी सांगितली. नुसतें भूतच नव्हे तर भविष्य सुद्धां हातांवरच्या रेषांवरून सांगतां येतें. या गोष्टीवर माणसाचा एकाएकीं विश्वास बसणार नाहीं. पण प्रत्यक्ष घडलेली पुढील गोष्ट वाचली ह्मणजे त्यांची खात्री होईल. लंडन येथें चार बाया एकदम एका सामुद्रिक जाणणाऱ्याकडे गेल्या. चौघींचाही त्या शास्त्रावर विश्वास नव्हता. पण केवळ मौजेखातर त्या गेल्या होत्या. एकीचा हात पाहून त्यानें भविष्य सांगितलें. पण दुसरीचें भविष्य कांहीं केल्या तो सांगेना. का सांगत नाहीं ह्मणून विचारतां तो ह्मणाला कीं भविष्याच्या रेषाच हातावर नाहींत, तेव्हां मी काय सांगू? मौज अशी कीं ती बाई तेथून उठून घरीं जाता जाताच वाटेंत मोटार गाडी खालीं सांपडून मेली! कित्येक सामुद्रिक शास्त्रज्ञांना भविष्य कळलें असताही तें दुःखपरिणामी असल्यामुळें ते तें सांगत नाहींत. कारण न जाणो तें ऐकून दुःखाचा धक्का ऐकणाराचे अंतःकरणाला बसावयाचा! कित्येक सामुद्रिकशास्त्रज्ञ एखादें भावी संकट सूचित करतांना त्याबरोबरच तें टाळण्याचा उपायहि सुचवितात. त्यामुळें त्या धक्क्याचो तीव्रता थोडीशी कमी होते. पण खरें ह्मटलें असतां हें केवळ श्रोत्याच्या समाधानार्थ त्यानें सांगितलेलें असतें. कारण भवितव्यता कोणाला व कोणत्या उपायानें टाळतां येणार आहे? सामुद्रिकशास्त्रांचीं मूळतत्त्वें कांहीं खोटीं नाहींत. त्या तत्त्वांच्या आधारावर बसविलेलीं अनुमानें कदाचित् चुकत असतील. पण तो मुद्दा गौण आहे. कारण अधिक काळजीपूर्वक व अधिक पायाशुद्ध पद्धतीनें सामुद्रिकाचें संशोधन केलें असतां हें व्यंग दूर करतां येण्यासारखें आहे. पण त्यावरून त्या शास्त्राविषयीं अश्रद्धा ठेवणें हा अन्याय आहे.

ईजिप्तमधलें लोकप्रतिनिधित्व.

हिंदुस्थान आणि ईजिप्त यांच्या स्थितींत महदंतर आहे, आणि त्या मानानें दोन्ही देशांतल्या कौंसिलांच्या रचनेंतही विलक्षण अंतर आहे. मात्र हे व्यस्त प्रमाणात आहे ही आश्चर्याची गोष्ट आहे. हिंदुस्थानावर इंग्रजी सुधारणेचा जितका संस्कार झाला आहे त्याच्या चतुर्थांशही ईजिप्तवर झालेला नाहीं असें असतां तेथील कौंसिलांची रचना अधिक उदारपणाची आणि प्रगतिविशिष्ट आहे. येथें कौंसिलांत सरकारी अधिकाऱ्यांची संख्या अधिक, तर तिकडे लोकनियुक्त सभासदांची संख्या अधिक आहे. तिकडे ८९ मेंबरांपैकीं ६६ लोकनियुक्त असतात. कायदे कैसिल

व बजावणीखात्याचे अंमलदार यांच्यांत एखाद्या बाबतींसंबंधानें विरोध आला तर कौंसिलर व अंमलबजावणी करणारे अधिकारी यांची खाजगी कान्फरन्स भरते. हें स्वरूप आमच्या इकडे मुळींच नाहीं. तिकडे सुशिक्षितांना विशेष मान आहे; इकडे लॉर्ड सिडन ह्याम सारखे गव्हर्नरपदस्त अधिकारी सुशिक्षितांना शत्रुप्रमाणें आपण लेखतों असें उघडपणें सांगतात? सुदैवानें सगळे अधिकारी लाटसाहेबासारखे नसतात ह्मणून बरें आहे. तरीपण सुशिक्षितांना योग्य मान इकडे मिळत नाहीं या ओरडींत बरेंच तथ्य आहे. ईजिप्तमध्यें प्रत्येक सुशिक्षिताला मत देण्याचा अधिकार आहे. इकडे युनिव्हार्सिटीच्या पदवीधराला सुद्धां तो नाहीं. तो मिळावा ह्मणून बंगालच्या लोकनायकांनीं व शिक्षणसंस्थांनीं खटपट केली तरी उपयोग झाला नाहीं. इजिप्तच्या कौंसिलांची रचना लॉर्ड किचनर सारख्या लष्करी अधिकाऱ्यानें तयार केली आहे. हिंदुस्थानच्या कौंसिलांची रचना लॉर्ड मोर्ले व लॉर्ड मिंटो यांच्या संयुक्त विचाराचें फळ आहे. ह्या सगळ्या गोष्टी लक्षांत घेतल्यावर लॉर्ड किचनर हिंदुस्थानचे व्हाइसराय होऊन आले नाहींत या बद्दल कोणाला खेद वाटणार नाहीं.?

मृत्यूचें प्रमाण

(१ ते ५ वर्षें वयोमानावरून काढलेलीं कांहीं अनुमानें.)

मध्यप्रांत व वऱ्हाड मिळून १९११ च्या खानेसुमारींत लोकसंख्या एकंदर १,३९,१६,३०८ भरली. त्या नंतर १९१२ सालीं ६,७१,२९८ जन्म झाले व ५,८९,२८५ मृत्यु झाले. सरासरीनें प्रांताची लोकसंख्या ८२ हजारानें एका वर्षांत वाढली ह्मणजे दर हजारी लोक संख्ये मागें ५९ या प्रमाणानें लोकवस्ती काय ती वाढली आहे. ही वाढ फार कमी आहे आणि मृत्यूचा तडाखा मोठा जबर आहे असें दिसून येईल.

या मृत्यूसंबंधानें एक भयंकर गोष्ट घटली ह्मणजे आमच्या देशांतील जननमरणाची विलक्षण घडामोड होय. या सालीं एक वर्ष वयाच्या आंतील

मुलगे	मुली	मिळून त्यार
३६९२८९	२६१७१८	९,३०
	यापैकीं	
१०७१३४	८९,९६१	१,९७,०९५

एकंदर मुलें मृत झालीं. या आंकड्यांचा अर्थ असा निघतो कीं सरासरीनें ८ मुलें जन्मलीं ह्मणजे त्यापैकीं ३ मुलें मृत्यूमुखी पडतात. एक वर्षा खालील मुलें या प्रमाणानें मरतात ह्मणजे ८ आया पैकीं ३ आयांची कूस व्यर्थ शिणली जाते आणि गर्भांत ९ महिनें वाळगल्या नंतर इतकी पुष्कळ मुलें यमाच्या दरबारीं धाडलीं जातात. एवढाच शीण नाहीं तर त्या मानानें देशाच्या वीर्याची हानी वर्षानुवर्ष व्यर्थ होत आहे. एवढी वीर्यहानी प्रजानिर्माणाच्या कार्यामध्यें होत आहे आणि त्याचा लाभ कोणाचाच होत नाहीं हें विसरतां कामा नये. एकदां कांहीं मित्रमंडळीमध्यें विनोदाचा वाद पडला होता. या वादांतील मुद्याची गोष्ट महत्वाची आहे. एक पक्ष ह्मणे कीं आईचे उपकार भारी आणि दुसरा पक्ष ह्मणे कीं बापाचे उपकार भारी-मातेचें ऋण कशानेंच फिटणार नाहीं व तिनें गर्भधारणेचीं दुःखें सोसलीं व मुलासाठीं किती तरी जीवापाड श्रम केले. उत्तर पक्षाची मंडळी ह्मणत कीं बापानें जो स्वार्थत्याग केला आहे तो अमूल्य आहे. सर्व ओजस् त्यानें खर्चीं घातलें तेव्हां ही मुलाची प्रेमग्रंथी जगापुढें आली. मुलाच्या दृष्टीनें पाहतां मातापितरांची लीला झाली आणि ती लीला मुर्तरूपानें येऊन आपल्या जन्मदात्यांस आनंदवीत आहे. वरील वादाचें तात्पर्य एवढेंच कीं पितृवर्गाचें वीर्य व ओजस् अशा मूर्तस्वरूपाला पोंचल्यानंतर त्याची हानि अशा रितीनें व्हावी आणि मातृवर्गाच्या देहांची अशी व्यर्थ जीर्णावस्था व्हावी हें आपल्या देशाचें मोठें दुर्भाग्य होय. ' संसारी माणसें या गोष्टी लक्ष्यांत घेतील तर आमच्या देशाचा केवढा तरी लाभ होईल. आपण चतूर माणसें लांकडाचा घोडा हत्ती वाटेल तसा बनवितों, चित्रकार मातीचीं मनोहर चित्रें तयार करितों. आणि यंत्रकार जड वस्तु घेऊन त्याची वाटेल तीं अद्भुत यंत्रें करितो पण मनुष्यें मात्र स्त्रीपुरुषांच्या संगमा पासून वाटेल तशी व पाहिजे तितकीच प्रजा निर्माण करूं शकत नाहींत हें मनुष्याच्या बुद्धीचें पंगुपण नाहीं. पण मनुष्याचा उच्छृंखलपणा, धर्मबाह्य वर्तनाचा अतिरेक व अमर्याद मैथुन सुखाची लालसा या गोष्टी या जननमरणाच्या घडामोडीचीं मुख्य कारणें होत. मनुष्य जितका ढील मारतो तितका विचारशील राहत नाहीं ह्मणून यथाऋतु स्त्रीगमन करीत नाहीं, शरीर संपदा कायम ठेऊन हा व्यापार मर्यादित ठेवीत नाहीं आणि या रितीनें आपल्या वीर्याच्या द्वारानें रोगबीजें भावी प्रजेच्या शरीरभूमींत पेरून टाकतो. तेव्हां मुल उपजतच एकावर्षाच्या आंत मृत झालें यांचें महापाप किंबहुना शास्त्रीय दृष्टीची बालहत्या आमच्या समाजांतील माता पितरांच्या माथीं येत आहे हें दाखविण्याचा आमचा हेतु वरील आंकडे एकत्र करण्यांत आहे. ही समजस्थिती पाहून तिच्या गिळेझांक होऊं नये आणि ती दुरुस्त करण्याच्या प्रयत्नाला स्त्री पुरुष सत्वर लागतील असा आह्मांस पूर्ण भरवसा आहे.

एकंदर लोकसंख्येच्या मानानें पाहतां १ वर्षावरची व पांच वर्षेखालील मुलांची संख्या एक अष्टमांश ह्मणजे १६,७६,४२३ आहे. यापैकीं १९१२ सालीं १,२९,७२२ या अल्पवयांत मरण पावलीं. हें मरणाचें प्रमाण ७७.५२५ आहे ह्मणजे या वयोमानांतल्या १३ मुलामागें १ मूल मरण पावतें. हें प्रमाण इतर राष्ट्रांच्या मानानें फार दांडगे आहे. एकंदर पांच वर्षांच्या वयोमानाची लोकसंख्या २२ लक्ष आहे आणि त्यापैकीं ३॥ लक्षावर मुलें मरण पावतात हे फार घातुक होय. आईबापांस मुलांची जोपासना नीट ठेवितां येत नाहीं, आणि त्यांच्या पिंडाच्या वाढीच्या या ऐन भरांत त्यांच्या देहांचें अवसान व्हावें ही मोठी दुःखाची गोष्ट होय.

आयुर्मर्यादा

[स्त्रीपुरुषांच्या जीवनशक्तीची तुलना]

सार्वजनिक आरोग्या संबंधीच्या वार्षिक रिपोर्टांत एक असा तक्ता असतो कीं त्यांत वयोमानाला धरून होणाऱ्या मृत्यूंचा हिशोब दिलेला असतो. त्यावरून साधारणपणें असें अनुमान दिसतें कीं १ वर्षापासून १५ वर्षें वयापर्यंत मुलगे अधीक मरतात आणि या मानानें मुली तितक्या मरत नाहींत. स्त्रिया या पूर्व वयांत पुरुषापेक्षां अधीक चिवट दिसतात. जीवनशक्ती त्यांच्यामध्यें अधीक जोमानें खेळत असते असाच अनुभव आहे. १ वर्षा खालील पुरुष, तसेच ५ वर्षा खालील पुरुष व १० वर्षा खालील पुरुषच अधीक प्रमाणानें मरतात आणि बायकांच्या मरणाचें मान कमी आहे तथापि अंशतः मरणाची बधा पुरुषांस व स्त्रियांस १० वर्षा १५ वर्षा पर्यंतच्या वयाला पोचेंपर्यंत आरशांत सारख्या रेषेवर आणून बसविते. पण १५ वर्षापुढें ही स्थिती बदलूं लागते आणि तेथून स्त्रिया पुरुषां पेक्षां थोडथोड्याच पण अधीक मरूं लागतात आणि पुरुषांची जीवनकला अधीक जोमदार होऊं लागते असें दिसतें. हा व्यस्त प्रकार वयाच्या ३० वे वर्षा पर्यंत तसाच चालूं राहतो.

त्या नंतर स्त्री पुरुषांचे मृत्यु समुद्राच्या भरतीनंतर समा स्थितीला पावतात. सरासरी ४० वर्षापर्यंत ही गोष्ट चालते. त्या नंतर पुढें पुरुषांचा चिवटपणा फारसा टिकत नाहीं. ते मागें पडतात, ते अधिकाधीक मृत्युमुखीं पडतात व स्त्रिया आपल्या जीवनशक्तीला पूर्ववत् परततात वं त्यांच्या मरणाचें प्रमाण पुरुषांच्या मनानें कमी कमी होत जातें.

एकंदरीनें पाहतां १० वर्षा पर्यंत जीं मुलें जगतात तीं १५ वर्षापर्यंत जोमानें वाढत जातात आणि या वयाच्या मर्यादेंत मृत्यूच्या तडाख्यांत अगदीं स्वल्प प्रमाणांत सांपडतात. जन्मतःच मृत्यूची भिती मोठी असते. त्याचा जोर जेवढा तेव्हा चालतो तितका पुढें कधींच चालत नाहीं. त्यानंतर १० वर्षापर्यंत हा मृत्यूचा दरारा कमी कमी होत जातो. अखेर मृत्यूच्या ओहटी नंतर निखारकाल ह्मणजे वयाची १० पासून १५ वर्षांची मर्यादा होय. तेथून पुनः भरतीला जो प्रारंभ होतो ती पुढें भरतीच राहते आणि वयाच्या ६० वे वर्षानंतर त्या भरतीची पूर्णता केव्हां तरी होत असते.

नवा मार्ग

वृद्ध माणसें नेहमीं चूकतात व ते आपलाच आंखलेला मार्ग तरुणापुढें मांडीत असतात. ते विसरून जातात कीं तरुण मंडळी बनावितील तसा भाविष्य काल होणार आहे; प्रत्येक पिढीनें आपापला मार्ग शोधूनच काढला पाहिजे आणि आपलाच कार्यपंथ जशाच्या तसाच क्रमला पाहिजे. इश्वराचे संकेत नानाविध मार्गांनीं फलद्रूप होत असतात. तसा इश्वरी नियम नसतां तर एकच जुना पंथ जगापुढें कंटाळा येईपर्यंत आंखून ठेवण्यांत आला असता. मनुष्याची संसिद्धी ही बहुविध असते. हिऱ्याला पैलू पाडणारा कुशल कारागीर जसा आपल्या रत्नावर पुष्कळसे अशा खुबीनें पैलूपाडतो कीं शुभ्र किरण त्या पैलूपासून निरनिराळे कोन साधून परावर्तन पावावेत आणि त्यांच्या मधून पुष्कळ रंगारंगांच्या रत्नजोती बाहेर पडाव्यांत- त्या प्रमाणें ईश्वर हा तर रत्नांचा कारागीर आहे. तो मनुष्यवर्गाच्या इतक्या पुष्कळ पिढ्या करितो कीं प्रत्येक पिढीनें ईश्वराच्या शुभ्र किरणाचे परावर्तन पृथक् पृथक् रंगांत पाडावें. आकृती जशा पुष्कळ त्या मानानें संसिद्धीही बहुविधपणांतच होत असते. परमेश्वर फक्त एक आहे आणि त्या परमेश्वराच्या संबंधांतच एकभाव काय तो जाणून घेतला पाहिजे-

इतिहासाकडे दृष्टी देऊं ह्मणजे आपणास दिसुन येईल कीं ज्या मोठमोठ्या क्रांती मनुष्याची उन्नति कारितात किंवा राष्ट्रांची घटना कारितात त्या सर्व त्या त्या काळच्या तरुण पिढींच्या अंतःकरणांत बीजरूपानें प्रेरित होत असतात आणि त्यांच्या वार्धमान ईर्षेच्या उष्णतेनें त्यांचा परिपोष होत असतो त्यांस अंकूर फुटन त्या जोमानें फोंफावतात आणि परिणामी तीं राष्ट्रें प्रगतीला पोंचतात किंवा मनुष्य वर्गाचें पाऊल सुधारणेकडे पडतें, म्याझिनीच्या सभोंवार इटलीच्या तरुण पिढ्या एकत्र जमल्या आणि कवीच्या कल्पना सृष्टींतील इटलीचें साम्राज्य त्यांनीं राजकीय गोष्ट करून सोडली. परमेश्वराला ज्या मोठ्या लढाया जिंकावयाच्या आहेत त्यामध्यें अगदीं समरभूमीच्या अग्रस्थानीं तरुणांच्या ओजस्वी मूर्ती उभ्या पाहिजेत आणि वृद्ध पिढीच्या ज्या अशा अपुऱ्या राहिल्या त्या त्यांनीं विजयी योद्धया प्रमाणें परिपूर्ण केल्या पाहिजेत. व्यापारी दृष्टीनें वृद्ध माणसें पाहतात आणि आपला लाभ कितीसा होईल याकडे त्यांची नजर नेहमीं फिरती राहते. तरुण मंडळी अगदीं रंगेल असतात आणि ती इष्ट वस्तुसाठीं सर्वस्व अर्पण करण्या साठीं तल्लीन असतात. ईश्वरी संकेत ह्मणजे वाण्याच्या दुकानचा माल नाहीं. त्या गोष्टी किंमती संबंधानें घासाघीस करून मिळण्या सारख्या नसतात.

नवीन बखेडा

पूर्व आफ्रिकेंत सोमालील्यांड नांवाचा एक प्रदेश आहे. याचा कांहीं भाग ब्रिटिशसरकारच्या व कांहीं फ्रेंचसरकारच्या संरक्षणाखालीं आहे, व नामधारी राजा मेनेलिक हा आहे. इंग्रज सरकारच्या स्वाधीनचा प्रदेश बहुतेक समुद्र किनाऱ्यावर आहे. मध्यवर्ती प्रदेशांत वेड्या मुल्लाचें प्राबल्य आहे. या वेड्या मुल्लाला वठणीवर आणण्याचा प्रयत्न मागें एकदां ब्रिटिश सरकारनें केला होता, आणि त्या पायीं ४॥ कोट रुपये खर्ची पडले आहेत. परंतु हे पैसे पाण्यांत गेले, आणि मुल्लाचें अत्याचार अजून ब्रिटिश सरकारला मुकाट्यानें सहन करावें लागत आहेत. पण माणसाच्या सहनशीलतेलाही कांहीं मर्यादा

आहे. ती अतिक्रांत झाल्यामुळें ब्रिटिश सरकारला आपली फौज पुनः मध्यवर्ति प्रदेशांत वेढ्याच्या दमनार्थ पाठवावी लागली असें इंग्रजी पत्रें ह्मणतात. पण खुद्द वसाहतींचे सेक्रेटरी ह्मणतात कीं ब्रिटिश सैन्य वेढ्याच्या प्रदेशांत कां गेलें तें आह्मांस ठाऊक नाहीं !! खाशी गोष्ट ! या सैन्याच्या आक्रमणाचें फळ ही त्याला हातोहात मिळालें. वेढ्याच्या दरवेशी सैन्यानें दीडशें ब्रिटिश शिपायांपैकीं साठ शिपाई तत्काळ कापून काढले. यावेळीं या सैन्याच्या तुकडी बरोबर असलेली मॅक्सिम तोफही कामास आली नाहीं. बाकीच्या शिपायांना एक हजार दरवेशांनीं घेरून टाकल्याचें वर्तमान येतांच मि. आर्थर हे कुमक घेऊन गेले. एडनहूनही कांहीं कुमक गेली. मि. आर्थर यांच्या बरोबर गेलेल्या कित्येक लष्करी आफिसरांना घायाळ होऊन हॉस्पिटल पाहावें लागलें. ही सगळी हकीकत हळूं हळूं बाहेर येताच विलायतेंत गडबड उडाली. पार्लमेंटांत प्रश्नावर प्रश्न होऊं लागले कीं हें येवढें विकत श्राद्ध घेण्यास ब्रिटिश आफिसरांना कोणी सांगितलें होतें ? खुद्द लंडनटाइम्सलासुद्धां या बाबतींतली ब्रिटिश सरकारची राजनीति पसंत नाहीं. त्या पत्रानें मि. हर कोर्ट यांचेवर खूप ताशेरा झाडला आहे, आणि ह्मटलें आहे कीं या आफिसरांच्या अदूरदर्शीत्वाचा परिणाम आतां सगळ्या राष्ट्राला भोगावा लागणार आहे याबद्दल जबाबदार कोण ? झालेल्या अनिष्ट प्रकाराबद्दलचा सूड ब्रिटिशसिंह घेतल्यावांचून राहणार नाहीं हें तर ठरलेलेंच आहे. पण या अदूरदर्शित्वाच्या पायीं होणारें प्राणाचें व द्रव्याचें नुकसान कोणीं सोसावयाचें हा प्रश्न आहे. हिंदुस्थानापुरताच विचार केला तर जे हिंदी सैन्य बरबेरा येथें नुकतेंच पाठविण्यांत आलें त्याच्या खर्चाचा बोजा हिंदुस्थानावर न पडतां वसाहतीच्या खातर ब्रिटिश तिजोरीनें सोसावयास पाहिजे ही न्यायाची गोष्ट आहे. याउपर काय होतें तें पहावें.

कैद्यांचें नैतिक शिक्षण

मध्यप्रांतांतल्या तुरुंगाविषयींच्या १९१२ सालच्या रिपोर्टांत एक प्याराग्राफ आहे तिकडे नीति शिक्षणाविषयीं आस्था बाळगणारांचें लक्ष जाईल अशी आह्मी आशा बाळगतों. तुरुंगांत जाणारे अपराध्यांना कैदेंत असतांना नीतिपर व धर्मपर गोष्टी सांगून त्यांची सन्मार्गाकडे प्रवृत्ति होईल असें करणें हें काम सोपें नाहीं, तथापि शाळेंत मुलांना नीतिशिक्षण देण्याची जितकी अवश्यकता आहे, त्यापेक्षांही ज्यास्त अवश्यकता कैद्यांना तें शिक्षण देण्याची आहे. याकामीं तात्काळ यश येणार नाहीं [illegible] गोष्ट उघड आहे, तथापि एक कैदी [illegible] अशा प्रयत्नांनीं सुमार्गाला लागला [illegible]री प्रयत्नांचें सफलता झाली असें समजून [illegible]माजानें आपलें कर्तव्य केलें पाहिजे [illegible]शी ह्मणूनच अशा प्रकारचे प्रयत्न ठेकठिकाणीं जे उदार गृहस्थ करीत आहेत त्यांचें आह्मी मनःपूर्वक अभिनंदन करतों. याकामीं मध्यप्रांतानें आघाडी मारली आहे असें दिसतें. जबलपूर येथें मि० गौल्डी अब्दुल्ले हे तेथील तुरुंगांतल्या कैद्यांना राजनिष्ठा, कर्तव्यतत्परता, आत्मसंयमन इ० उपयुक्त नीतिपर विषयासंबंधानें संवादाच्या रूपानें उपदेश करीत असतात. रायपुरास काजी समशेरखान हेही असेंच उपयुक्त काम करीत आहेत. चांदा येथें कांहीं गृहस्थ कैद्यांना रामायणांतले उत्कृष्ट भाग वाचून समजावून सांगतात. आमच्या वऱ्हाडांत अशा तऱ्हेचे प्रयत्न अगदींच होत नाहींत असें नाहीं. काहीं दिवसांपूर्वी आमच्या येथील सुप्रसिद्ध नागरीक रा० ब० महाजनी व त्यांचे विद्वान् चिरंजीव रा० रामभाऊ महाजनी यांनीं हें परोपकाराचें काम मोठ्या तत्परतेनें केलें होतें. बुलडाणा येथेंही एक गृहस्थ सनातन धर्माचीं तत्वें कैद्यांना समजावून देत असत. अशा प्रयत्नांना यावें तसें यश येत नाहीं असे खेदाचें उद्गार रिपोर्टांत काढलें आहेत. पण प्रयत्नाला सुरुवात झाली आहे नाहीं तोंच त्याच्या सफलतेविषयीं निराशा वाटू देणें आह्मांस योग्य दिसत नाहीं. अशा प्रकारच्या प्रयत्नांना शक्य असेल तेवढें उत्तेजनच दिलें पाहिजे. याकामीं ख्रिस्ती मिशनरींचें उदाहरण आह्मी डोळ्यापुढें ठेविलें पाहिजे. सुशिक्षितांत ख्रिस्ती होणारांचें प्रमाण हजारांत एकही नसतां ते लोक लाखों रुपये खर्चून शाळा, कॉलेजें, दवाखाने वगैरे संस्था चालवीत आहेत. तें कां? तर प्रत्यक्ष नाहीं तरी अप्रत्यक्षतः त्यांच्या प्रयत्नापासून लोकांवर उपकार घडत आहे ह्मणून. तोच बोध त्यांच्यापासून आह्मी लोकांनीं घ्यावयास पाहिजे.

मुसलमानांचें शिक्षण

गेल्या आठवड्यात ना० चीफकमिशनर साहेब यांनीं नागपूरच्या अंजुमान-इ० इस्लाम नांवाच्या मुसलमानांच्या शाळेच्या बक्षीस समारंभाचे प्रसंगीं त्या लोकांच्या शिक्षणासंबंधानें जे उद्गार काढले त्या संबंधानें सर्वांची एक वाक्यता होईल अशी आमची खात्री आहे. मुसलमानांची जात शिक्षणाचे मार्गांत झपाट्यानें पुढें पाऊल टाकीत आहे. त्यांच्या शिक्षणाच्या सोयी करून देण्यांत सरकारकडून केव्हांही कसूर करण्यांत आलेली नाहीं. त्याच्याकरिता उर्दू प्राथमिक शाळा, उर्दू मार्फत इंग्रजी शिक्षण देणारीं हायस्कुलें, उर्दू नार्मल स्कूल वगैरे संस्था सरकारनें काढल्या आहेत. त्यांचा फायदा त्या जातीचे लोकांनीं न घेतल्यामुळें ते लोक मागें राहिले तर त्याचा दोष सरकाराकडे बिलकुल नाहीं. या संस्था अपुऱ्या वाटल्या तर ती उणीव सुशिक्षित व संपन्न अशा मुसलमानांच्या खाजगी प्रयत्नांनीं भरून काढली पाहिजे. कारण शिक्षणासारख्या बाबतींत सर्वस्वी सरकारावर अवलंबून राहून चालणार नाहीं. लोकांनीं स्वत फंड उभारून व अंजुमानसारख्या संस्था स्थापून सरकारशीं सहकारिता ठेविली पाहिजे. कांहीं विवक्षित मर्यादेपर्यंत सरकारच्या मदतीची अपेक्षा करणें योग्य आहे, पण त्यापुढें स्वावलंबनावरच लोकांनीं भिस्त ठेविली पाहिजे. ही गोष्ट सुशिक्षित मुसलमानांच्या नजरेला येऊन त्यांच्याकडून जबलपूर व नागपूर येथें अशा खाजगी प्रयत्नाच्या शाळा स्थापन होत आहेत ही अत्यंत समाधानाची गोष्ट आहे.

श्री. राजकुमारी इंदिराराजा

वडोद्याच्या राजकुमारी श्री. इंदिराराजा यांचा विवाह व्हावयाचा आहे ही गोष्ट आज कित्येक वर्षें वर्तमानपत्रांतून गाजत होती. प्रथम धारचे महाराज यांच्याशीं हा विवाहाविषयींचें बोलणें चाललें होतें, पण तें जुळलें नाहीं. नंतर ग्वाल्हेरचे श्री० माधवराव महाराज यांच्याशीं विवाह होण्याचें ठरलें. वधूवरांकडून परस्परांकडे प्रेमसूचक देणग्या गेल्या. लग्नकमिट्या नेमण्यांत येऊन सर्व तयारी झाली. ज्याच्या त्याच्या तोंडीं या विवाहाची चर्चा सुरू झाली. वर्तमानपत्रांतून या विवाहासंबंधानें जोराचें वादळ सुटलें. पण शेवटीं ओं फस! काय कारण असेल तें असो. सदर संबंध होण्याचें रद्द झालें. त्यानंतर कूच बिहारच्या महाराजांचे बंधु श्री० कुमार जितेंद्र यांच्याशीं गेल्या एप्रील महिन्यांत कलकत्ता येथें विवाह व्हावयाचा होता. पण कांहीं अतर्क्य कारणामुळें तसें न घडतां विवाहाचे आदले दिवशीं श्री० राजकुमारी इंदिराराजाची स्वारी विलायतेस चालती झाली. तो विवाह त्यावेळीं हिंदुस्थानांत व्हावयाचा तो न होतां आतां गेल्या आठवड्यांत विलायतेंत झाल्याची खबर आली आहे. या विवाहासंबंधानें वारंवार इतक्या परस्पर विरुद्ध बातम्या वेळोवेळीं प्रसिद्ध झाल्या आहेत कीं परवाच्या विवाहासंबंधानेहि कांहीं अकल्पित बातमी येते कीं काय अशी शंका लोकांस वाटूं लागली आहे. श्री. महाराज जितेंद्र हे ब्रह्मानंद केशवचंद्र सेन यांचे नातू अर्थात ब्राह्मसमाजिष्ट असल्यामुळें विवाह होण्याचे पूर्वी श्री. इंदिराराजा यांनीं ब्राह्मधर्माची दीक्षा घेतली अशी ही बातमी आहे. हा विवाह निर्विघ्नपणें घडून आला व श्री. सर सयाजीराव महाराज हे एकदाचे काळजींतून मुक्त झाले याबद्दल सर्वांना संतोषच वाटेल. वधू व वर दोघेही सुशिक्षित असल्यामुळें त्यांचा हा विवाह इतरांना आदर्शभूत व दांपत्याला मंगलकारक होवो अशी शुभाशा आह्मी प्रकट करतों.

धर्म कशासाठीं

या विवाहासंबंधानें लिहितांना आमच्या कित्येक व्यवसाय बंधूंनीं श्री. सौ. इंदिराराजासारख्या उच्च पदवीस्थ विदुषीचा लाभ ब्राह्मसमाजाला अनायासें घडल्याबद्दल त्या समाजाचें अभिनंदन केल्याचें आह्मीं वाचिलें आहे. आमचें मत भिन्न आहे हे जोरानें पण अत्यंत आदरपूर्वक आणि स्पष्टपणें सांगण्यास आह्मांस अभिमान वाटतो. आह्माला असें वाटतें कीं आपल्या सोयीसाठीं धर्मांतर करणें हे कोत्याबुद्धीचें लक्षण आहे. धर्म हा माणसाच्या सोयीसाठीं आहे ? कीं आत्म्याच्या उन्नतीसाठीं आहे ? हा प्रश्न अशा वादाचे वेळीं उपस्थित होतो. थोड्या दिवसांपूर्वी मि. दयाराम गिडुमल यांनीं विवाहाच्या सोयीसाठीं शीख धर्माचा स्वीकार केला होता. त्यापूर्वी डा. राव यांनीं विवाहाच्या सोयीसाठीं प्रार्थना समाजाच्या मतांचा स्वीकार केला होता. अशारीतीनें आपल्या सोयीप्रमाणें धर्ममतांचा त्याग किंवा स्वीकार करणें ह्मणजे धर्माची किंमत आपणांस कांहींच वाटत नाहीं, जसा पोषाख सोयीसाठीं किंवा आवडीसाठीं वरचेवर बदलावयाचा, तसेंच धर्ममतांचेंही आहे. पोषाखापेक्षां धर्माचें महत्व अधिक नाहीं, त्यांत गांभीर्य नाहीं, अंतिम उच्च ध्येय नाहीं, हें जाहिर करणें आहे. धर्माला हलकें लेखणें आहे. त्याची विटंबना करणें आहे असें आह्मी समजतों. धर्माचा उद्देश काय आहे? त्याची महती व गांभीर्य किती आहे? त्याचा ऐहिक सुखाशीं किती संबंध आहे व पारमार्थिक व आत्मिक उन्नतीशीं किती आहे या गोष्टीकडे डोळेझाक केल्या शिवाय सोयीसाठीं मतांतर करणाऱ्या कृतीविषयीं संमति प्रदर्शित करणें अशक्य आहे. या दृष्टीनें पहिलें ह्मणजे श्री. इंदिराराजांनीं ब्राह्मधर्माची दीक्षा घेतल्या बद्दल त्या समाजाचें अभिनंदन न करता उलट त्या समाजाची कींव करावीसें कोणाला ही वाटेल.

वऱ्हाडवृत्त

हवामान—या आठवड्यांत पाऊस अगदीं थोडा पडला आणि तो अधिक पडण्याची चिन्हें दिसत आहेत. पिकाची स्थिती चांगली आहे. किरकोळ दुखणीं व हगवणी हीं खेरीजकरून सार्वजनिक आरोग्य समाधानकारक आहे.

तहशिलदारांच्या बदल्यांत पुनः फेरफार करून खालीलप्रमाणें नेमणूका करण्यांत आल्या आहेत.

रा. रा.	बदलीचें स्थळ
दिनशा मेरवानजी नरगोरवाला	बाळापूर
धोंडू हरी लळींकर	मंगरूळ
कृष्णाजी गणेश सहस्रबुद्धे	वाशीम
बळवंत त्र्यंबक	मेळघाट

रा. रा. ए. जी. स्कॉट असि. पोलिस सुपरिटेंडंट एलिचपूर यांस ६ महिन्यांची रजा देण्यांत आली आहे.

रा. रा. शंकर नगनाथ गोडबोले एम. एस. सी. यांस नागपूर येथील व्हिक्टोरिया सायन्स कॉलेजमध्यें रसायन शास्त्राचे असि. प्रोफेसर नेमण्यात आलें.

आभार प्रदर्शन — मुंबईहून मेजर क्रावडन साहेब यांनीं रावसाहेब केशव गोविंद दामले यांच्या नांवानें एक पत्र लिहिलें असून त्यांत ते या जिल्ह्यातील प्रमुख मंडळींचे आभार मानून आनंद प्रदर्शित करितात आणि रजेवर जाण्याचेवेळीं [illegible]ास कोण[illegible] त्यांचा जो एवढा बहुमान केला [illegible]ण्यास मला सर्वांचे फारफार आभारी आहेत [illegible] शेती[illegible]टीं त्यांनीं इंडियनलोकांच्या भरभराटीविषयीं आपली बळकट आशा प्रदर्शित केली आहे.

सन्मान रा० रा० बमनजी बेझनजी मेहता आडिशनल डिस्ट्रिक्ट जज्ज आकोला यांनीं आपल्या कामाचा चार्ज रा० रा० गोपाळ वामन बापट यांस गेल्या बुधवारीं दिला. आणि त्याच रात्रीच्या गाडीनें ते भंडाऱ्याकडे रवाना झाले. हे अधिकारी येथें विशेष लोकप्रिय असत. पण त्यांच्या मित व प्रेमळ स्वभावानें लोकांच्या आदर भावाला जाहिर रूप येऊं दिलें नाहीं तरी देखील स्टेशनावर त्यांस निरोप देण्या साठीं पुष्कळ मंडळी जमली होतीं आणि विशेषतः ही सभ्य वकील मंडळी क्वचितच इतकी एकत्र होतात. पण तीं त्या रात्रीं सर्वजण प्रसन्न मनानें हजर होतीं हें राजश्री मेहता साहेब यांस विशेष श्रेयस्कर होय.

त्रिकाल दर्शी आरसा?

तुह्मास भूत, भविष्य वर्तमान जाणणें असल्यास ही जाहीर खबर वाचून त्वरित ऑर्डर धाडा. ह्या आरशासारखें त्रिकाळ ज्ञान प्राप्त करण्याचें साधन जगांत दुसरें एकही नाहीं. तत्संबंधानें शेकडों- सरटीफिकीटें मिळालीं आहेत. श्रद्धाळु मुलें, स्त्रीया आणि पुरुष स्वतःचे विचार आणि त्यांचे परिणाम पाहूं शकतात. गांव परगांव दूर-देशांतर आणि दूरच्या मित्र व सोयऱ्यांच्या खबरा तुह्मांस सहज मिळूं शकतील. अमूक काम होईल किंवा कसें? अमूक बाबतीचे काय परिणाम होतील, व्यापारांत नफा किंवा तोटा, अमुक पदार्थांच्या किंमतीची कमीजास्ती, परिक्षेचे परिणाम, चाकरी वगेरे कांहीं तुमच्या मनाचा खुलासा करावयाचा असेल तो सर्व होऊं शकेल. किंमतः—

साध्या कांचेचा रु. २-९ } प्रत्येक
बिल्लोर कांचेचा मजबूत रु. ३-९ } पोस्टेज
मुद्दाम मोठे बिल्लोर कांचेचा मजबूत रु. ६ } सहित.

हिंदुस्थाना बाहेरच्या ग्राहकानें २ रु० जास्त धाडावें.

आशाभाई वाघजीभाई पटेल मु०
करमसद, ता० आनंद जिल्हा खेडा.

नो० नं० १०

जाहीर नोटीस

सर्वत्र लोकांस जाहिर नोटिसीनें कळविण्यांत येते कीं ताराचंद दिलसुकराय जात मारवाडी आगवाले रा. रिसोड तालुके वाशिम जि. आकोला प्रांत वऱ्हाड यांस शिवलाल लक्ष्मीचंद दुकान रिसोड या दुकानचे मालक बलिभद्र व कपूरचंद लक्ष्मीचंद रिसोडकर याजकडून कुलमुखत्यरपत्र ता. १० एप्रिल सन १९१३ इ. चे अनुक्रम नंबर ९ सन १९१३ दिल्या गेले होते त्या मुखत्यारपत्रांतील सदरहु इसमास दिलेले अधिकार तारिख १९-७-१३ इ. पासून रद्द केलें आहेत. त्वी सदरहु मुखत्यारपत्रांवरून सदरहु ताराचंद दिलसुकराय यानें अधिकार चालवूं नयेत चालविल्यास ते सर्व रद्द आहेत. सदरहु इसमास नौकरीवरून दूर केले आहे. कळावें ता. १२-८-१९१३

सह्या

बालिभद्र लक्ष्मीचंद द. बालकृष्ण लक्ष्मण कुलमुकत्यार

कपूरचंद लक्ष्मीचंद द. बालकृष्ण लक्ष्मण कुलमुखत्यार

नो. नं. ११

नोटीस

नोटीस बेशमी बायजाई मर्द कृष्णाजी वंजारीन रा. दोनवाडा ता. आकोला

इस—

नोटीस देणार खालीं सही करणार याजकडुन देण्यांत येते कीं तुझे जवळ पैसे व जवारी वगैरे आहे मात्र तूं लोकांचें नादानें आपली जिनगी अफरा तफरा करण्याचे दिसत आहे. तुजला पैसे काढण्याचें कारण मुळींच नाहीं व तुझे नवऱ्याकडे कोणाचे कर्जही नाहीं. तुला गहाण किंवा खरेदी किंवा पुरजा लिहून पैसे काढण्याचें कारण नाहीं. तूं आमचा विचार घेतल्याशिवाय कोणताही व्यवहार केल्यास तो रद्द समजूं. तसें न केल्यास या नोटिशीसुद्धां खर्च घेतला जाईल करितां नोटीस दिली आहे. कळावें ता. २६-८ १३ इ.

सहो

सारजी आ. पा. क सासरा हरी रोहन।

नो० नं० १२

जाहीर नोटीस

सर्वत्र लोकांस खालीं सही करणार याजकडून देण्यांत येते कीं बायजाई मर्द कृष्णाजी वंजारी दोनवाडा ता. आकोला हिजकडून गहाण व खरेदी किंवा पैसे मुळींच देऊं नये दिल्यास ते रद्द समजूं

सही

सारजी आ. पा. सासरा हरी

नो० नं० १३

नोटीस

नोटीस दवरुत वा॥ विठोबा कुणबी रा० घुसर ता॥ आकोला

यांसः—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं मझाचुलता नामें सखाराम वा॥ शिवराम कागठे कुणबी रा० घुसर ह्यानें तुह्मांस ता० १४।१२।०९ इ० रोजीं रु० ४०० चे भरण्यांत गहाणखत करून दिल्याचे समजतें. व त्यांत माझे हिश्शाची शेती लिहुन दिली असेंहि समजते. तसें असल्यास तुह्मांस या नोटिशीनें जाहिर करण्यांत येते कीं सदर्हू सखाराम वा॥ शिवराम यास तसें करण्याचा अधिकार नाहीं. व त्यानें माझे हिशाची शेती लिहून दिली असल्यास त्यानें मी कोणत्याहीं प्रकारें बांधला जात नाहीं. तुह्मी त्या गहाणखतावरून विनाकारण दावा वगैरे करण्याच्याभानगडींत पडूं नये. ह्मणून ही नोटीस दिली आहे तारीख २९-८-१३

सही.

गंगाराम बळिराम तर्फे वकील. गणेश रघुनाथ इनामदार मु. अकोला

नो० नं० १४

जाहीर नोटीस.

जाहीर नोटीस तारचंद दिलसुकराय मारवाडी आगरवाला राहणार रीसोड ता. वाशीम जी. आकोला यास खालीं सह्या करणार याजकडून जाहीर नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मी आमचे येथें दुकानीं नोकर असून मुंबईहून तुमचा नापत्ता झाल्याचे समजल्यावरून आह्मी तुह्मांस तारीख १९।७।१९१३ इसवी पासून नौकरिवरून दूर केलें आहे तेव्हां पासून तुमचा पगार बंद केला आहे. तुह्मांस एप्रिल ता. १०।४।१९१३ इसवीचे कुल मुकत्यारपत्र दिलें होते तें नोंदणी कचेरी रिसोड येथिल रजीष्टर कचेरीतील अनुक्रम नंबर ९ सन १९१३ इसवीस नोंदलें गेलें त्या मुखत्यार पत्रातील सर्व अधिकार काढून घेण्यांत आलें आहेत. सदरहू मुखत्यारपत्राचे आधारे आमचे नावानें काम करूं नयें तुमचे नांव मुखत्यार पत्रांतून काढलें गेलें आहे ही नोटीस ता. १२।८।१९१३

सही

बलभद्र लक्ष्मीचंद दस्तुर बालकृष्ण कुल मुकत्यार रा. रिसोड

कपुरचंद लक्ष्मीचंद दस्तुर बालकृष्ण लक्ष्मण कुल मुकत्यार रा. रिसोड

नो. नं. १९

नोटीस

नोटीस बेशमी ती. दत्तू तुकाराम पाटील चांदूर ता० आकोला.

यांसः—

खालीं सही करणाराकडून नोटीसीचें उत्तर देण्यांत येते कीं तुह्मी वऱ्हाड समाचारचे ता. ११-८-१९१३ चें अंकातून दिलेली नोटीस पावली. तुमचे मनांत तुह्मी दिलेलें व्यवस्थापत्राप्रमाणें मला शेताचा उपभोग घेऊं देऊं नये असें असल्यावरून तुह्मी मला दारूचे व्यसन लागले आहे वगैरे मजकूर तींत लिहिला. मी चांगला शुद्धीवर आहे. आणि मला शेत कोणास विकण्याचे अगर गहाण ठेवण्याचे कारण ही नाहीं. परंतु तुह्मीं नोंदून दिलेल्या व्यवस्थापत्राप्रमाणें मला पीक खाण्याचा पूर्ण अधिकार आहे. व शेतीच्या कामाकरितां लागल्यास कोणापासून रकम कर्जाऊ ही पिकावर काढण्यास मला आपली हरकत असू नये. कारण शेतीसुद्धां पैशावाचून चालत नाहीं हें आपण जाणतांच तरी आपण आपले कराराप्रमाणें पिकाचे संबधांत मला अडथळा करूं नये. कळावें ता० २१ आगष्ट १९१३ इ.

सही

विठु वा॥ दत्ताजी पाटील राहणार चांदूर द० खु०

नो. नं. १६

नोटीस

नोटीस सिताराम वा॥ भोनाजी परसरकार रा० मौजे मांजरी ता० ठापूर जि० आकोला

यांस :—

खालीं सही करणार इजकडून — नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मी मजपासून सुमारें १३-१४ महिने झाले दोनशे रु याचा दस्तऐवज मौजे आगर येथें करु घेतला व रुपये घरीं ह्मणजे मांजरी ये देतो ह्मणून सांगितलें त्याप्रमाणें मी तुम येथें पांचसहा वेळां रुपयाकारितां आ असतां रुपये दिले नाहींत आणि दस्तऐवज वापस मागितला असतां तोही दि नाहीं दस्तऐवजाच्या मोबदल्यापैकीं मज एकही पैसा मिळाला नाहीं तुमचेपा असलेला दस्तऐवज रद्द आहे याकरितां नोटिसीनें तुह्मास कळविलें आहे ही नोटी पावल्यापासून आठ दिवसाचे आंत मज भरण्याची रकम द्यावी अगर माझा दस्तऐवज मजला वापस द्यावा अथवा त्या माझे समक्ष नाश करावा असें न कर त्यो दस्तऐवजावरून तुह्मी दावा कर तर तो रद्द समजला जाईल. कळावें ता २६ ८-१३ इ०

दस्तुर

गोविंद बापूजी पि० रा० आको

सही

राधी मर्द मारुती निशानी आंग

नो० नं० १७

नोटीस

नोटीस बेशमी गोवींदाआपा वल्लद ... आपा वाणी मिठकरी रा० जानेफळ ता मेहकर जी० बुलडाणा यांस—

मी खालीं सही करणार याजकडू नोटीस देण्यांत येते कीं आह्मांस गणेशदा नरसींगदास या नांवाचे दुकानचे माल ओंकारदास गणेशदास व २ अमृतला ३ किसनगोपाळ वल्लभदास नंबर २।३ आ० पा० करणार नंबर १ चा आ ओंकारदास गणेशदास मारवाडी रा० खा गांव ता० मजकूर जी० बुलडाणा या कडून रकम रुपये ३५०० अक्षरी तीन हजार पांचशें घेणें आहेत त्याची फे करण्याकारितां त्यांनीं आह्मास तुमचे कडे असलेले त्यांचे घेण्यापैकीं ता० २१ म जून सन १९१२ इ॥ रोजीं ट्रान्सफरले ३५०० अक्षरी तीन हजार पांचशे लिहून दिला त्यावरून आह्मांस ३५० तीन हजार पांचशे रुपये व्याजासुद्धां तुम कडून वसूल करण्यास ट्रान्सफर लेखा आधारें पूर्ण हक आला आहे तरी तु नोटीस पावल्या पासोन ४ दिवसांचे आ सदरहु रुपये व्याजासुद्धां देऊन आम पावती घ्यावी. असें न केल्यास को मार्फत दावा करून रुपये वसूल कर भाग पडेल मग तुह्मास दाव्याचा खर्च नोटीशिचा खर्च देणें भाग पडेल कळ ता० २१ आगष्ट सन १९१३ दस्तुर खुद्द.

सही

१ भिवराज राममुख तर्फे मुख त्यार बळीराम रावजी कु कर्णी नामोहकार दुक हिवरखेड रुपर ता. आको जी० आको

नो. नं. १८

सर्वोत्तम रक्तशुद्धि करणारा

डॉ० वामन गोपाळ यांचा

आयोडाईज्ड सार्सापारिला.

हा सार्सापारिला हजारों लोकांनीं पन्नास वर्षे अनुभवून उत्तम रक्तशुद्धि करणारा आहे असें ठरविलें आहे. ह्या औषधानें रक्तशुद्धिवर गुण वाटून इतर रक्तशुद्धि करणाऱ्या औषधांत "सर्वोत्तम" अशी ख्याति मिळविली आहे जुना संधिवात, त्वचे संबंधीं रोग अशक्तता यांवर हें रामबाण औषध असून त्याचा सर्व जगभर फार वाखाणणी होत आहे. गुणकारी शक्ति देणारें औषध आहे यांच्या दररोजच्या सेवनानें मन आणि शरीर यांस उल्हास वाटतो. किंमत एका बाटलीस सव्वा रुपया शिवाय टपाल खर्च.

औषध मिळण्याचें ठिकाण:-- डॉ गौतमराव केशव

नो० नं० १९ — ५६३ ठाकूरद्वार मुंबई.

वृद्धपणाचा नाश व नवी जवानी.

नामर्दास मर्द बनविणारी

राजवंशी नवरत्न याकुती,

किंमत रु० १० ट्रेड मार्क "सँडो"

व ढिल्या नसांना मजबूत बनविणारें.

राजवंशी सांड्याचें तले,

किंमत रुपये ९ ट्रेड मार्क "सँडो."

असंख्य लोकांनीं एकच डबी वापरून अपरंपार शक्ती मिळविली आहे.

सरकारचे ॲनॅलायझर, वैद्य व डाक्तर यांनीं तपासून व वापरून उत्तम सर्टिफिकिटें दिलीं आहेत.

ठिकाणा — डॉ० डी० एच० भट, यांचा दवाखाना.
३८ जांवळी मोहल्ला मुंबई.

नो० नं० २०

अद्भुत चैतन्यवटी.

या वटिकांच्या सेवनानें रक्तशुद्धी, धातुपुष्टता आणि वीर्यवृद्धि, हे गुण आश्चर्यकारक अल्पावधींत दृष्टोत्पत्तीस येतात. शरीरांत नवीन रक्त वाढत जाऊन कांती सत्तेज बनते. नवीन जोम येऊन शारीरिक व मानासिक श्रम करण्यास उत्साह येतो. गरमी प्रमेहादी सर्व विकार नवे अगर जुनाट मुरलेले असले तरी त्वरीत बरें होतात. स्त्रियांचे गर्भाशयस्थ रोग पांढरी अगर लाल धुपणी आणि संततीला अपायकारक असे अनेक विकार नष्ट होऊन संतती सुदृढ होते. या गोळ्या घेणाऱ्या स्त्री पुरुषांच्या शरीरांत अद्भुत चैतन्य प्राप्त होऊन स्मरण शक्ति व बुद्धि वाढते, सारांश कोणत्याही कारणानें नष्ट झालेली स्नायूची व इंद्रियाची शक्ति पूर्ववत प्राप्त होते. या कोणत्याही ऋतूंत रोगी अगर निरोगी स्त्री पुरुषांनीं घेतल्या तरी फायदेशीर होतात.

२४ गोळयांच्या बाटलीस १ रुपया. ट. ख. निराळा

याशिवाय हिमालयांतील दिव्य वनस्पती पासून महत्प्रयानें तयार केलेली अमोलिक आणि सत्वयुक्त व हटकून गुण देणारीं औषधें विकाराबद्दल विचार करून पाठवूं. फक्त रोग्यानें आपलें वय व प्रकृतीमान सुवाच्य बाळबोध भाषेंत लिहून कळविणें. (औषधाबद्दल) १ रुपया व ट. खर्चासाठीं ४ आणे पडतील.

पत्ता

श्रीयुत दयाचैतन्य महाराज हिमालय निवासी
वनस्पती वैद्यराज
फणसवाडी मुंबई.

नो० नं० २३

Oriental Government Security LIFE ASSURANCE COMPANy Limited

ESTABLISHED IN 1874.
R. Paterson, Brown, Manager,
HEAD OFFICE—BOMBAY

FUNDSExceed 4 crores

CLAIMS PAID FOR OVER 3 CRORES
IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up to, treating their clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount to a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested:—if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securitie and lodged with the Government Official Trustee of Bombay in terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising through deceasr of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, Professional men, Tradesmen and others by employing portion of their annual income or profits in effecting life policies, at once create a fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet, if he dies early before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is got over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety on the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the Oriental' where the delay of a month or less, has left the family withou the intended provision.

INFLUENTIAL AND ENERGETIC AGENTS WANTED. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms and any further information can be obtained on application to

M. DESOUZA,
CHIEF AGENT, Nagpur

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH No. No 24

जाहीर नोटीस

सवत्र पाटील पटवारि कुणबी गांव जोशी वगैरे लोकांस या जाहीर नोटिशीनें कळविण्यांत येतें की, आमची सून नांमे शेवंती इची तिचा बंधु नांमें भाऊ चंद्रभान पाटील पुंडकर राहणार आसेगांव यानें माझे मुला जवळून पटयाचें आमीष करून कपटानें फारकती लिहून घेतल्याचें ऐकतो. तरी ती फारकतो पाहून तिचेशीं कोणीं गंधर्व लावूं नये व कोणीं लावून देऊं नये कारण ती फारकती खोटी आहे. जर कोणीं सदरहु फारकतीचें आधारानें तिजशीं गंधर्व लावील त्यावर व ज्या पाटील पटवाऱ्याचे हद्दींत गंधर्व लागेल त्यावर व जो जोशी गंधर्व लाऊन देईल त्याजवर फौजदारी करून मी माझी सून हिसकून घेईन कळावें ता. २२।८।११ ई.

सही

नथू वल्द जयराम पाटील कुकडे राहणार पाथर्डी तालुका आकोट द. खु

नो. नं. २१

नोटीस

नोटीस बेशमी भैयादीन वा नवल परदेशी सुतार रा. शेगांव हल्लीं मुकाम मलेगांव जी. रायबरेली पो. सनई यांस:--

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं, कसबे शेगांव ता. खामगांव येथें पेठेंत कागले पुऱ्यांत स्टेशन वर जाणारे सडकेचे उत्तर बाजूस जी जागा भांडाजवळून भाड्यानें घेऊन तुह्मी त्या जागेवर इमला बांधला होता. व ती जागा तुह्मीं अह्मांस समंत १९६९ व १९७० पावतों ह्मणजे दोन वर्षा कारितां तुह्मीं पांचशे रुपये नगदी घेऊन भाड्यानें दिली होती. ती जागा तारिख २२-२-१३ ई. रोजीं आह्मी भांडाजवळून विकत घेतली. तरी आतां आमचें राहिलेलें दिवसाचें भाडे ही नोटीस पावल्या पासून आठ दिवसाचें आंत आह्मांस परत द्यावें. नाहींपेक्षा कायद्या प्रमाणें वसूल करणें भाग पडेल कळावें. ता. २०-८-१३ ईसवी.

सही

देवीसा कुंजीलाल द. खु. रा. शेगांव

नो. नं. २२

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

NOTICE.

AKOT MUNICIPALITY

Under section 150 (1) of the Berar municipal Law 1886

It is hereby published for general information that the municipal Committee of Akot have, at their special general meeting held on the 25 th August 1913, passed the draft rules under section 116 (1) (c) (j) & (2) of the Berar Municipal Law 1886 for the regulation of the Timber market, within the limits of the Akot municipality.

The copy of the proposals is oppended. Persons interested should send in their objections or suggestions, if any, in writing to the proposed rules, within one month from the 'pablication of the notice, to the Committee. After the expiry of the above period the said draft rules will be finally considered at a special meeting and submitted to the higher authorities for sanction.

Dated Akot August. 13 } Shaha md. AbdulRahiman Chairman Municipal Committee Akot

TIMBER MARKET RulES

1 Timber, wood or bamboos brought upon Carts or animals for sale within the Timber market defined below shall be liable to the payment of market dues at the following rates.

(1) For a cart load Rs. 0 1 0

(2) For an animal load Rs. 0 0 6

Note: the term "wood,, shall not include "firewood".

2 The following shall be the boundaries of the timber market:--

The boundaries of no. 5 of Kemlapur; that is to say,— on the north survey no. 58 of kemlapur, on the south the Argaon Road, on the east Akot village boundary viz: survey no. 679 of Akot and on the west survey no. 8 of Kemlapur.

3. All market dues shall be payable on demand.

4. No cart or animal shall be removed from the timber market unless and until the market dues leviable in respect of any timber, wood, or bamboos brought thereon, have been paid.

5. A receipt shall be granted for all market dues paid.

6. If the owner or person bringing any timber wood or bamoos with a cart or animal desires to keep his unsold timber, wood or bamboos on the market premises after the closing of the market, he shall be allowed to do so on payment, in addition to the market dues, of fees of 6 pies per cart or animal load per week or part of a week until removal.

7. The municipal Committee may farm out the right to collect market dues to a contractor, who shall be bound by the following rules:--

(a) Every contractor shall as soon as the contract is knocked down to him, pay as deposit a sum equal to ¼ of the accepted bid and furnish two solvent surties, for the full amount, failing either of which, the contract shall be resold at the risk of the defaulter.

(b) The contract price shall be paid by 12 equal instalments, each being payable in advance on the first day of every month. In the event of failure to pay any instalment on the due date, the contract for the unexpired period shall be liable to be resold.

(c) If the contract is resold and the resale results in any loss to the municipality, the loss shall be made good by the defaulter.

(d) The defaulting contractor shall have no claim to any excess amount realized by the resale of his contract.

(e) The contractor will not be allowed to collect market dues while the payment of his instalments is in arrears.

(f) Part payment of instalments or of deposits shall be deemed a default.

(g) Interest at 1 p. c. p. m. may be charged on overdue instalments.

(h) The amount paid as deposit shall be credited in satisfaction of the instalments due in the last quarter of the year.

(i) The contractor shall not recover market dues from persons who have been given a right to erect shops in the market area.

(j) The contractor shall not sub-sell his rights to others.

(k) The contractor shall not receive any article instead of cash for market dues.

(l) The contractor shall be supplied with a license permitting him to recover market dues and shall produce the same whenever demanded by municipal Authorities.

(m) It shall be the duty of the Municipal secretary to supervise and control the timber market.

8. Any person committing a breach of any of the foregoing rules, and any person abetting the same, shall on conviction before a magistrate, be punishable with a fine which will extend to Rs. 10.

Shaha md: AbdulRahiman
Chairman
Municipal Committee
Akot

No N. 25

नोटीस

नोटीस बेशमी मारुती वा। चहादू तेली रा. मलकापूर (छोटाबाजार)

यांस:-

खालीं सही करणाराकडून नोटीस देण्यांत येते कीं मी सिताबाई मर्द चहादू तेली रा. मलकापूर इजकडून तिचा बाप गावनजी वा। पुर्णा तेली रा. मलकापूर यानें तिला नोंदून दिलेल्या मृत्यूपत्रावरून लहान बाजारांतील घरें २ याची चतुःसीमा पूर्वेस सडक (सरकारी) पश्चिमेस गुलाबसा मोहनसा पोरवाड याची दुकान व दिलदार व खशकजबनचा वाडा दक्षिणेस नानकराम छत्री व देवलालची दुकान व पुढें सडक उत्तरेस दिलदार बकशची रहाती माडी व वाडा या चतुःसिमेतील घरें २ दुकानासुद्धां व पडीत जागा वर टीनाचे मजल्यासुद्धां व बागें वाड्यांतल्या टीनाच्या पडदीसुद्धा हीं तिजजवळून खरीदी घेतलें आहे. सदरहूतील १ दक्षिणेकडील दुकानांत व घरांत तुह्मी रहात आहांत तरी हा नोटीस पावल्यापासून ३ दिवसांत वरील जागा ह्मणजे दुकान १ चा ताबा वरील टीन व मागच्या धाब्यासुद्धां द्यावा. येणेप्रमाणें न झाल्यास कोर्ट मार्फत योग्य तजवीज केली जाईल. व त्याबद्दल लागणार खर्च व नोटीसीचा खर्च तुमचे पासून वसूल केला जाईल कळावें ता. २८-८-१९१३ इ.

सही

बापुलाल झगुलाल श्रवगी द. खु

नो. नं. २६

नोटीस

स. स. नं. २ सन १९१३

वि॥ सबजज सा. खामगांव

मयत फकीरा भवाणी माळी सेगांव याचे जिनगीचे वारसाचे सर्टिफिकीटसंबंधी अर्ज.

सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येते कीं, फकीरा भवानी माळी रा. सेगांव मुकामीं मयत झाला असून त्याची वारस बायको बाजाई मर्द फकीरा माळी इनीं फकीरा भवानीच्या जिनगीचे वारसाचे सर्टिफिकीट मिळण्याविषयीं या कोर्टांत अर्ज केला आहे तरी बजाई मर्द फकीरा इजला सर्टिफिकीट देण्याबद्दल ज्या कोणाची हरकत असेल त्यांनीं ह्या कोर्टांत तारीख ४-१०-१९१३ रोजीं हजर होऊन आपली हरकत दर्शवावी तसें न केल्यास बजाई मर्द फकीरा इजला वारसाचे सर्टिफिकेट दिले जाईल कळावें आज तारीख २८ माहे ८ सन १९१३ इ० रोजीं आमचे सहीनीशी व कोर्टाचे शिक्यानिशी दिले.

N. G. Subhadar
Sub Judge
Khamgaon

नो० नं० २७

नोटीस

नोटीस बेशमी कलू वा। भीमसिंग ब्राह्मण मारवाडी हलवाई राहणार मलकापूर

यांस -

खालीं सही करणारीकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तुह्मीं जें दुकान मजपासून भाड्यानें घेतली आहे. त्याचा करार कार्तीक शुद्ध १ संमत १९७० पर्यंत आहे. या मुदतीस २ महिने बाकी आहेत. आतां सदर्हू दुकान मी भाऊलाल झगूलाल श्रवगी रा. मलकापूर यांस विकली आहे. तरी तुमची मुदत भरल्याबरोबर तुह्मी त्याजपासून पावती घेऊन त्यांस ताबा द्यावा. त्यांस हरकत करूं नये. ह्मणून आगाऊ कळविलें आहे. ही नोटीस दिली ता० २८ ८ १३ इ.

सही

सहीचो निशानी आंगठा सीताबाई मर्द चाहादू तेली राहणार मलकापूर ईचा असे

नो. नं. २८

जाहीर नोटीस.

सर्वत्र लोकांस या नोटीसीनें कळविण्यांत येते कीं लहान बाजारांतील घरें २ दुकानासुद्धां मी ता० २०-८-१३ रोजीं रा. भाऊलाल झगूलाल श्रावगी राहणार मलकापूर यांस विकिली आहेत. तरी या पुढें तीं भाड्यानें घेणें अगर खरेदी देणें घेणें वगैरे सर्व व्यवहार त्यांच्याशीं करावा. माझा वरील जिनगीवर आतां हक्क राहीला नाहीं. ही इस्टेट माझे आईबापाची मिळविलेली असून त्याचे नोंदलेलें मृत्यूपत्र मजजवळ आहे. करितां त्यावर माझे मुलाचा सुद्धां अधिकार नाहीं. माझा मुलगा मारुती हा विभक्त आहे त्याचा संबंध नाहीं. हें सर्वत्रांस जाहीर ता० २८-८-१३ इ.

सही

सीताबाई मर्द चहादू
रा. मलकापूर नि० आं

नो. नं. २९

नोटीस

नोटीस बेशमी बनाम जुल्फोकारअली राहणार वडेनर भोलजी

यांस:-

नोटीस देणार गुलामयासीनखां इनाम[illegible] जळगांव नोटीस देण्यांत येते कीं सांगु[illegible] येथील शेत सर्वे नंबर ३९ ची [illegible] आमचे नांवानें झाली आहे व कबजे[illegible] वारस आह्मी ठरलें ह्मणून तुह्मांस [illegible] मार्फत नोटीस दिली होती कीं तु[illegible] शेत म० पेरू नये वगैरे, नोटीस तु[illegible] परत केली आणि शेत पेरून टा[illegible] ह्मणून या नोटीसी वरून कळवीण्यांत ये[illegible] कीं सदर्हू शेताचा भाडेपट्टा आमचे जव[illegible] येऊन करून घ्यावा भाडेपट्ट्या शीवाय शे[illegible] म० चा उपभोग घेऊं नये, असे न के[illegible] ल्यास पीकाचे नुकसानीबद्दल तुह्मी जबा[illegible] बदार धरलें जाल व त्यावर कर्ज वगै[illegible] कोणी देउं नये व गहाण व विक[illegible] घेऊं नये वीरोध केल्यास शेत मजकूर[illegible] वर कोणाचा दावा चालणार नाहीं शे[illegible] म० शिवाय तीन शेते उपसेवला, आमवाल[illegible] व ताळवाला सर्व मौजे सांपुडी ये[illegible] माझे सासऱ्याचे आहेत व मी मोल जवा[illegible] आहों मुलीचा माझा सासरा दाऊतख[illegible] सा० यांची सर्व इस्टेटीमध्यें मुलींचा हीस्स[illegible] शामील आहे ह्मणून इस्टेट मजकूरवर [illegible] कोणी करज वगैरे दुसरें सर्व वारसा[illegible] सहीशिवाय देऊं नये. असे न केल्या[illegible] त्यांचे हीस्सावर कोणाचा दावा कोणतेही प्रकार चालणार नाहीं. हे सर्व शेट साहु[illegible] कार वगैरे लोकांस कळावें.

सही

गुलाम यासीनखां इनामदार जळ[illegible]

नो. नं. ३०

आकोला बाजारभाव

हुंडी दर्शनी		१००।
सोनें		२४८≡
चांदी		७८
जवारी नवी	८० ते	८९ [illegible]
गहुं काठे	१००	१०५
गहुं बनशी	११५	१२५
जवस	१२६	१२८
तेल	८॥	९
सरकी		११॥≡
तीळ	८।=	८॥=
कापुस	५७	५८
रुई आकोला जीन		७८

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४७] आकोला-- सोमवार तारीख ८ माहे सप्टेंबर सन १९१३ इ० [अंक ३५

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट हां. ....२ रुपये
वर्गणी आगाउच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील-
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.
सूचनाः- गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. यापुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटींवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यपिकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक } G. A. Phillips.
आकोला ९।९।०९ } एजंट
नं १

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले आणि उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६$\frac{3}{4}$ तोळे असतें. साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक } G. A. PHILLIPS.
आकोला २१-९-१० } एजंट
नो० नं० २

जाहिरात

सर्वत्र लोकांस जाहीर करण्यांत येते कीं श्रीसमर्थ गजानन आवलीया महाराज संस्थान शेगांव यांचे समाधीचें (मंदिराचें) काम बांधण्याचे सुरू आहे यास लागणारा खर्च फार असून तो लोकाश्रयावर अवलंबून आहे. वर्गणीचें कामी संस्थानाकडून हरी कुकाजी आणि वेंकटलाल भवानीदास व गोपाळ मारुती लउळ व रावजी नारायण महाजन यांस वसूल कर्ते नेमिले गेले आहे. कांहीं लोक हरदास संन्याशी वगैरे हे या मठाचें कामासाठीं वर्गणी वसूल करतात ह्मणून समजतें त्यांस वर्गणी न देतां या वरील ४ इसमासच वर्गणी देत जावी. चार इसमाबद्दल ज्यास संशय येईल त्यांनीं वर्गणी शेगांवकर भिकाजी खंडुजी पाटील यांचे दुकानीं मनीआर्डरीनें पाठवावी. व्यवस्थापक

रामचंद्र कृष्णाजी पाटील
नो० नं० ३

वऱ्हाडांत खात्रीची उत्तम नवीन सोय.

खरे गारेचे थंडचष्मे

आह्मीं मुद्दाम वऱ्हाडच्या लोकाकरितां डोळे तपासून सर्व तऱ्हेच्या फ्रेमीसहित खरे गारेचे थंड चष्मे माफक दरानें विकण्याचें दुकान काढलें आहे. मुंबई वगैरे मोठ्या ठिकाणच्या भपक्यावर मंडळी कशी फसतात हें सर्वांना श्रुतच आहे सर्व गरजूनी अनुभव घेवून पहावा.

गोपाळ पांडुरंग आणि कंपनी
नो० नं० ४ आकोला

बहिष्कृत भारत

अस्पृश्य मानलेल्या वर्गाच्या उन्नतिसाठीं केवळ सामाजिक व धार्मीक विषयांचाच उहापोह करणारें पाक्षिक पत्र.

वार्षीक वर्गणी ट. ख. सह दोन रुपये आमच्या अस्पृश्य मानलेल्या बंधुनीं व हित चिंतकांनीं ह्या पत्राचें वर्गणीदार होऊन आह्मास आश्रय द्यावा अशी त्यांस विनंती आहे.

जाहिरातीचे वगैरे दर खालील पत्त्यावर विचारावें.

गणेश आकाजी गवई.
अमरावती वऱ्हाड.
नो० नं० ५

-:-:*:-:-

अजब करामत.

बालक्षुधा निवारण- लहान मुलांस वर दूध घालण्यानें होणारें संग्रहणी, उडतें इत्यादि सर्व विकारावर हें सत्व अप्रतीम गुणकारी आहे. मुलें हैसेनें घेतात. किं० १ तो० ८२ आणे.

हेमसुधा- धुपणी हा रोग पुष्कळ स्त्रियांना जडतो. यावर खात्रीचा उपाय न मिळाल्यानें कित्येक स्त्रिया कुचमत आहेत. या औषधानें कसलीही धुपणी नाहींशी होऊन अंगांत तरतरी येते. परमा व गरमी यावर ही याचा तात्काल गुण येतो. कित्येकांची खात्री झाली आहे किं० १ बाटलीस ३ रु०

कामधेनुगुटिका- अलीकडील निरनिराळ्या परिस्थितीमुळें लेकुरवाळ्या आयांना दूध येत नाहीं. त्यामुळें मुलें अशक्त व रोगी होतात. याचे सेवनानें पुष्कळ निरोगी दूध येते. पुष्कळांना अनुभव आला आहे. किं० ३ गोळ्यास ८६ आणे.

जानकीबाई रानडे } सांगली,
नर्स ॲण्ड मिड्वाईफ. }
नो० नं० ६

रामबाण उपाय.

रक्तपित्ती व कोड

दहाहजार पुड्याफुकट. आह्मीं आमच्या औषधाची खात्री पटावी ह्मणून १०००० नमुन्याच्या पुड्या करण्याचें योजिलें आहे या पुड्या वरील महारोग दुरुस्त होण्यासारख्या आहेत. हे रोगी [illegible] सिद्ध करितील. या पुड्या वापरून अनुभव पहावा ह्मणजे खात्री होईल. नमुन्याच्या पुडीची किंमत फक्त ८= ठेविली आहे. ही किंमत फक्त टपाल हशील वगैरे खर्चापुरतीच आहे

२ आह्मीं रक्तपिती, कोड, हे कसे उद्भवतात त्याची शुश्रुषा कशी करावी? वगैरे माहितीचे इंग्रजी व बंगाली भाषेंत पुस्तक तयार केलें आहे तेंही पण गरजूंनीं अवश्य वाचण्या लायक आहे. ह्मणजे त्या पासून त्वचे संबंधीं रोगाची पूर्ण माहिती होईल किमत फक्त ट. ख. सह ॥=सर्व पत्र व्यवहार इंग्रजींत करावा.

पण्डीत कृपाराम
८ नंदीबागानलेन पो. सालकिया जि. हावरा.
नो० नं०७

अनायासें देवदर्शन.

नोटपेपर्सः- श्री गजानन, दत्तात्रय, मारुती, शंकर व नरहरी या पैकीं कोणती ही एक मूर्ती रंगांत दाबून उठाव (एम्बास) छापलेले, १०० ग्रेग्रनाईट नोट पेपर्स व त्याच्या बेताची चैाकोनी १०० कव्हरें प्रत्येकीं किंमत ८८ व्हीपीनें ८१२ दोन्हीमिळून किंमत रु १ व्हीपीनें रु. १८६

सर्वत्र एजंटस् पाहिजेत
पताः- वेंद्रे आणि कंपनी पुणे सिटी
नो० नं० ८

हिंदुस्थानावर अरिष्ट.

हिंदुस्थानातील रहिवाशांच्या पाठीस ज्वर व हिंवताप यांचें अरिष्ट सदोदित लागलेलें आहे पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिवतापाचें औषध व गोळ्या हे रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारसें वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रु

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं

शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार. ताबडतोब दूर होतात. किं रु. १८८

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ८४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली खरूज याचा विकार एका [illegible] होतो. किं. ८४

हीं औषधें सर्व [illegible] दुकानावर व डॉ. एच. एल. [illegible]वाला जे. पी. मु वरली लेबोरेटरी दा[illegible] मुंबई यांजकडे मिळतात.
नो० नं० ९

———

डसमाचार
८ शके १८३५ प्रमादी

षि आणि समाजशास्त्र.

ल्या बहुतेक सगळ्या देशांतल्या
व्या एक मोठा महत्वाचा
आणि हिंदुस्थानालाही पुढें
ाकडे वळावें लागणार आहे
दिसूं लागलीं असल्यामुळें
जितकी लवकर चर्चा सुरू
इष्ट आहे. तो प्रश्न ह्मणजे
लालसेचा समाजावर घडणारा
होय. पाश्चात्य देशांतल्या
पूर्वी पासून ऐहिक सुखांच्या
ल्यामुळें ऐहिक सुखाचीं साधनें
च तिकडचे लोक आपल्या
योग करीत आहेत. हीं सुखें
लागणाऱ्या गोष्टी ह्मणजे
ातंत्र्य, आणि शारीरिक श्रमाची
याही त्यांना अनुकूळ असल्या
लसेचा परिणाम पाश्चात्य समा-
तका लवकर व जितका स्पष्ट
लागला आहे तितका सर्व
तिकूळ स्थितींत असलेल्या आमच्या
शांत अजून दिसूं लागला नाहीं.
अगदींच नाहीं असेंही ह्मणतां
हीं. सुखलालसेचा पहिला घोर परिणाम
शवृद्धीची खुंट हा होय. युरोपांतल्या
यांना संतानोत्पादना पासून सुखोपभो-
व्यय येतो या सबबीवर अविवाहित
होस वाटूं लागली आहे, आणि
मुळें तिकडे लोकसंख्येचा दिवसें-
हास होत चालला आहे. ही गोष्ट
अधिकाऱ्यांचे लक्षांत येऊन त्यानीं
अविवाहित राहणारावर एक वि-
बसविण्याची तोड काढली आहे.
न्माचें प्रमाण कमी झालें असतें.
फिकीर नव्हती. पण त्या-
त्युसंख्या वाढून दुहेरी नुकसान
हे यामुळें पाश्चात्य समाजशास्त्रवेत्ते
गेले आहेत. सुखभोगाला काल-
लोक आरोग्याच्या नैसर्गिक नि-
याच्यावर बसविण्यास चुकत नाहींत.
अशा लोकांत रोगी, अल्पवयांत
झालेले, अंधळे, [illegible]ळे, पंगु
संख्या [illegible]
[illegible] देशांतून वाढत
[illegible] देशाच्या अवनतीचें एक
[illegible]आहे अशी लष्करांत भरती
अधिकाऱ्याकडून ही ओरड
आहे. गाई, घोडे, वगैरे पशूंच्या
डे लोकांचें लक्ष लागावें, आणि
नुष्यांच्या आरोग्याकडे व सतेज
डे दुर्लक्ष व्हावें हा मोठा चम-
हे असें डा. ग्याल्टन यांनीं
ाहे. प्रसिद्ध रशियन शास्त्रज्ञ डा.
हें या दुर्लक्षाबद्दलची सगळी
मनुष्यांच्या सुखभोगेच्छेवर टाकीत
इतर पशु सतेज व पुष्कळ

कां हवेत? तर त्यांच्यापासून आपल्या सुखांत भर पडेल ह्मणून. मनुष्याची संख्या वाढल्यानें किंवा तीं अधिक सतेज झाल्यानें व्यक्तिशःकाय फायदा वाटेल तेवढ मनुष्याला दिसतो, पण त्यापासून समाजाला होणाऱ्या फायद्याकडे लक्ष जात नाहीं. डा. चॅपेल ह्मणतात कीं लोकसंख्या कमी असलेली पतकरली, पण रोगी, अशक्त, आणि अल्पायु अशी संतति नको. यासाठीं सशक्त स्त्रियांवर लग्न करण्याची सक्ति करावी आणि अशक्त स्त्रियानीं लग्नें केल्यास त्यांना कृत्रिम उपायांनीं वंध्यत्व आणून समाजाची हानि टाळावी. डा. शेफील्ड ह्मणतातकीं थोड्या शा लोकांत धनसंचय होणें व त्याच्यात सुखाभिलाष वाढणें हें जितकें वाईट आहे तितकेंच बहुसंख्यक लोकांत दारिद्र्यानें वास करणें हें वाईट आहे. आणि या दोन्ही गोष्टी एकसमयावच्छेदें करून पाश्चात्य देशात असल्यामुळें त्या समाजाची स्थिति अत्यंत शोचनीय झाली आहे. ही स्थिति घालविण्याला त्यांच्या मतें उत्तम उपाय ह्मणजे माणसांची मानसिक शक्ति वढविणें हा आहे. मनाची खंबीरता असली ह्मणजे संपत्ति, विपत्ति, रोग, वगैरे कोणत्याच गोष्टीची बाधा होऊं शकत नाहीं. पाश्चात्य लोक कांहींही ह्मणोत, पण आमच्य प्राचीन ऋषींनीं समाजशास्त्राचें पूर्ण आकलन पूर्वींच करून या भावी दुर्दशेच्या परिहारार्थ योग्य उपाय योजून ठेविले होते. त्यांच्या शिकवणीकडे दुर्लक्ष केल्या पासून आमच्या समाजाला उतरती कळा लागली आहे. सुखाविषयींच्या अतिस्पृहेचा निषेध, कडकडीत ब्रह्मचर्य, पवित्र जीवन, योग्यकालीं वानप्रस्थाश्रमाचें अवलंबन, व योग्याभ्यासानें मानसिक शक्तीचा विकास करणें हे त्यांचे उपाय होत. या उपायांचा उपहास हल्लींच्या आर्यांच्या पिढीनें केला, व अजून ही कित्येक करीत असतात. पण पाश्चात्य समाजाचे डोळे जसे आतां उघडूं लागले आहेत, तसे लवकरच आमचेही उघडतील व मग आमच्या ऋषींच्या त्रिकालदर्शित्वाबद्दल लोकांची खात्री होइल असा आह्मांस पूर्ण भरंवसा आहे.

सहकारी पतपेढ्या.

आपल्या इकडे ही संस्था अगदीं बाल्यावस्थेंत आहे. तथापि तिची उपयुक्तता लोकांच्या अनुभवास येऊं लागल्यामुळें कालांतरानें तरी तिला पूर्णावस्था प्राप्त व्हावी अशी सर्वांची इच्छा असणें स्वाभाविक आहे. पाश्चात्य देशांतून ही संस्था वाढीस लागली आहे. तेथें तिचें स्वरूप कसें आहे हें पाहिलें ह्मणजे तें स्वरूप इकडेही लवकर दिसूं लागावें अशी इच्छा स्वाभाविकच होते. जर्मनींत माल खरेदी, विक्री, वाफेची शक्ति वाटून देण्याची तरतूद, धान्याचा साठा करणें, आउतें, जनावरें, व प्रापंचिक वस्तु खरीद करतां याव्या ह्मणून शेतकऱ्यांना भांडवल पुरविणें इ. कामें पतपेढ्या करतात. इटलींत तर सुपरफॉस्फेटचें खतही स्वतः या मंडळ्याच करतात. स्विझर्लंडात प्रपंचास लागणाऱ्या वस्तु सुद्धां पेढ्या पुरवितात. अमेरिकेचें सगळेंच प्रचंड प्रमाण! तेथें ६९ लक्ष एकर जमिनीची निगा सरकारी पेढ्या करीत आहेत. तेथें पेढ्यांचीं कापसाचीं कोठारें १६२८ आहेत. मालाचे गंज बांधणारीं २४५ गृहें, कोळशाच्या खाणी, वर्तमानपत्रें, बँका, खतें तयार करण्याच्या गिरण्या, तंबाखूचे कारखाने, मालाचें आगीपासून होणारें नुकसान भरून देणाऱ्या कंपन्या सगळ्या पतपेढ्यावर चालल्या आहेत. फ्रान्समध्यें ३८००० पेढ्या अशाच तऱ्हेचीं उपयुक्त कामें करून शेतकऱ्यांना मदत करीत आहेत. हिंदुस्थानांत या संस्थांचा नुकता कोठें जन्म झाला आहे. शेतकऱ्यांच्या उपयोगी पडण्यासाठीं सहकारित्वाचा फायदा करून घ्यावा अशी नुसती इच्छा प्रादुर्भूत झाली आहे. तथापि सध्या चाललें आहे अशा गतीनें पुढें पुढें पाऊल पडत गेल्यास आह्मी इतर देशांच्या मानानें जरी मागें राहिलों तरी आमच्या स्वतःच्या दहावीस वर्षाच्या मागील स्थितीच्या मानानें कांहीं तरी पुढें पाऊल टाकूं हें निश्चित आहे.

पहार लावण्याचें यंत्र

हिंदुस्थानांत कच्चा माल विपुल उत्पन्न होतो, पण त्याचा पक्का माल तयार करण्यास लागणाऱ्या साधनांची वाण आहे हें जितकें खरें आहे तितकेंच हिंदुस्थानच्या भूपृष्ठाखालीं पाणी हवें तितकें आहे पण जमिनीला पहार लावून खालचें पाणी वर आणण्यास लागणाऱ्या यंत्रांची वाण आहे हें ह्मणणेंही तितकेंच खरें आहे. सुदैवानें कल्पक लोक अशीं यंत्रें नवीन नवीन तयार करीत आहेत. या बाबतींतही पाश्चात्य लोकांचेंच उदाहरण घेण्यासारखें आहे. ते लोक यांत्रिक शक्तीचा उपयोग नुसता पक्का माल तयार करण्याकडेच करीत नसून पाणी काढणें, खार्पोतून तेल, कोळसा वगैरे खनिज पदार्थ वगैरे काढणें याकडे सुद्धा करतात. पण ही विद्या मूळची पौर्वात्य आहे. जमिनींत भोंक पाडून वर पाणी काढण्याची कला प्रथम चिनी इंजिनियरांनीं शोधून काढली, व त्या चिनी तत्त्वांवरच पाश्चात्य कल्पकांनीं आपलीं यंत्रें तयार केलीं आहेत. आतांपर्यंत निघालेल्या यंत्रांनीं रेताड व भुसभुशीत जमिनाला भोंक पाडून तींतून पाणी काढतां येत असे पण महाराष्ट्रांतल्या सारख्या खडकाळ जमिनीपुढें ह्या यंत्राचें कांहीं चालेना. अलीकडे मुंबई इलाख्यांतले शेतकी खात्याचे इंजिनियर मि. मस्ते यांनीं खडकाळ जमिनीला भोंक पाडण्याचें यंत्र शोधून काढल्यापासून ही वाणही दूर झाली आहे. हें यंत्र जी. आय. पी. रेलवेच्या जेऊर स्टेशनावर नुकतेंच चालवून पाहिलें. तेथें या यंत्रानें ५१ फूट खोल भोंक पडण्यांत आलें व हें भोक पडण्यास खर्च दर फुटास १ रु. ५ आणे ५ पै आला. अधिक अनुभवानें हें खर्चाचें प्रमाण कमी होण्याचा संभव आहे. रेताड व भुसभुशीत जमिनींत भोंक पाडण्याचें काम अतिशय कमी खर्चांत ह्मणजे फुटास सरासरी ४॥ आणे खर्चांत करतां येतें हें अमदाबादेस करून पाहिलेल्या प्रयोगावरून दिसून आलें. या यंत्रानें पाडलेल्या भोंकांत सुरुंग लावून पाहण्याचे प्रयोग सुरू आहेत. त्यांत यश आल्यास महाराष्ट्रा सारख्या खडकाळ जमिनींत सुद्धां थोड्याखर्चानें विहिरी खणतां येतील व पाण्याच्या दुर्मिळतेमुळें होणारे लोकांचे हाल कमी होतील असा पुष्कळ संभव आहे.

फिरते दवाखाने

गतवर्षीं मेडिकल खात्याच्या रिपोर्टासंबंधानें लिहितांना मध्यप्रांत व वऱ्हाड यांत फिरते दवाखाने ठेवण्याविषयींची नम्र सूचना आह्मी केली होती. तिचा सुपरिणाम होऊन त्या सूचनेवर विचार चालू आहे असें कळतें. प्रथम अनुभव पाहण्यासाठीं मे० स्यानिटरी कमिशनर साहेबांनीं बेतुल, मंडला व छत्तीसगडचा कांहीं भाग हीं तीन प्रयोग-क्षेत्रें सुचविलीं आहेत. ज्याठिकाणीं अज्ञानांधकार दाट असल्यामुळें लोक आपण होऊन रोगमुक्त होण्यासाठीं दवाखान्याकडे धाव घेणार नाहींत अशा ठिकाणीं लोकांच्या उमरठ्यापाशीं दवाखानें नेणें जरूर आहे. तेव्हां मे० स्यानिटरी साहेबांनीं सुचविलेलीं ठिकाणें योग्य आहेत. मात्र हीं सगळीं मध्यप्रांतांतील आहेत, आमच्या वऱ्हाडप्रांतांतलें एकही नाहीं हें पाहून खेद होतो. आमच्या या प्रांतांतून अज्ञानात पूर्णपणें गढलेले व ज्यांची औषधपाण्याची तजवीज होणें अत्यंत जरूर आहे असे गांवचे गांव आहेत. मलेरिया, व इतर दूषित ताप, खोकला, क्षय, वगैरे रोग आणि त्याचप्रमाणें मलिन पाण्याच्या व्यवहारापासून होणारे इतर रोग यांची जेथें रेलचेल आहे अशीं स्थळें या प्रांतांत थोडीं नाहींत. तेव्हां असा एखादा जिल्हा पाहून त्याठिकाणीं प्रयोगार्थ सरकारनें फिरता दवाखाना ठेवावा अशी आमची नम्र सूचना आहे. शिक्षण व आरोग्य यांचा प्रसार जितका करतां येईल तितका करावा अशी आमच्या परम दयाळू, सन्मान्य आणि प्रजावत्सल जॉर्ज बादशहांची हिंदुस्थानच्या अधिकाऱ्यांस ताकीद आहे. महाराजाधिराजांच्या या सद्वासनेचा अत्यल्प लाभ तरी आमच्या प्रांताला घडावा अशा हेतूनेंच एखादें प्रयोगक्षेत्र आमच्या प्रांतांत उघडावें अशी आह्मी सूचना करीत आहों. तिकडे आमच्या दयाळू अधिकाऱ्यांचें लक्ष जाईल अशी आह्मांस पूर्ण उमेद आहे.

अनुकरणीय उदाहरण

शिक्षण आणि आरोग्य या दोन विषयांकडे हिंदुस्थानसरकारचें पूर्ण लक्ष अलीकडे लागलेलें दिसत आहे आणि त्याप्रित्यर्थ लाखों रुपयांच्या देणग्या त्यांनीं प्रांतिक सरकारास दिल्या आहेत. या दोन्ही गोष्टींचें योग्य महत्व सरकारास कळत आहे त्याप्रमाणें तें लोकांच्याही लवकर नजरेस येणें अत्यंत अवश्यक आहे. पण हें व्हावें कसें हा प्रश्न आहे? आमच्या सुशिक्षितांत सुद्धां आरोग्याच्या ठळक तत्त्वांविषयीं पूर्ण अज्ञान आहे, मग तें अशिक्षित समाजांत मोठ्या प्रमाणावर असलें तर नवल काय? पण ही अनिष्ट स्थिति

घालवून लोकांना आरोग्याचें महत्व कसें शिकवावयाचें हा मोठा प्रश्न आहे. लोकांना आरोग्याचें शिक्षण देण्याचा अत्यंत सुलभ व कमी खर्चाचा मार्ग ह्मणजे म्याजिक ल्यांटर्नच्या द्वारें त्यांना आरोग्यविषय शिकविणें हा होय. आरोग्याच्या मूळ तत्वांकडे दुर्लक्ष केल्यानें काय परिणाम होतात यांचा कार्यकारण संबंध चित्रांच्या द्वारें लोकांच्या नजरेस पडेल तर त्याचा त्यांच्या मनावर तत्काळ परिणाम झाल्याशिवाय राहणार नाहीं ही गोष्ट अमेरिकन लोकांच्या नजरेस आल्यावरून त्यांनीं प्राथमिक शाळांतून हे विषय म्याजिक ल्याटर्नच्या द्वारें शिकविण्यास सुरुवात केली, आणि त्याचा उत्कृष्ट परिणाम झालेला तिकडे दिसून येत आहे. आपल्याकडे म्याजिक ल्याटर्न प्रत्येक शाळेला देणें जरी खर्चाच्या दृष्टीनें अशक्य असलें तरी प्रत्येक तालुक्याला एकेक म्याजिक ल्यांटर्न देणें अशक्य नाहीं. तेंही साध्य नसलें तर निदान एकेका जिल्ह्याला एकेक जादूचा दिवा देऊन त्याच्या द्वारें शिक्षण देणारा एखादा हुषार शिक्षक फिरता ठेवतां येईल. त्यानें तालुक्याच्या गावांतून व खेड्यापाड्यांतून सारखें हिंडावें, प्रत्येक ठिकाणीं शाळांतून मुलांसाठीं व चावडीवर किंवा एखाद्या देवळांत सामान्य लोकांसाठीं या दिव्याचा तमाशा दाखवून चित्रांच्या द्वारें आरोग्याविषयक शिक्षण देत रहावें. कोणी शंका विचारल्यास त्या शंकांचें समाधान करावें, व लोकांच्या मनावर आरोग्याचें महत्व बिंबवावें. ही विशेषशी खर्चाची बाब आहे असें नाहीं. अशा रीतीनें फिरता तमाशेवाला ठेविल्यास त्यापासून लोकांचे लक्ष आरोग्याविषयाकडे खात्रीनें लवकर वळेल असें आह्मांस वाटतें. कॉलऱ्याच्या दिवसांत या शिक्षकानें मुद्दाम कॉलरा झालेल्या ठिकाणीं जाऊन तेथें कॉलरा कशामुळें होतो व त्यावेळीं कोणती सावधगिरी ठेविली पाहिजे अशा विषयींच्या चित्रांचा तमाशा दाखविल्यास त्याचा फार उपयोग होईल. या युक्तीनें लोक शिक्षणाचा उपक्रम करण्याचे ग्वाल्हेरचे महाराज श्री० माधवराव शिंदे यांचा विचार आहे व ते लवकरच आपला विचार कृतींत उतरणार आहेत असें कळतें. इतर संस्थानिकांनीं व म्युनिसिपालिट्यासारख्या संस्थांनीं या बाबतींत ग्वाल्हेरच्या महाराजाचें अनुकरण करावें अशी आमची सूचना आहे.

हिंदुस्थानची खनिज संपत्ति

हिंदुस्थानच्या खनिज द्रव्यांचें महत्त्व दिवसेंदिवस आमच्या लोकांच्या अधिकाधिक नजरेस येऊं लागलें आहे आणि दगडी कोळसा, लोखंड, अभ्रक, मँगनीज वगैरे द्रव्यें खाणींतून काढण्याचें उद्योग आमचे लोक हातीं घेऊं लागले आहेत ही संतोषाची गोष्ट आहे. बंगालमध्यें पुष्कळ दगडी कोळशांच्या खाणी देशी लोकांच्या मालकीखालीं व व्यवस्थेखालीं चांगल्या चालल्या आहेत. गेल्यावर्षी या खाणींतून निघालेल्या कोळशाचा बराचसा भाग परदेशीं न जातां येथल्या येथें खपला. हिंदुस्थानांतल्या कारखान्यांच्या वाढीचें हें एक निदर्शक आहे. मध्यप्रांतांत कांहीं म्यँगनीज धातु निघते. साकची येथील टाटाकंपनीचा लोखंडाचा कारखाना सुप्रसिद्धच आहे. गेल्यावर्षी केरोसीन तेल परदेशाहून फारसें न येतां ब्रह्मदेशांतल्या तेलाचा खप अधिक झाला. धारवाड जिल्ह्यांतल्या सोन्याच्या खाणींचें काम संपलें ही खेदाची गोष्ट आहे. गतवर्षी पृथ्वीवर एकंदरींतच सोनें कमी निघालें तथापि त्या मानानें हिंदुस्थानांतलें सोन्याचें उत्पन्न बरें झालें. यद्यपि या सोन्याच्या खाणी युरोपियन लोकांच्या हातीं असल्यामुळें फायद्याचा पुष्कळसा अंश विदेशी लोकांच्या खिशात गेला, तथापि सध्यासारख्या महागाईच्या दिवसांत आमच्या लोकांना मजुरी तरी मिळाली येवढें समाधान कांहीं थोडें नाहीं.

साम्राज्यप्रदर्शन

सन १९१४ सालीं कानडा देशात भरणाऱ्या साम्राज्यप्रदर्शनांत हिंदुस्थानाला जागा मिळणार नाहीं असें कित्येकांनीं भाकित केलें होतें तें खरें ठरलें नाहीं. हिंदुस्थान व इजिप्त या दोन्ही देशांना लवकरच आमंत्रणें करण्यात येणार आहेत अशी बातमी आली आहे. आह्माला खरोखर या ताज्या बातमी पासून मुळींच आनंद होत नाहीं. कारण ब्रिटिश साम्राज्याचा एक महत्त्वाचा घटक ह्मणवून घेण्यास हिंदुस्थानाला जरी अभिमान वाटत असला तरी कानडा, आस्ट्रेलिया व इतर वसाहती ज्या रीतीनें हिंदुस्थानच्या लोकांना वागवीत आहेत त्या पाहिल्या ह्मणजे हिंदुस्थानानें प्रदर्शनाचें आमंत्रण साभार नाकारून या प्रदर्शनापासून अलिप्त राहण्यांतच भूषण आहे असें आह्मांस वाटतें. प्रदर्शनाच्या व्यवस्थापक कमिटींत लॉर्ड हार्डिंज (सध्याचे व्हाइसराय) व लॉर्ड अँपथिल, लॉर्ड कर्झन, लॉर्ड लॅमिंगटन वगैरे हिंदुस्थानचे माजी गव्हर्नर वगैरे बरीच मंडळी आहे. पण ही मंडळी हिंदुस्थानचे प्रतिनिधि ह्मणून नसून साम्राज्याचे अभिमानी व पुरस्कर्ते ह्मणून आहे हेंही लक्षांत घेतलें पाहिजे. या प्रदर्शनांत अंग ठेवण्यापासून हिंदुस्थानचा कोणत्याही प्रकारचा फायदा नसून प्रदर्शनाच्या खर्चाचा बोजा अंशतः तरी हिंदुस्थानच्या डोक्यावर बसणार आहे. पण खर्चापेक्षां ही तत्वाच्या दृष्टीनें या प्रश्नाचा विचार करून हिंदुस्थानसरकारानें आभारपूर्वक आमंत्रण नाकारावें व हिंदुस्थानचे लोक गरीब व साम्राज्याचें अभिमानी असलें तरी ते स्वाभिमानीही आहेत असें वसाहतींच्या नजरेस आणून द्यावें अशी आमची नम्रपणाची सूचना आहे.

उत्पात

यंदाचें वर्ष सगळ्या पृथ्वीभर उत्पात करीत आहे. तुर्कोबाल्कन युद्धांत असंख्य प्राणांची हानि झाली. हिंदुस्थानांत अतिवृष्टीनें कित्येक प्रांतांतलीं गावेंचीं गावें वाहून गेलीं. आतां जपानकडे अशुभग्रहाची दृष्टि वळल्यासारखी दिसते. तिकडे भयंकर वादळ होऊन हजारो घरें समुद्रास्तृप्यंतु झाल्याचें वर्तमान आलें आहे. नुसत्या टोकिओ शहरांत पंधरा हजार घरें पाण्यांत बुडालीं! केवढा हा भयंकर उत्पात!

फुकट वाचनालयें

बडोदा संस्थानानें लोकांच्या उपयोगार्थ फुकट वाचनालयें काढण्याचा जो प्रयोग करून पाहिला तो पूर्णपणें यशस्वी झालेला दिसत आहे. नुकत्याच बाहेर पडलेल्या ताज्या रिपोर्टावरून दिसतें कीं आतांपर्यंत ४९१ वाचनालयें स्थापण्यात आलीं व दर महिन्याला सरासरीनें पाच याप्रमाणें नवीन वाचनालयें उघडण्यात येत आहेत. याशिवाय १४३ फिरत्या लायब्ररया आहेत. संयुक्त प्रांतांतल्या फिरत्या दवाखान्याप्रमाणें या फिरत्या लायब्ररयांचा उपयोग लहानसान गांवांतल्या लोकांना चांगला होत आहे. पुस्तकांची निवड चांगली व्हावी यासाठीं मुद्दाम तज्ज्ञ माणसाची नेमणूक या कामासाठीं झाली आहे. ना. गोखले यांच्या शिक्षणविषयक बिलानें जी कामगिरि केली असती ती निराळ्यारूपानें ह्या संस्था करीत आहेत. अशा चांगल्या गोष्टींत इतर संस्थानिकांनीं श्री. गायकवाड सरकाराचें अनुकरण कां करूं नये तें आह्मांस कळत नाहीं. आमच्या ऐकण्यात आहे कीं श्री. महाराज होळकर सरकार याच्या मनात बडोद्यासारखी एक मध्यवर्ति जंगी लायब्ररी व तिच्या शाखा ह्मणून गांवोगाव लहानलहान लायब्ररया काढण्याचें आलें असून तत्संबंधीं योजना तयार करण्याकरितां एका कमिटीची नेमणूकही झाली आहे.

देशी वैद्यकीचें कॉलेज

आह्माला कळविण्यास आनंद वाटतो कीं दिल्ली येथें लवकरच आयुर्वेदिक व युनानी वैद्यकीचें शिक्षण देणारें कॉलेज निघावयाचें आहे व त्याबद्दलची योजना तयार होऊन ती अभिप्रायासाठीं पुष्कळांकडे पाठविण्यात आली आहे. श्री० महाराज माधवराव शिंदे यांनीं या कॉलेजासाठीं २९००० रुपयांची देणगी दिली आहे. तयार केलेल्या योजने प्रमाणें सगळें कॉलेज तयार होऊन [illegible]विण्यास आरंभीचा खर्च पांचसहा लक्ष रुपये व चालखर्च दरमहा सहा हजार रुपये लागणार आहे. दरमहा ६ हजार रु० व्याजाचें उत्पन्न येण्यास मुद्दल कमींतकमीं २० लक्ष रुपये पाहिजे. ही रकम बरीच मोठी आहे व ती कशी जमा होईल याविषयीं आमचें मन साशंक आहे. श्री० शिंदेसरकार यांचें प्रेम आयुर्वेदिक चिकित्सा पद्धतीवर आहे व त्यांनीं या पद्धतीची एक दवाखानाही आपल्या राजधानींत ठेविला आहे. तथापि काळच असा आलेला आहे कीं त्या योगानें मनांत असलें तरी त्यांच्यासारख्यांना आपल्या संस्थानात आयुर्वेदिक खातें ठेवतां येत नाहीं किंवा त्या पद्धतीवर इस्पितळें काढतां येत नाहींत. असें कालचक्र फिरलेलें असल्यामुळें आयुर्वेदिक वैद्यकाचें नांव खरें असून बाजारांत त्याला किंमत नाहीं. अशावेळीं श्री० शिंदेसरकारसारख्या संस्थानिकांनीं सढळ हस्तानें मदत न केली तर आयु[illegible] व्हावे.

कॉलेज काढण्याची कल्पना दरिद्राणां मनोरथाः ह्मणून जागच्याजागीं जिरून जाण्याची भिती आहे.

सातहजार डाक्तरांची सभा!

जगांतल्या सातहजार डाक्तरांची एक प्रचंड सभा लंडन येथें ता० ६ आगस्ट रोजीं भरली होती. येवढी मोठी डाक्तरांची सभा आजपर्यंत कोठेंही झाली नाहीं. या सभेपुढें ६०० निबंध वाचण्यांत आले. या सभेसाठीं एकंदर तेवीस मोठालें दिवाणखाने लागले. कोंबडीं, कुत्रीं, मांजरें इ० प्राण्यांवर डाक्तर लोक प्रयोग करून पाहतात ही निर्दयपणाची चाल बंद व्हावी अशी खटपट कित्येकजण करीत आहेत, पण त्यापासून मनुष्यजातीचें फार मोठें कायमचें हित असल्यामुळें मोठ्या लाभासाठीं थोडासा निर्दयपणाचा दोष पत्करण्यास हरकत नाहीं असें ठरलें. आणखी दुसरें चर्चेचें विषय होते. पण त्यांत एक मोठा गमतीचा निबंध आला. हृदयाची क्रिया बंद पडली व मृत्यु निश्चित झाल्यावर कृत्रिम उपायानें मनुष्यप्राण्यांत प्राणाचा संचार करतां येतो अशाविषयीं न्यूयॉर्क येथील डाक्तर सोरोसी यांनीं निबंध वाचिला. व ती कृतिही मंडळीस समजावून सांगितली. त्याप्रमाणें प्रयोग करून पाहतां सातपासून नऊ मिनिटेंपर्यंत प्राणी मृत्युनंतरही जगूं शकतो असें अनुभवांतीं ठरलें. त्याचप्रमाणें सुधारलेल्या सर्व देशांतून लोकसंख्येच्या मानानें वेड्यांची संख्या फार मोठी आहे व ती वाढत आहे या प्रश्नाचा बारीक विचार करण्यासाठीं हुशार व विचक्षण डाक्तरांची एक कमिटी नेमावी अशी सर जेम्स क्राइट ब्राऊन यांनीं सूचना आणिली होती. तिचें पुढें काय झालें ते कळलें नाहीं. पण सुधारलेल्या देशांतून वेड्यांची संख्या वाढती आहे ही मोठी चिंता उत्पन्न करणारी गोष्ट आहे. दूषित हवा, व विचार आणि आचार यांचा उच्छृंखलपणा यांचा या गोष्टीशीं कांहीं तरी संबंध असावा असें आह्मांस वाटतें.

चीनांतली अशांतता.

चीनदेशातली बंडाळी आतां मोडून शांतता झाली आहे. डा. सुन्यत्सेन यांना देशत्याग करावा लागला. त्यांनीं जपानचा आश्रय केला आहे व तेथून पुढें इंग्लंडमध्यें जाण्याचा त्यांचा विचार आहे. जपान या बंडखोरांना चीनसरकारा विरुद्ध चिथवीत नसला तरी मदत खास करीत आहे अशा अफवा मध्यंतरीं उठल्या होत्या. पण ही गोष्ट खरी असती, तर बंडाला विलक्षण भयंकर स्वरूप प्राप्त झालें असतें व यु. आन. शिकाई कडून त्याचा बीमोड इतक्या लवकर खास झाला नसता. अशावेळीं जपानचें कर्तव्य बंडखोरांना मदत न करतां चीनचें राज्य सुरक्षित ठेवण्यांत मदत करणें हें खरोखर आहे. कारण चीनचें पृथ्वींतल्या अतिशय प्राचीन राष्ट्रासारखें राष्ट्र परकीय गिधाडाच्या भक्षस्थानीं पडून नामशेष व्हावें व इतर एशियाटीक राष्ट्रांनीं नुसता तमाशा पाहत स्वस्थ बसावें

गत्याही प्रकारें इष्ट नाहीं. आज प्रसंग आहे, तोच उद्या खुद्द जपा- पेणार नाहीं कशावरून? ळीं शेजारधर्म पाळून जपाननें चिनला करावी हें रास्त आहे.

यहुदी लोक

।० सांबर्ट यांनीं यहुदी लोकांसंबंधानें सुंदर व माहितीनें पूर्ण असा ग्रंथ का आहे. त्यांत ते ह्मणतात —— मत्ता, कार्यकारण मीमांसा, उत्साह, वाटले तिकडे जाण्याची तयारी हीं लोकांचीं स्वाभाविक लक्षणें आहेत. लोकांना आळस ठाऊक नाहीं. 'पानी रंग कैसा? जिसमें मिला वैसा' यांची राहणी असते. त्याची दृष्टी व्यवहारिक लाभाकडे असते. ते चालीरीतीचेही कडक अभिमानी आहेत. परदेशांत ते परिस्थिती प्रमाणें बहु- बनतात. इग्रज लोकांत इंग्रजासारखी, ात फ्रेंचासारखी जर्मनींत जर्मन लोकां- बी त्यांची राहणी असते. लॉर्ड न्सफील्ड हे यहुदी असून इंग्रजासारखे . ग्यांबेटा फ्रेंचासारखें राहत. त्यांना ताही उद्योग हलका वाटत नाहीं. गत्याही गोष्टीपसून स्वतःचा फायदा न घेण्याची विद्या त्याला उत्तम येते. चे मनोविकार कधींउच्छृंखल होत नाहींत. या अंगचा दृढ निश्चयाचा गुण प्र नीय आहे. तसेंच त्यांच्यापाशीं युक्त्या त्याच भरल्या असतात. अनुकरण कर- ची कला त्याला उत्तम प्रकारें येते. मानपत्रांचा धंदा, वकिली, नटांचा धंदा, रे धद्यांत ते पडले तर पहिला नंबर ऱ्हांच पटकावतात. याचें कारण त्यांची नुकरणप्रियता हेंच आहे. आपल्या इकडच्या रवाड्यांशीं यांतलीं बरींच लक्षणें जुळ- ारीं आहेत हें चाणाक्ष वाचकास ांगावयास नको.

श्रीगणपत्युत्सव.

(राजेश्वर संस्थानचा वाग्यज्ञ)

या मंगल कार्यामध्यें सार्वजनिक कल्या- ाची गोष्ट ह्मटली ह्मणजे येथील पुराणें, कीर्तनें, व्याख्यानें, मंत्रजागरणें, पूजा इत्यादि ुख्य होत. सुंदर, मनोहर व उत्साहवर्धक शा रमणीय देवालयाच्या सभामंडपांत हा ाग्यज्ञ अहर्निश गेल्या चतुर्थी पासून चालूं ाहे. ज्याला जी गोष्ट आवडते तिच्या नोरम उत्कृष्टपणाचा तो लाभ करून घेत सतो आणि अशा रितीनें नागरिक जन ेथील महापुण्याचे वाटेकरी होत आहेत ी आनंदाची गोष्ट होय.

हिंदुंचें एकिकरण—

या वाग्यज्ञाला पुण्याचे 'केसरी' पत्राचे ंपादक रा. रा. नरसिंह चिंतामण केळकर ांनीं आपल्या विचारश्रेणीनें चांगला जोम आणिला. हे वक्तृत्वाच्या शाळेंत जाण्यापूर्वी वेचार संग्रहाच्या पाठीस लागले आहेत आणि त्यामुळें त्यांचे विचार बहुतः स्फुट येतांनीं जो हाताशी लागेल तो शाब्दिक पोख घेऊन ते लोकांपुढे येतात. आको- ल्यास होणाऱ्या बहुमानाचा उल्लेख सविनय विनोदानें करून आपल्या विषया संबंधानें घंटाभरापेक्षां अधीक काल बोलतांना त्यांनीं प्रतिपादन केलें कीं हिंदूच्या एकीकरणाला मुख्य आधारभूत 'हिंदू' ही भावना होय. बायबल किंवा कुराणाप्रमाणें वेदाचें प्रामाण्य न कबूल करणारे चार्वाकमतानुयायी आह्माला हिंदु ह्मणून पाहिजे आहेत. ख्राइस्ट किंवा महमद प्रमाणें एकच उपास्य देव न मानतां अनेक उपास्यें मानणारे बहुविध धर्मवाली मंडळी हिंदूच होत. जातिभेद न मानणारे श्रीदया- नंदवाली मंडळी व तशीच ब्रह्मो मंडळी आमच्या हिंदू पैकींच होत. आकास्मिक लक्षणांनीं ह्मणजे व्रतवैकल्यें, चतुर्थाश्रम, शिखा ठेवणें इत्यादि गोष्टी न करणारे देखील आमच्या संग्रहाच्या कार्यांत हिंदूच मानले जातील. सारांश, अव्याप्ति किंवा अतिव्याप्ति यांच्या दोषा पासून दूर कर- ण्याचा प्रयत्न करितां करितां 'लीडर' पत्रानें संग्रहित केलेल्या हिंदूच्या व्याख्या अपुऱ्या ठरतात तेव्हां व्याख्यात्यानीं आपली व्याख्या अशी सांगितली कीं ज्याला हिंदू ह्मणवून घेण्याचा अभिमान वाटतो, ज्याला हिंदूची पूर्वपिठीका व संस्कृती पावन करितात. व ज्याला हिंदुही भावना त्याचा भावी मार्ग दर्शविते तो हिंदु होय. जो स्वतास हिंदु ह्मणवितो तो हिंदु होय. हिंदु हा' आत्म प्रत्यय उत्पन्न करणारे महंत, किंवा साधुसंत उदयास खचित येत आहेत आणि ते हिंदूंच्या एकीकर- णाचें कार्य करणार आहेत अशी स्वकीय प्रतिभा व्यक्त करून त्यांनीं गेल्या शुक्र- वारचें व्याख्यान पुरें केलें.

आत्मविश्वास——

शनवारी सायंकाळीं या विषयावर त्यांनीं १॥। घंटे भाषण केलें आणि त्याच्या विचारांची दिशा अशी सुंदर होतीकीं प्रत्येक व्यक्ति मात्रानें आपापलीं शास्त्रें, पुराणें, इत्यादी आप्तवाक्यें लक्षांत घेऊन व सदाचाराला अग्रस्थान देऊन ज्याच्या त्याच्या मनाला जे पुनीत वाटेल तें त्यानें अवश्यमेव करावें. स्वतःच्या मनाचा हा प्रत्यय ह्मणजेच आत्म विश्वास होय. दुसरी गोष्ट ह्मणजे कालाचा खरा महिमा समजण्याची होय. भूतकाल तेवढा सुवर्णमय रामराज्याचा. वर्तमानकाल हा तेवढा सर्व रड कथाचा होय आणि भविष्यकालही तितकाच निराशाजनक आहे असा ग्रह करून कोणीही" रड्य,, या संज्ञेला पात्र होऊं नये.

कांहिकांची मनोभावना आशा वादाची असते. त्यांस भूतकाल जसा रम्य तसा त्यांची दृष्टी वर्तमान कालही त्यांना रम्य करते. तसाच भविष्य कालही तितकाच किंबहुना अधिक रम्य तरच दिसतो. पहिला निरा- शावाद उत्पन्न होण्याला कारणें ह्मटलीं ह्मणजे वर्तमानकाल जसा सूर्य प्रकाशांत सर्व बाजूनीं परिपूर्ण दृष्टीस पडतो, त्याच्या उलट चंद्र प्रकाशाच्या अंधुकपणांत भूतकाल [illegible]वटलेला दिसतो व त्याची नीट[illegible] ख पटत नाहीं. आणि दुरून जशीं [illegible]ीं शिखरें समीपसमीप एका रेषेंत येऊन रम्य दिसतात त्याप्रमाणें भूतकालचे उत्तमोत्तम प्रसंग एकवटलेले दृष्टीस पडल्या मुळें सर्व दोष लोपून फक्त सद्गुणांचाच संगम दृष्टीस पडतो. तेव्हां ही आपली दृष्टीची अंधुकता दूर करणारी ज्ञानकला प्रकाश पाडूं लागतांच वर्तमानकाळ हाच पुण्यक्षण होय व हाच उद्योगाचा खरा मुहूर्त होय अशी आत्म प्रचीती येईल. जी काला संबंधानें दृष्टी तशीच समाजासंबंधानें ही विचाराची तिसरी चूक होते. पूर्वींचा समाज उत्कृष्ट, हल्लींचा निकृष्ट व भावी तर अतिनिकृष्ट असा विचार पुष्कळदां प्रबळ असतो. या विचार दोषाचें कारण "दुरून डोंगर साजरे" ही ह्मण ग्राह्य करते. पूर्वींचे उत्कृष्ट साधू संत, तत्ववेत्ते, कुशलकलाभिज्ञ, पराक्रमी योद्धे व धुरंधर मुत्सद्दी हल्लींच्या कालांत नाहींत असें समजू नका. त्यांच्या त्या कला, विद्या व देवपण आण- णाऱ्या सद्गुणभावना विद्यमान समाजांतच नांदत आहेत. त्यांची ओळख पटून घ्या. ह्मणजे त्यांचे ते गुण कदाचित योग्य परिस्थितीच्या अभावामुळें तितके प्रकाशित होत नसले तरी ते आपलें कार्य करीत आहेत. महाराष्ट्रांतील कै० रानडे लो० टीळक किंवा नामदार गोखले हे प्रत्येकीं इंग्लंड सारख्या राष्ट्रांत मुख्य प्रधान, श्रेष्ठ तत्ववेत्ते, किंवा खरे लोकहितवादी ह्मणू- नच उदयास आले असते. तेव्हां तात्पर्य असें निघतेंकीं प्रस्तुतच्या समाजांतच पूर्वींची सर्व श्रेष्ठ मंडळी आपल्या सद्गुणां- च्या द्वारानें जाग्रतपणें फिरत आहेत आणि समाजचक्र फिरवितांना समाजाला प्रगतीला पोंचवीत आहेत. हा अनुभव मनाला एक वेळ पटला ह्मणजे हा आत्म विश्वास मनुष्य मात्राला पाऊल पुढें टाकण्याला, रूढ मार्ग नवे जुने करण्याला व सर्व रहाटीला संस्कृत व पुनीत करण्याला प्रवृत्त करितो आत्मविश्वास हीच खरी यशाची गुरुकिल्ली होय. इत्यादि इत्यादि.

रुग्णालय

(येथील स्त्रियांचा स्वतंत्र दवाखाना)

गेल्या बुधवारच्या गौरीपूजनाच्या सुमुहूर्तावर येथील श्री. सौ. फौलरबाई साहेब यांच्या यशस्वी हातानें स्त्रियांचा स्वतंत्र दवाखाना सुरू करण्यांत आला. अर्थांतच ही गोष्ट आमचे लोकप्रिय सिविलसर्जन मेजर फौलर यांच्या परिश्रमांचें चीज होय. या दवाखान्याला डॉक्टरीण मिस पॉल या नांवाच्या अनुभवी बाई मिळाल्या आहत. मुंबई युनिव्हर्सिटीची एल. एम. ॲन्ड. एस. ची परिक्षा यानीं दिली आहे. आणि वैद्यकीचा अनुभव ही यांना मिळालेला आहे. या समारंभा- ला गांवातील शिष्ट अधिकारी, व्यापारी, वकील, इत्यादी पुष्कळ प्रमुख मंडळी व त्यांच्या त्यांच्या स्त्रियाही जमल्या होत्या. सौभाग्यवती फाऊलरबाई, राजश्री रामभाऊ महाजनी, मेजर फाऊलर, रावसाहेब दामले इत्यादिकांनीं या नव्या संस्थेची कल्पना हिची संस्थापना व भावी उप- युक्तता वर्णन केली व सर्वांनीं आपल्या आनंदी व प्रसन्न मुद्रेनें या संस्थेला यश मिळावें ह्मणून परमेश्वराची मुग्धपणें प्रार्थना केली. आणि हार तुरे अत्तर गुलाब इत्यादिकांचे ग्रहण करीत सर्व सभाजन आनंदानें उठले.

स्तुत्य देणगी—वरील प्रसंगाला अनुरूप अशी अनुकरणीय गोष्ट रावबहादूर विष्णु मोरेश्वर महाजनी यानीं केली. त्यांनीं या दवाखान्या निमित्त १ हजार रुपये वर्गणी दिल्याचे जाहीर करण्यांत आलें. तेव्हां प्रत्येकाच्या मनांत ही स्फूर्ती उत्पन्न झाली कीं मी हा देणगीचा आकडा आपल्या लहान मोठ्या संख्येनें बहुगुणित करीन. ही स्फूर्तीच असें भविष्य सांगतें कीं हा स्त्रियांचा दवाखाना आकोल्यांतच काय पण सर्व मध्यप्रांतांत पहिल्या दर्जाला येऊन पोहचेल. पण हीं रुग्णालयें वाढण्यापेक्षा बाधकांची प्रवृत्ति पुरुषांच्या साहचर्यानें सुंदर आरोग्य मंदिरें किंवा लक्ष्मी विलास यांमध्यें नांदण्याची अधिक होईल तर समाजावर उपकार होतील.

वऱ्हाडवृत्त

हवामान—एकंदर पर्जन्य २६ इंचा- पर्यंत झाला आहे. पिकें चांगलीं जोमांत आहेत. आणि रोगराई किरकोळ दुखण्या- शिवाय विशेष नाहीं ही गोष्ट सप्टेंबर सारख्या महिन्याला विशेष आठवणीची होय.

रा. रा. गणेश श्रीकृष्ण खापर्डे यांनीं येथील गणपती उत्सवांत तिसरें व्याख्यान दिलें. व्याख्यानाचा विषय भागवतांतील १ सुंदर श्लोक असून व्याख्यान कालरांजीं फार रमणीय असें झालें हें त्याचें भाषण न ऐकतांही कोणीही लिहूं शकेल. पण अशा व्याख्यानाचा लाभ आमच्या विद्यार्थी मंडळींना घेतां आला नाहीं ही मोठी उणीव होय.

श्री भारत नाटक मंडळी ही गद्य नाटकें करणारी असून नुकत्याच गेलेल्या संगीत मंडळी नंतर आपला नवा नवा मेवा रसिक मंडळी पुढें मांडीत आहे. परवा त्यांनीं मत्स्यगंधा या नाटकाचा प्रयोग करून दाखविला. हें नाटक या भागाला नवीन असून प्रेक्षक मंडळीस पुष्कळसे आवडतें असें दिसतें. गौरीच्या भुमिकेचें काम फार प्रेक्षणीय झालें. शंतनु व तसेंच भीष्म यांची ही कामें चांगलीं वठलीं.

रा. रा. डॉ. व्ही. परांजपे यांस मध्य- प्रांतांतून वाशिमास बदलण्यांत आलें.

विद्यार्थी—धर्मोत्सवामध्यें सरकारी इच्छेला मान देऊन राजकीय विषय वगळण्याचें अभिवचन दिल्यानंतर पुणें यवतमाळ उमरावती इत्यादि- ठिकाणांहून जे नावाजलेले व्याख्याते येऊन आमचा समारंभ साजरा करीत आहेत त्यांच्या व्याख्यानांना विद्यार्थ्यांना मज्जाव असावा असा खात्रीनें सरकारचा विचार नसला पाहिजे. तेव्हां विद्यार्थ्यांनीं अशा राजमान्य व्याख्यानांत जाऊन शिकूं नये हा उलटा घोडनाटेशाह कोणत्या बुद्धीबलाचा प्रभाव आहे याची सरकारांनीं अवश्य चौकशी करावी अशी आमची सूचना आहे.

सूचना—मागील आठवडी बापूलाल झगुलाल श्रावगी या नावाची सही अस- लेली नोटीस छापली गेली आहे पण त्या जागा बापूलाल नसून भाऊलाल असें समजावें

म्यानेजर

त्रिकाल दर्शी आरसा?

तुह्मास भूत, भविष्य वर्तमान जाणणें असल्यास ही जाहिर खबर वांचून त्वरित ऑर्डर धाडा. ह्या आरशासारखें त्रिकाळ ज्ञान प्राप्त करण्याचें साधन जगांत दुसरें एकही नाहीं. तत्संबंधानें शेकडों- सरटीफिकीटें मिळालीं आहेत. श्रद्धाळु मुलें, स्त्रीया आणि पुरुष स्वतःचे विचार आणि त्यांचे परिणाम पाहूं शकतात. गांव परगांव दूर-देशांतर आणि दूरच्या मित्र व सोयऱ्यांच्या खबरा तुह्मांस सहज मिळूं शकतील. अमूक काम होईल किंवा कसें? अमूक बाबतीचे काय परिणाम होतील, व्यापारांत नफा किंवा तोटा, अमुक पदार्थाच्या किंमतीची कमीजास्ती, परिक्षेचे परिणाम, चाकरी वगैरे कांहीं तुमच्या मनाचा खुलसा करावयाचा असल तो सर्व होऊं शकेल. किंमतः—

साध्या कांचेचा रु. २-९
बिल्लोर कांचेचा मजबूत रु. ३ ९
मुद्दाम मोठे बिल्लोर कांचेचा मजबूत रु. ६
} प्रत्येक पोस्टेज सहित.

हिंदुस्थाना बाहेरच्या ग्राहकानें २ रु० जास्त धाडावें.

आशाभाई बाघजीभाई पटेल. मु०
करमसद, ता० आनंद जिल्हा खेडा.

नो० नं १६

धी प्रताप स्पिनिंग वीव्हिंग आणि मॅन्युफॅक्चरिंग कंपनी लिमिटेड, अमळनेर

वरील कंपनीचें वाढलेल्या भांडवलासह १५,००,००० पंधरा लक्षाचें भांडवल असून त्याचे प्रत्येकीं १०० शंभर रुपये प्रमाणें १५,००० भाग केले आहेत. त्यापैकीं आजपर्यंत अजमासें १०,६०० भाग खपले जाऊन बाकी अजनोंस ४४०० भागच खपावयाचें राहिले आहेत.

गेले तीन चार सालांत कपाशीचे वाढलेले भाव राहून त्या प्रमाणानें कापडाचे भाव वाढले नाहींत ही गोष्ट ध्यानांत घेतां ह्या कंपनीनें कधीं कमी केव्हां ज्यास्त मिळून दरसाल दरशेंकडा(६) रुपये प्रमाणें व्याज भागिदारांस देऊन शिवाय जवळ जवळ ९५०००) पंचाण्यव हजार रुपये डिप्रिसियेशन व रिजर्व्ह फंडाना जमा ठेविली आहे. सन १९१० साल सूत कापडांचे व बेंच गिरण्यास अनिष्ट गेले आहे व त्या सालीं देखील ह्यांनीं साडे चार रुपये प्रमाणें व्याज भागीदारांस वाटलें आहे.

कोणताही कारखाना नवीन सुरूं होतांनां त्याचे भाग घेणें ह्मणजे कारखाना सुरूं होईपावेतों निदान दोन वर्षे पावेतों तरी भागिदारास त्यांचे पुंजीवर कांहीं व्याज मिळण्याची उमेद करणे नकोच. ही कंपनी वर दाखविलेल्याप्रमाणें व्यवस्थितपणें चालू आहे. आता भाग घेणारांनीं रक्कम भरली कीं त्याच दिवसापासून त्यांच्या त्या रकमेवर पूर्वीचे भागीदारांस जो शेंकडा नफा वाटण्याचें ठरेल त्याच दरानें नफा मिळणार आहे. हल्लीं भागांची मागणी बरीच येते आहे. करितां भाग घेणारांनीं त्वरा केलेली बरी.

अर्जाचा फार्म व आणखी कांहीं विशेष माहिती कोणास पाहिजे असल्यास खालील पत्त्यावर पत्र व्यवहार करावा.

मोतीलाल माणकचंद आणि कंपनी सेक्रेटरीज ट्रेजरर्स आणि एजंटस

नो० नं० १७

जाहिर नोटीस

रा० रा० सिताराम वा॥ परशराम पाटील रा० हिंगणें उंबरे ता० खामगांव यांस व साहु सावकार यांसः—

या नोटिसीनें खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यात येते कीं ता० १६-४-१९१३ रोजीं माझा दत्तक मुलगा सिताराम यानें दिलेली नोटीस पावली. त्या नोटिसीस उत्तर देतों कीं माझी सर्व इस्टेट स्वसंपादित असून त्याच्यावर मी हयात असेपर्यंत माझे दत्तक मुलाचा कोणतेही प्रकारचा हक्क नाहीं. मी मेल्यानंतर माझे राहिलेल्या इस्टेटीचा तो वारस आहे. तों पर्यंत माझ्या इस्टेटीचा मला वाटेल ती व्यवस्था करण्याचा पूर्ण अधिकार आहे. त्यांत ढवळादवळ करण्याचा त्यास कोणतेच प्रकारें हक्क पोहोंचत नाहीं. त्यास मी दत्तक घेतलें आहे. परंतु त्यामुळें माझी स्वसंपादित इस्टेटीची माझ्या हक्कास कोणत्याही रीतीनें बाध येत नाहीं तों अशा रितीनें मला भीती घालून माझ्या असाम्याची किंवा ज्याच्याशीं माझी देवघेव आहे. अशा लोकाशीं तो माझ्या विरुद्ध कांहीं व्यवस्था केल्यास त्या योगानें मी बाधला जाणार नाहीं. त्याचा परिणाम मात्र इतकाच होईल कीं त्याचेविषयीं माझें असलेलें प्रेम दिवसेंदिवस कमी होत जाऊन माझे मरणानंतर तुह्मास एक कवडी देखील मिळणार नाहीं. माझे मरणानंतर माझी इस्टेट तुह्मास मिळूं नये अशी माझी इच्छा नाहीं. परंतु जर करिता अशा रितीनें जर मजपाशीं उद्दामपणाचें वर्तन करूं लागला व माझे व्यवहारांत विनाकारण अडथळा करूं लागला. तर त्याचा परिणाम तुह्मासच जाचक होईल तुजला मी दत्तक घेतलें ह्मणून माझे स्वसंपादित इस्टेटीवर मी मरेपर्यंत तुझा कोणतेही प्रकारें हक्क पोहोचत नाहीं. माझ्या इस्टेटीची माझ्या मनाप्रमाणें व्यवस्था करण्यास मला पूर्ण अधिकार आहे हें पूर्ण लक्षांत ठेवावें. त्याचप्रमाणें मला माझा इस्टेट कोणासही खोदी विक्री करण्याचा पूर्ण अधिकार आहे. माझ्याशीं व्यवहार करणार लोकांस माझे दत्तक मुलानें दिलेल्या नोटिसीवरून माझ्याशीं व्यवहार करणारे हे कोणतेही प्रकारें बांधले जाणार नाहींत व तो व्यवहार खरा आहे. बातल समजूं नये. ता० १३-८-१३

सही

परशराम वा॥ मानाजी पाटील रा० हिंगणें उंबरे ता० खामगांव याची नि० रेघ असे

नो० नं० १८

नोटीस

नोटीस बेशमी आमदरसूल वा॥ अबदूलकादर पाटील रा. तिंकोडी ता० मलकापूर यासीः- खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, तुह्मी ता. १६।६।१३ ई. चें वऱ्हाडसमाचार पत्रांत सरदारखां वा॥ गुलामदस्तगीरखां रा. रसूलपूर यांस नोटीस दिली असून सदर्हू नोटीसींत मुद्दाम खोडसाळपणानें आमचें नांव घातलें असून आमचे दुकानीं सरदार खा याची रक्कम जमा असलेल्याबद्दलची हकिकत लिहीली आहे व सदर्हू वर्तमानपत्राचे ता० १६।६।१३ चें अंकाचें एक प्रत आमचें कडेस पाठविली आहे त्यावरून तुमचा आमच्याशी खोडसाळपणा करण्याचा इरादा आहे असे दिसल्यावरून तुह्मास कळविण्यात येते कीं आमचें दुकानी सरदारखां वा॥ गुलामदस्तगीरखां रा. रसूलपूर याची कांहीं एक ठेव नसून उलट आज मितीस त्याजकडेस आमचे दुकानची रक्कम घेणें निघत आहे तरी सदर्हू रकमे संमंधी आपणास निकाल करणें असल्यास आपण आमचे दुकानीं येऊन निकाल करून आमची निघत असलेली रक्कम आह्मास द्यावी आह्मी घेण्यास कबूल आहो कळावे. ता० १४।७।१३ ई०

सही

कन्हयालाल शिवजीराम मारवाडी द. खु. जळगांव वऱ्हाड

नो. नं. १९

जाहिर नोटीस

विद्यमान सीनीअर सबजज साहेब बहादुर यांचे कोर्टात आकोला

सक्सेशन सार्टिफिकीट नंबर ४ सन १९१३ नेमली तारीख २०-९-१३ इ.

अर्जदार

विश्वनाथ विठ्ठल जोशी रा० पातुर-नंदापुर ता० आकोला जि० आकोला

सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येते कीं, वरील अर्जदार यानें सक्सेशन सर्टिफिकीट मिळण्याचा अर्ज आमचे कोर्टात तारीख १९-८-१९१३ इसवी रोजीं दिला असून त्याची चौकशीची तारीख २०-९-१९१३ ची नेमली आहे तरी त्या तारखेस ज्याची कांहीं तक्रार असेल त्यानीं सकाळी १० वाजतां आमचे कोर्टीत हजर व्हावे. तसें न केल्यास वरील अर्जदार यांस सा[...] कीट देण्यांत येईल व पुढे कोण[...] तक्रार ऐकिली जाणार नाहीं क[...] ता० २-९-१९१३ इ.

R. N. Trivedi
सीनीअर सबजज आकोला

नो. नं. २०

नोटीस

नोटीस बेशमी मनबोध वा॥ दु[...] अहीर मुक्काम चौकी चिखलगांव ता० [...]कोला. यांसः—

खालीं सही करणाराकडून नोटी[...] देण्यांत येते कीं, तुह्मास सड[...] काम करण्यास मी लावले होते. त्या[...] मी जितके काम झाले त्यापेक्षां तु[...] १०० रुपये जास्त दिले असून [...] नाकबूल करिता. वरील रुपये मी तु[...] अडव्हान्स ह्मणून दिले आहेत. तरी रुपये ८ दिवसांत मला आणून द[...] नाहीं पेक्षां तुह्मावर फसविल्याबद्दल फौ[...] दारी करावी लागेल कळावें ता. ४-९-१[...]

सहीची नि० आंगठा
ठाकूरदीन वा॥ भोला अहीर ग[...]
चिकलगांव यांचा [...]

नो. नं. २१

नोटीशीचें उत्तर

नोटीस बेशमी तानी मर्द शाम[...] दिवाने कुणबी रा० तरोड ता० बाळापु[...] इस—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटी[...]सीनें कळविण्यांत येते कीं तुह्मी वऱ्हा[...] समाचार मार्फत ता० २८।७।१३ इ[...] रोजीची दिलेली नोटीस पावली मजकु[...] समजला दिलेली नोटीस अगदी खोटी आ[...] पंढरी वा॥ तुकाराम याची बायको आज्यानी (ह्मणजे तुझी मुलगी) ही होती तिच्याशी व तिचा नवरा पंढरी वा॥ तुकाराम यांच्याशीं बनत नसल्यामुळें तो पैसे घेऊन फारकती देण्यास तयार होता. परंतु [...] जवळ पैसे नसल्यामुळें तूं मजला रुपये मागितले व माझा साळा नामें पंढरी वा॥ रामजी याजला तूं आपली मुलगी आज्यानी ही गंधर्वानें देण्याचे कबूल केले सबब रुपये १३२ त्याचे जवळचे त्याजला देऊन त्याचेकडून फारकत घेतली व नंतर पंढरी वा॥ रामजी याच्याश[...] व तुझे मुलीशीं गंधर्व लागलें हल्लीं तु[...] आपले मुलीला पंढरी वा॥ रामजी या[...] घरीं नांदु देणें नसल्यास त्याला फारकत मागावी अन्यथा तूं आपले मुलीला दुसरा नवरा करून घ्यावा मी तुजजवळून मुलीचे रुपये घेतले नाहींत मी कोणतेच प्रकारें जबाबदार नाहीं कळावे ता० १८।८।१[...]

सही

सुरेमान वा॥ राघोजी बन[...] कुणबी रा० लोखंड नि. [...]

नो. नं. २२

सर्वोत्तम रक्तशुद्धि करणारा

डॉ० वामन गोपाळ यांचा

आयोडाईज्ड सार्सापरिला.

हा सार्सापरिला हजारों लोकांनीं पन्नास वर्षें अनुभवून उत्तम रक्तशुद्धि करणारा आहे असें ठरविलें आहे. ह्या औषधानें रक्तशुद्धिवर गुण वाटून इतर रक्तशुद्धि करणाऱ्या औषधांत "सर्वोत्तम" अशी ख्याति मिळविली आहे जुना संधिवात, त्वचे संबंधीं रोग अशक्तता यांवर हें रामबाण औषध असून त्याचा सर्व जगभर फार वाखाणणी होत आहे. गुणकारी शक्ति देणारें औषध आहे याच्या दररोजच्या सेवनानें मन आणि शरीर यांस उल्हास वाटतो. किंमत एका बाटलीस सव्वा रुपया शिवाय टपाल खर्च.

औषध मिळण्याचें ठिकाणः-- डॉ. गौतमराव केशव

नो० नं० १० ५६३ ठाकूरद्वार मुंबई.

वृद्धपणाचा नाश व नवी जवानी.

नामर्दास मर्द बनविणारी

राजवंशी नवरत्न याकुती,

किंमत रु० १० ट्रेड मार्क "सँडो"

व ढिल्या नसांना मजबूत बनविणारें.

राजवंशी सांध्याचें तेल,

किंमत रुपये ५ ट्रेड मार्क "सँडो."

असंख्य लोकांनीं एकच डबी वापरून अपरंपार शक्ती मिळविली आहे.

सरकारचे अॅनॅलायझर, वैद्य व डाक्तर यांनीं तपासून व वापरून उत्तम सर्टिफिकिटें दिलीं आहेत.

ठिकाणा :— डॉ० डी० एच० भट, यांचा दवाखाना.
३८ जांवळी मोहल्ला मुंबई.

नो० नं० ११

नोटीस

जैनारायण सुरजमल मारवाडी रा० गाडेगांव ता० आकोट जि० आकोला यांस—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं मजला ता. ७-५-१३ ई. रोजीं बनी मर्द भिकु माहार इनें गाहाणखत लिहून दिलें त्यांत तुमचे गाहाणाचे रुपयाबद्दल मी हवाला घेतला आहे. त्याप्रमाणें मी तुह्मास अनेकवेळां रुपये घेण्याबद्दल ह्मटलें असतां तुह्मी आजपर्यंत चाळवा चाळव केली. करिता या नोटिसीनें तुह्मास मुद्दाम कळविण्यांत येते कीं तुह्मी ही नोटीस पावल्यापासून ४ दिवसाचे आंत तुमचे रुपये वरील माझे गाहाणाचे तारखेपर्यंतचे व्याजासह घेऊन जावे. तसे न केल्यास वरील तारखेनंतर होणारें व्याजाबद्दल व खर्चाबद्दल मी तुमचा जबाबदार नाहीं. ही नोटीस दिली ता. २८-८-१३ ई.

सही

नारायण रावजी पाटील गहणार
गाडेगांव ता० आकोट

नो० नं० १२

नोटीस

विद्यमान सब जज साहेब कोर्ट खामगांव

स० स० नं. १ सन १९१३

मयत वामन हरी ओक रा. मलकापूर याचे जिनगीचे वारसाचे सर्टिफिकेट संबंधीं अर्ज

सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येते कीं वामन हरी ओक हा मयत झाला असून त्याचे वारस पुरुषोत्तम वामन आ. पा. सापत्न माता पारवती जवजे वामनराव ईनें वामन हरी ओकच्या जिनगीचे वारसाचे सर्टिफिकेट मिळण्याविषयीं या कोर्टांत अर्ज केला आहे तरी पारवती जवजे वामनराव इजला सर्टिफिकेट देण्याबद्दल ज्या कोणाची हरकत असेल त्यानीं या कोर्टांत तारीख २७।९।१३ रोजीं हजर होऊन आपली हरकत दर्शवावी. तसे न केल्यास पारवती जवजे वामन इजला वारसाचे सर्टिफिकेट दिलें जाईल आज तारीख २।९।१३ इ. आमचे सहिनिशी व कोर्टाचे शिक्यानिशी दिले.

N. G. Subhedar
Sub Judge
Khamgaon

नो० नं० १३

अद्भुत चैतन्यवटी.

या वटिकांच्या सेवनानें रक्तशुद्धी, धातुपुष्टता आणि वीर्यवृद्धि, हे गुण आश्चर्यकारक अल्पावधींत दृष्टोत्पत्तीस येतात. शरीरांत नवीन रक्त वाढत जाऊन कांती सत्तेज बनते. नवीन जोम येऊन शारीरिक व मानसिक श्रम करण्यास उत्साह येतो. गरमी प्रमेहादी सर्व विकार नवे अगर जुनाट मुरलेले असले तरी त्वरीत बरे होतात. स्त्रियांचे गर्भाशयस्थ रोग पांढरी अगर लाल धुपणी आणि संततीला अपायकारक असे अनेक विकार नष्ट होऊन संतती सुदृढ होते. या गोळ्या घेणाऱ्या स्त्री पुरुषांच्या शरीरांत अद्भुत चैतन्य प्राप्त होऊन स्मरण शक्ति व बुद्धि वाढते, सारांश कोणत्याही कारणानें नष्ट झालेली स्नायूची व इंद्रियाची शक्ति पूर्ववत प्राप्त होते. या कोणत्याही ऋतूंत रोगी अगर निरोगी स्त्री पुरुषांनीं घेतल्या तरी फायदेशीर होतात.

२४ गोळ्यांच्या बाटलीस १ रुपया. ट. ख. निराळा

याशिवाय हिमालयांतील दिव्य वनस्पती पासून महत्प्रयानें तयार केलेली अमोलिक आणि सत्वयुक्त व हटकून गुण देणारीं औषधें विकाराबद्दल विचार करून पाठवूं. फक्त रोग्यानें आपलें वय व प्रकृतीमान सुवाच्य बाळबोध भाषेंत लिहून कळविणें. (औषधाबद्दल) १ रुपया व ट. खर्चासाठीं ४ आणे पडतील.

पत्ता

श्रीयुत दयाचैतन्य महाराज हिमालय निवासी
वनस्पती वैद्यराज
फणसवाडी मुंबई.

नो० नं० १४

Oriental Government Security LIFE ASSURANCE COMPANY Limited

ESTABLISHED IN 1874.
R. Paterson, Brown, Manager,
HEAD OFFICE—BOMBAY

FUNDS Exceed 4 crores

CLAIMS PAID FOR OVER 3 CRORES
IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up to, treating their clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount to a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested:—if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securitie and lodged with the Government Official Trustee of Bombay in terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising through deceasr of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, Professional men, Tradesmen and others by employing portion of their annual income or profits in effecting life policies, at once create a fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet, if he dies early before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is got over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety on the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

INFLUENTIAL AND ENERGETIC AGENTS WANTED. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms and any further information can be obtained on application to

M. DESOUZA,
CHIEF AGENT, Nagpur

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH No. No 15

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

Regd. NO N. 150

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४७] आकोला-- सोमवार तारीख १५ माहे सप्टेंबर सन १९१३ इ० [अंक ३६

वर्गणीचें दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाउच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटीशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील-
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सूचनाः- गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. यापुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटींवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक आकोला ९।९।०९ { G. A. Phillips. एजंट
नं १

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले आणि उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६$\frac{३}{४}$ तोळे असतें. साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक आकोला २१-९-१० { G. A. PHILLIPS. एजंट
नो० नं० २

अजब करामत.

बालक्षुधा निवारण- ल्हान मुलांस वर दूध घालण्यानें होणारें संग्रहणी, उडतें इत्यादि सर्व विकारावर हें सत्व अप्रतीम गुणकारी आहे. मुलें हैसेनें घेतात. किं० १ डब्यास १।. रुपया.

हेमसुधा- धुपणी हा रोग पुष्कळ स्त्रियांना जडतो. यावर खात्रीचा उपाय न मिळाल्यानें कित्येक स्त्रिया कुचमत आहेत. या औषधानें कसलीही धुपणी नाहींशी होऊन अंगांत तरतरी येते. परमा व गरमी यावर ही याचा तात्काल गुण येतो. कित्येकांची खात्री झाली आहे किं० १ बाटलीस २ रु०

कामधेनुगुटिका- अलीकडील निरनिराळ्या परिस्थितीमुळें लेकुरवाळ्या आयांना दूध येत नाहीं. त्यामुळें मुलें अशक्त व रोगी होतात. याचे सेवनानें पुष्कळ निरोगी दूध येते. पुष्कळांना अनुभव आला आहे. किं० ३ गोळ्यास ८६ आणे.

जानकीबाई रानडे नर्स ॲण्ड मिड्वाईफ. } सांगली,
नो० नं० ३

रामबाण उपाय.

रक्तपिती व कोड

दहाहजार पुड्याफुकट. आह्मीं आमच्या औषधाची खात्री पटावी ह्मणून १०००० नमुन्याच्या पुड्या करण्याचें योजिलें आहे या पुड्या वरील महारोग दुरस्त होण्यासारख्या आहेत. हे त्या निःसंषय सिद्ध करितील. या पुड्या वापरून अनुभव पहावा ह्मणजे खात्री होईल. नमुन्याच्या पुडीची किंमत फक्त ८= ठेविली आहे. ही किंमत फक्त टपाल हशील वगैरे खर्चापुरतीच आहे

२ आह्मीं रक्तपिती, कोड, हे कसे उद्भवतात त्याची शुश्रुषा कशी करावी? वगैरे माहितीचे इंग्रजी व बंगाली भाषेंत पुस्तक तयार केलें आहे तेंही पण गरजूंनीं अवश्य वाचण्या लायक आहे. ह्मणजे त्या पासून त्वचे संबंधीं रोगाची पूर्ण माहिती होईल किंमत फक्त ट. ख. सह ॥=सर्व पत्र व्यवहार इंग्रजींत करावा.

पण्डीत कृपाराम
८ नंदीबागानलेन पो. सालकिया जि. हावरा.

नो० नं० ४

अचम्बेकी देसी अँगूठी

इसे पहिननेसे धन सम्पति मित्र आरोग्यता आदिसब पदार्थोंकी प्राप्ती होती है मुल्य ॥. डा. म. =

पत्ता- स्वदेशी वस्त्राकार्यालय जलेसर टाऊन प्रान्त एटा

जाहिरात

सर्वत्र लोकांस जाहीर करण्यांत येते कीं श्रीसमर्थ गजानन आवलीया महाराज संस्थान शेगांव यांचे समाधीचें (मंदीराचें) काम बांधण्याचे सुरू आहे यास लागणारा खर्च फार असून तो लोकाश्रयावर अवलंबून आहे. वर्गणीचें कामीं संस्थानाकडून हरी कुकाजी आणि बंकटलाल भवानीदास व गोपाळ मारुती लउळ व रावजी नारायण महाजन यांस वसूल कर्ते नेमिले गेले आहे. कांहीं लोक हरदास संन्याशी वगैरे हे या मठाचें कामासाठीं वर्गणी वसूल करतात ह्मणून समजतें त्यांस वर्गणी न देतां या वरील ४ इसमासच वर्गणी देत जावी. चार इसमाबद्दल ज्यास संशय येईल त्यांनीं वर्गणी शेगांवकर भिकाजी खंडुजी पाटील यांचे दुकानीं मनीआर्डरीनें पाठवावी. व्यवस्थापक

रामचंद्र कृष्णाजी पाटील
नो० नं० ६

धी प्रताप स्पिनिंग वीव्हिंग आणि मॅन्युफॅक्चरिंग कंपनी लिमिटेड, अमळनेर

वरील कंपनीचें वाढलेल्या भांडवलासह १५,००,००० पंधरा लक्षांचें मांडवल असून त्याचे प्रत्येकीं १०० शंभर रुपये प्रमाणें १५,००० भाग केले आहेत. त्यापैकीं आजपर्यंत अजमासें १०,६०० भाग खपले जाऊन बाकी अजमासें ४४०० भागच खपावयाचें राहिले आहेत.

गेले तीन चार सालांत कपाशीचे वाढलेले भाव राहून त्या प्रमाणानें कापडाचे भाव वाढले नाहींत ही गोष्ट ध्यानांत घेतां ह्या कंपनीनें कधीं कमी केव्हां ज्यास्त मिळून दरसाल दरशेंकडा(६) रुपये प्रमाणें व्याज भागिदारांस देऊन शिवाय जवळ जवळ ९५०००) पंचाण्यव हजार रुपये डिप्रिसियेशन व रिजर्व्ह फंडाना जमा ठेविली आहे. सन १९१० साल सूत कापडांचे व बेंच गिरण्यास अनिष्ट गेले आहे व त्या सालीं देखील ह्यांनीं साडे चार रुपये प्रमाणें व्याज भागीदारांस वाटलें आहे.

कोणताही कारखाना नवीन सुरू होतांना त्याचे भाग घेणें ह्मणजे कारखाना सुरू होईपावेतों निदान दोन वर्षें पावेतों तरी भागीदारास त्यांचे पुंजीवर कांहीं व्याज मिळण्याची उमेद करणे नकोच. ही कंपनी वर दाखविलेल्याप्रमाणें व्यवस्थितपणें चालू आहे. आतां भाग घेणारांनीं रक्कम भरली कीं त्याच दिवसापासून त्यांच्या त्या रकमेवर पूर्वीचे भागीदारांस जो शेंकडा नफा वाटण्याचें ठरेल त्याच दरानें नफा मिळणार आहे. हल्लीं भागांची मागणी बरीच येत आहे. करितां भाग घेणारांनीं त्वरा केलेली बरी.

अर्जाचा फार्म व आणखी कांहीं विशेष माहिती कोणास पाहिजे असल्यास खालील पत्त्यावर पत्र व्यवहार करावा.

मोतीलाल माणकचंद आणि कंपनी सेक्रेटरीज ट्रेझरर्स आणि एजंटस

नो० नं० ७

अनायासें देवदर्शन.

नोटपेपर्सः- श्री गजानन, दत्तात्रय, मारुती, शंकर व नरहरी या पैकीं कोणती ही एक मूर्ती रंगांत दाबून उठाव (एम्बास) छापलेले, १०० ग्रेनाईट नोट पेपर्स व त्याच्या बेताची चैाकोनी १०० कव्हरें प्रत्येकीं किंमत ८८ व्हीपीनें ८१२ दोन्हीमिळून किंमत रु. १ व्हीपीनें रु. १८६

सर्वत्र एजंटस् पाहिजेत

पताः- बेंद्रे आणि कंपनी पुणे सिटी
नो० नं० ८

हिंदुस्थानावर अरिष्ट.

हिंदुस्थानातील रहिवाशांच्या पाठीस ज्वर व हिंवताप यांचें अरिष्ट सदोदित लागलेलें आहे पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिवतापाचें औषध व गोळ्या हे रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारसें वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रु

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार. तावडतोब दूर होतात. किं रु. १८८

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ८४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली खरूज याचा विकार एका दिवसांत नाहींसा होतो. किं. ८४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला जे. पी. मु वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

नो० नं० ९

वऱ्हाडसमाचार

भाद्रपद शुद्ध १५ शके १८३५ प्रमादी

महाराष्ट्रसाहित्यपरिषद् पत्रिका.

महाराष्ट्रवाङमयाच्या इतिहासांत नमूद व्हून ठेवण्यासारख्या ज्या अनेक गोष्टी आहेत त्यांत महाराष्ट्रसाहित्यपरिषदेची स्थापना ही एक प्रमुख गोष्ट आहे. वाङमयाच्या अभिवृध्यर्थ व्यक्तींच्या श्रमापेक्षां समुदायाचे पणे समष्टीचे श्रमाची अपेक्षा अधिक असते. कोश, व्याकरण इ. ग्रंथांची रचना, व्युत्पत्तिविचार, ग्रंथपरिक्षण इ. कामें साहित्यसंस्थेकडून होणारीं असतात. तेथें व्यक्तींचे श्रम पंगु ठरतात. महाराष्ट्रवाङमयाची अशा प्रकारची सेवा करणारी अशी एक संस्था स्थापन होऊन व तिच्या खऱ्या कामाला साहित्यपरिषदपत्रिकेच्या रूपानें सुरुवात ही झालेली पाहून आह्मांला खरोखर फार आनंद होतो व या संस्थेची पहिली शाखा वऱ्हाडांत आमच्या या अकोला शहरांत स्थापन झाली हें कळविण्यास आह्मांस अभिमान वाटतो. विविधज्ञानविस्ताराच्या आगष्ट महिन्याच्या अंकाला जोडून साहित्यपरिषद् पत्रिका प्रसिद्ध झाली आहे तिच्यांत परिषदेच्या उद्देशाची, शाखांची व आतांपर्यंतच्या कामाची त्रोटक माहिती दिली आहे. अशी माहिती वेळोवेळीं प्रसिद्ध व्हावी, साहित्य विषयावर प्रकाश पाडणारे लेख व तद्विषयक चर्चा वगैरे प्रसिद्ध होऊन लोकांना साहित्याची अभिरुचि लागावी व आपणावरची जबाबदारी कळूं लागावी एतदर्थ अशी एक केवळ साहित्यविषयाला पत्रिका हवी होती. ती उणीव सा. प. पत्रिका भरून काढील अशी उमेद वाटूं लागली आहे. पत्रिकेचा जो पहिलाच अंक प्रसिद्ध झाला आहे त्यांत आरंभींच परिषदेचे उपाध्यक्ष रा. दामोदर गणेश पाध्ये यांनीं केलेल्या मंगलाचरणांत मराठी भाषेच्या 'सेवनार्थ महिम्यासहि वाढवाया । तद्रक्षणस्फूर्तिस तेंविच गौरवाया । ही पत्रिका जनन वे' अशा उद्देश सांगून 'निज साह्य द्याया ।' दाक्षिणात्यांना आव्हान केलें आहे तें निरर्थक होणार नाहीं अशी उमेद आहे. या पत्रिकेनें दुसरीही एक कामगिरी केली आहे. रा. मोगरे यांचे सारखे उत्तम कवि अलीकडे कांहीं कारणानें शिथिल परिश्रम झाले होते त्यांनाही महाराष्ट्रजननीच्या सेवेला पुनः लागण्याची स्फूर्ति देऊन तत्कार्यार्थ उद्युक्त केलें आहे. रा. मोगरे यांचें मंगलाचरण अत्यंत प्रेमळ व सद्भावयुक्त असल्यामुळें वाचनीय झालें आहे. पत्रिकेची तिसरी कामगिरी ह्मणजे परलोकवासी रसिक शिरोमणि व विद्वान् लेखक रा. बळवंतराव कमळाकर यांच्या साहित्यविषयक लेखांचा उद्धार हें आहे. या अंकांत रा. बळवंतरावांचा चित्रकाव्यावरील लेखाचा कांहीं भाग आलेला आहे. तो वाचनीय आहे. चित्रकाव्याचे दिवस आतां राहिले नाहींत. शद्बचमत्कृतिपेक्षां अर्थचमत्कृति आतां लोकांचीं मनें ज्यास्त आकर्षीत असते. तथापि साहित्य शास्त्रांत चित्रकाव्याला स्थान मिळालेलें आहे व अशिक्षित व काव्यरससेवनाला नुकताच लागलेल्या वाचकभृंगांना गूंग करण्याचें विशेष सामर्थ्य अशा काव्याचे ठायीं असल्यामुळें या काव्या संबंधानें सोपपत्तिक विवेचन मराठींत होणें अवश्य होतें. ते रा. बळवंतराव कमळाकर यांचे लेखांत येईल. इहलोकची यात्रा संपवून गेलेल्या अशा साहित्यसेवकांच्या सत्कृति लोकांपुढें मांडण्याचें श्रेय परिषद् घेत आहे ही एक विशेष प्रशंसनीय कामगिरी आहे. सारांश, म. सा. प. पत्रिकेनें प्रारंभ तर उत्तम केला आहे. तिचें उद्देश उच्च आहे, तिच्या कामाचें क्षेत्र मोठें आहे, तिनें आखून घेतलेली दिशा प्रशंसनीय आहे, व या कामासाठीं ज्यांनीं स्वतःस वाहून घेतलें आहे अशा रा. ब. अण्णा साहेब महाजनी सारख्याची तिला उत्कृष्ट प्रतीची मदत आहे. अशा सर्वथैव स्पृहणीय व अनुकूल परिस्थितींत परिषदेच्या हातून नवीन अंगावर घेतलेली जबाबदारी उत्तम प्रकारें पार पडून महाराष्ट्रीचे पांग तिच्या हातून फेडले जावे हीच सर्वांची आशा आहे. जगचालक प्रभु ती सफल करो.

महार आणि मांग

वि. ज्ञा. विस्ताराच्या आगष्टच्या अंकात निजामाचे माजी सुप्रसिद्ध दिवाण चंदुलाल यांनीं दिलेली एक जुनी सनद प्रसिद्ध झाली आहे. ही सनद हिजरी सन १२४० सालची आहे. या सनदेवरून मोगलाईतल्या सरकारी दप्तरांतला ९० वर्षांपूर्वींचा मराठी भाषेचा नमुना पाहण्यास मिळून समाजशास्त्रज्ञांस उपयुक्त अशा आगळ्या कित्येक गोष्टींचें ज्ञान होतें. या सनदेनें मांगापेक्षां महाराना श्रेष्ठ ठरविलें असून मांगाच्या मंगलकृत्यांवर महाराना कित्येक हक्क दिले आहेत. मांगाच्या घरीं मेलेलें जनावर महारांनीं खावें, व त्याबद्दल साडेतीन रुपये घ्यावे, लक्ष्मी पूजनचा डेरा महारांनीं मारावा, महारानीं लग्नाची वरात बैलावर व मांगानीं हत्यावर काढावी, महारानीं पाच पायाचा मांडव व मांगानीं तीन पायाचा मांडव घालावा, महारानें गवत कापूं नये, घोडा धरूं नये, त्यास पाणी पाजूं नये इ० गोष्टी या सनदेनें सांगितल्या आहेत. महार व मांग या दोन जाती समाजात निकृष्ट प्रतीच्या आहेत तरी हक्कांत त्यांची गणना असल्यामुळें त्यांची जात ह्मणजे समाजरूपी राज्यातली एक महत्वाची संस्था आहे. तिचा इतिहास सांगोपांग कळण्यास या सनदेसारखीं ऐतिहासिक उपकरणें फार मदत देतील. याद्रष्टीनें या सनदेचें महत्व मानिलें पाहिजे. व असे जुने कागदपत्र मिळतील तितके मिळवून त्यांची छाननी झाली पाहिजे. ह्मणजे कालांतरानें तरी हिंदुसमाजाच्या इतिहासाची सामुग्री गोळा होईल.

काय खावें आणि कसे खावें?

आपल्या प्राचीन ऋषींनीं आणि शास्त्रांनीं साध्या राहणीची अत्यंत प्रशंसा केली आहे. होतां होईल तों कंद, फळें, मुळें, साधी भाकरी व मसालाविरहित अन्न यांवर राहण्यास त्यांनीं सांगितलें आहे. पण त्यांची ही शिकवणी जिव्हालौल्यामुळें लोक विसरले, आणि नानाप्रकारचीं प्राच्य व पाश्चात्य खाद्यें पेयें अस्तित्वांत आलीं. त्यांचेबरोबर रोगांचेंही बिऱ्हाड येऊन मनुष्याची आयुर्मर्यादा संपुष्टांत आली. तेव्हां आतां कित्येक पाश्चात्यांचे डोळे उघडत आहेत, व अगदीं साधें अन्न व तेंही अतिशय कमी प्रमाणांत खाण्यानें मनुष्य निरोगी राहतो, त्याचें बळ व तेजस्विता हीं वाढतात, आणि काम करण्यास अंगात उत्साह राहतो असें ते सांगत फिरत आहेत. आपण जें अन्न खातों त्यांतला चतुर्थांश सुद्धां शरीरपोषणाकडे खरोखर खर्च होत नाहीं, मंग्यांच्या पाण्यांत मात्र निष्कारण भर पडते, यासाठीं मनुष्यानें आरोग्य संपादनार्थ प्रथम आपला आहार होईल तितक्या खालच्या मर्यादेपर्यंत हळूहळू आणून सोडावा आणि विलासाच्या खाद्यपेयास रजा देऊन आपला साधा पण नियमित आहार पुष्कळ चावून चावून खावा अशाबद्दल अमेरिकेंत अलीकडे चळवळ होऊं लागली आहे. आहार कमी केल्यानें अशक्तता येते ही चुकीची समजूत आहे व तिच्या पायींच आमचा समाज निष्कारण दुःख भोगीत आहे असें अमेरिकन शास्त्रज्ञ मि. फ्लेचर हे ह्मणतात आणि तें आह्मांस सर्वांशीं खरें दिसतें. हिंदुस्थानासारख्या दरिद्री देशाला तरी निदान अल्पाहार करून प्रकृति निरोगी ठेवणारांची अत्यंत अवश्यकता आहे अशा वेळीं या स्तुत्य दिशेनें चळवळ करणारे व लोकांच्या मनावर अल्पाहाराचें महत्व बिंबवून त्यांना प्राचीन ऋषींनीं घालून दिलेल्या सात्विक व साध्या राहणीनें राहण्यास शिकविणारे उपदेशक गांवोगाव हिंडले पाहिजेत. असें झालें असतां जीवनार्थ कलहाची तीव्रता ही हल्लींच्या सारखी दुःखप्रद होणार नाहीं.

अभिनंदन

मुंबईचे हिंदु क्रिकेटियर व युरोपियन प्रेसिडेन्सी क्रिकेटियर यांच्यामध्यें सामना होऊन हिंदूंनीं युरोपियनांना पांच विकेटचा मार दिला ही बातमी वाचून प्रत्येक हिंदु वाचकास साभिमान कौतुक वाटेल अशी आमची खात्री आहे. क्रिकेट हा युरोपियनांचा खेळ आहे. तो आह्मा लोकांत प्रचलित होण्याला अजून वीस पंचवीस वर्षेंही झालीं नाहींत. इतक्यांतच हिंदूंनीं यशोपलब्धीच्या साधनांची अनुकूलता नसताही खुद्द युरोपियनांवर विजय मिळवावा ही सामान्य गोष्ट नाहीं. या गोष्टीचे परिणाम नुसत्या खेळाच्याच बाबतींत होणारे नसून अन्य दिशेनें ही होण्याचा संभव आहे. थोड्या वर्षांपूर्वीं पर्यंत युरोपियनांची अशी समजूत होती कीं हिंदी लोक अध्यात्मवादासारख्या बावतींत किंवा व्याकरणाचा कीस काढण्याचे कामीं आपलें बुद्धिकौशल्य दाखविणारे आहेत, पण शारीरिक बळ व खेळास लागणारे चापल्य, व्यवस्थितपणा, धैर्य, इ० गुणांत युरोपियनांची बरोबरी कधीं करणार नाहींत. शारिरीक बळ भातखाऊ ब्राह्मणांत येणें तर असंभवनीय किंबहुना अशक्य आहे. या त्यांच्या दृढविश्वासावर पहिला आघात बंगाली लोकांनीं केला. दोन वर्षांपूर्वीं कलकत्त्यास फूटबॉलच्या सामन्यांत बंगाली लोकांनीं युरोपियनांवर विजय मिळविला. मुंबईकडे पारशी लोकांनीं आजपर्यंत अनेक वेळां क्रिकेटच्या खेळांत युरोपियनांस हार खाण्यास लाविलें होतें. पण अस्सल हिंदूंनीं युरोपियन लोकांवर त्यांच्या राष्ट्रीय खेळांत वर्चस्व मिळविलें नव्हतें. मुंबईहून एक टीम विलायतला गेली होती तिची पुरी फजीती उडाली होती. त्यामुळें हा विश्वास दृढ होऊन बसला होता. त्या विश्वासावर गेल्या आठवड्यांतल्या हिंदूंच्या विजयानें जोराचा आघात केला आहे ही खरोखर असामान्य गोष्ट आहे. प्रेसिडेन्सी युरोपियन टीम ह्मणजे कांहीं सामान्य टीम नाहीं. सगळ्या मुंबई इलाख्यांतले उत्तम उत्तम युरोपियन खेळाडू निवडून त्यांची ही टीम बनविलेली असते. या युरोपियनांना पगार चांगलें, खाणें, थोडें, संसाराची काळजी नाहीं, व इतर सवलती पुष्कळ यामुळें यांची क्रिकेट खेळण्याची संवय वर्षानुवर्षे चाललेली असते. हिंदु टीममध्यें कोणी अभ्यास कर करून अर्धमेले झालेले कॉलेजचे विद्यार्थी, आफिसांत अतिरिक्त काम करून थकलेले भागलेले क्लार्क किंवा पोटापाण्याच्या चिंतेनें व्यथित झालेले दुर्भागी खाजगी धंदेवाले असे लोक आहेत. यांची बरोबरी कशी व्हावी ? पण अशा लोकांनीं सतत परिश्रमानें व खेळांतल्या जिगीषेनें आकृष्ट होऊन क्रिकेटचा व्यवसाय नेटानें चालू ठेविला त्याचें फळ उशीरानें का होईना पण अखेर मिळालें व भातखाऊ ब्राह्मणांवरचा शारिरिक व मानसिक दौर्बल्याचा शिंतोडा गेल्या आठवड्यात अंशतः तरी धुऊन निघाला हा त्या खेळाडू व्यक्तींचाच नव्हे तर एक प्रकारें सगळ्या हिंदुसमाजाचाच लाभ झाला पाहिजे. अशा दृष्टीनें या गोष्टीकडे पाहिलें पाहिजे ह्मणजेच त्याचें खरें महत्व कळून येतें.

मेक्सिको मधली गडबड

मेक्सिकोचे प्रेसिडेंट (राष्ट्रपति) डायझ यांना पदभ्रष्ट करून मडेरो हे राष्ट्रपति बनले तेव्हांपासून मेक्सिकोला शांतता मिळाली नाहीं. अमेरिकेंतल्या अशा छोट्या छोट्या प्रजातंत्री राज्यांनीं आपसात अशा रीतीनें बखेडे माजवून प्रजातंत्रराज्यपद्धतीचें बदनाम केलें आहे असें ह्मणणें भाग पडतें. ज्यानें उठावें त्यानें राष्ट्रपतित्वाचा अभिलाष धरून प्रजेला चिथवावें व दंडाळी माजवावी हें एकंदरींत बरें नाहीं. अशानें राष्ट्रपतीच्या चित्ताला कधींच स्वस्थता मिळत नाहीं व राज्यांत कधीं सुधारणा होण्याचा संभव ही नाहींसा होतो. डायझला पदभ्रष्ट करून मडेरो हे राष्ट्रपति झाले नाहींत तोंच हुएर्टा यांना त्या पदाच्या

अभिलाषानें पछाडलें, आणि एकच गडबड त्यांनीं उडऊन दिली परकीय राष्ट्रांना अशा वेळीं आपला हात शिरकावण्यास मिळालेली संधी कोण वाया दवडील? अमेरिकेचे सध्याचे प्रेसिडेंट डा० विल्सन हे फार विचारी आहेत. त्यांनीं हुएर्टा यांना समजुतीच्या चार गोष्टी सांगण्याचा यत्न केला, पण तो व्यर्थ झाला. पण डा० विल्सन येवढ्यावर थांबणारे नाहींत. त्यांनीं तो प्रश्न अमेरिकेच्या कांग्रेसपुढें मांडिला. तेव्हां हुएर्टा यांचे डोळे उघडले आणि आतां माघार घेऊन ते स्वस्थ बसले आहेत. आतां मेक्सिको मधली गडबड शांत झाली आहे. या गोष्टीपासून राजकीय आकांक्षा धरणाऱ्या पुरुषांना पुष्कळ गोष्टी शिकण्यासारख्या आहेत.

हिंदुस्थानांतलें वैद्यकी शिक्षण.

हिंदुस्थानांत शिक्षणाचा प्रसार होऊन लोकांत आरोग्याची वृद्धि व्हावी अशी सरकारची मनापासून इच्छा आहे याविषयीं शंका नाहीं. पण यासाठीं लागणारा पैसा त्यांच्या हातून सुटत नहीं यामुळें हिंदुस्थानांत अशा शिक्षणाच्या संस्था किती थोड्या आहेत याची बरोबर कल्पना या देशाची इंग्लंडची तुलना केल्याशिवाय बरोबर करतां येणार नाहीं. मुंबई इलाख्याची लोकसंख्या सुमारें दोन कोटी असून त्यांत फक्त एक सरकारी वैद्यक कॉलेज व तीन मेडिकल स्कुलें आहेत. बंगालची लोकसंख्या ४॥ कोटी असून तेथें सरकारी कॉलेज एक व दोन स्कुलें आहेत. मध्यप्रांतांत एकही मेडिकल कॉलेज नाहीं. फक्त एकच स्कूल आहे, आणि वऱ्हाडांत कालेज नाहीं व स्कूल ही नाहीं. तेंच विलायतेकडे पहा. इंग्लंड स्कॉटलंड व आयर्लंड तिन्ही देश मिळून लोकसंख्या बंगाल इतकी सुद्धां नाहीं. तरी तेथें १८ युनिव्हर्सिट्यांचीं वैद्यकी कालेजें आणि १६ स्कुलें आहेत. ह आकडेच खात्री करून देणारे आहेत. यावर टीका करण्याची अवश्यकताच नाहीं.

लोकांची सहकारिता.

सरकारला प्रत्येक बाबतींत लोकांची सहकारिता पाहिजे, तरच हिंदुस्थानासारख्या अफाट आणि अशिक्षित देशाचा राज्यकारभार उत्तम प्रकारें चालेल हें तत्व सरकारी अधिकाऱ्यांना पूर्णपणें मा[illegible] आहे, आणि ते अनेक वेळां [illegible]हाणखतास [illegible]हकारित्वाची [illegible] समजावें. तुम्ही [illegible]हातों, [illegible] केल्यास मला हिशेब [illegible] य ती रद्द होईल. तस [illegible] ० हजारचे प्रामेसरीनोट [illegible]रची तुमचेजवळ होती [illegible] सदरहु तारखेच तिचे आहे [illegible] सरकारनें यंदा [illegible] ग्रांत रकमही काढून ठेविली आहे. या रकमेचा कसा विनियोग करावयाचा तें ठरवितांना सरकारी अधिकारी व लोकनियुक्त देशीगृहस्थ यांची संयुक्त कमिटी नेमावी असा ठराव ना. सुरें[illegible]य यांनीं आणिला होता. आरो[illegible] [illegible]षय कीं ज्यांत राजनीतीचा संबंध फारच कमी व लोकहिताचाच संबंध ज्यास्त अशा या ठरावाला सरकारी अधिकारी प्रतिकूल मतें देतील असा संभव सुद्धां नाहीं. पण आश्चर्याची गोष्ट कीं या ठरावाला सगळे सरकारी अधिकारी विरुद्ध गेले! हिंदु व मुसलमान सभासदांनीं बहुतेक या ठरावाला एक दिलानें संमती दिल्यामुळेंच अखेर एकचमत ज्यास्त होऊन तो ठराव पास झाला. सरकारी अधिकाऱ्यांच्या मतांत आणि कृतींत असा फरक कां असावा व लोकांच्या सहकारित्वाची नेहमीं अपेक्षा करणाऱ्या अधिकाऱ्यांना तें आयतें मिळत असतां कां झिडकारावें तें कळत नाहीं. लोकांनीं साह्य द्यावें, पण त्यांची सल्ला मसलत नको असा लोकांविषयींचा अनुदार ग्रह अधिकाऱ्यांच्या मनांत वागावा ही दुर्दैवाची गोष्ट आहे. सरकारी अधिकारी जुन्या दुराग्रहांना चिकटून राहणार असतात असा त्यांच्या विषयींचा गैरसमज अशा वर्तनानें दृढ होतो हें बंगालसरकारच्या लक्षांत कसें येत नाहीं देव जाणे.

परोपकारी महाराष्ट्रिय

कलकत्त्याच्या ‚भारतमित्रा'चा बहार प्रांतांतला बातमीदार लिहितो कीं बांकीपूरच्या महापूरग्रस्त गरीब लोकांना साह्य करण्याच्या परोपकाराच्या कृत्यांत रा. सावरकर नांवाचें कोणी महाराष्ट्रीय गृहस्थ फार झटून मदत करीत आ[हे]त हें वृत्त वाचून प्रत्येक महाराष्ट्रीय वाचकास अभिमान व आनंद वाटेल अशी आमची खात्री आहे. हिंदुस्थानांत भ्रातृभाव व एक राष्ट्रीयत्व यांच्या होत असलेल्या जागृतीचें हें एक मूर्तिमंत चिन्ह आहे.

श्रेष्ट संकल्प

उपनिषदांत असा सिद्धांत आहे कीं मनुष्य आपापल्या [illegible] प्रमाणें बनत असतो. जसे ज्याचे संकल्प तसा तो होत जातो. मनुष्य ह्मणजे कल्पनामय पुरुष होय.

अलिकडील मानसशास्त्रांचा सिद्धांतही हीच गोष्ट प्रस्थापित करीत आहे. आपल्या कल्पना याच आपल्या कार्यांचीं मूलबीजें होत. मनुष्य स्वभावतः त्रितम आहे, ह्मणजे तीन गोष्टी मिळूनच मनुष्य काय तो बनलेला आहे. त्याची इच्छा ही प्रवर्तक शक्ति होय, त्याचे विचार त्याला मार्ग आंखून देतात आणि त्याची कृती मनोसिद्धीस नेतात. कल्पनेचें बाह्यस्वरूप [illegible] कृती होय, मनुष्यांत काय किंवा राष्ट्रांत [illegible] ज्या कल्पना प्रचलीत असतात [illegible] प्रमाणें त्या मनुष्यांचें किंवा राष्ट्राचें भावी दैव उदयास येत असतें. कुशल चित्रकाराच्या अंतरंगांत एखाद्या सौंदर्याची कल्पना पुर्णपणें बिम्बली ह्मणजे का[illegible]च तो कुंचला हातीं धरतो आणि जें चित्र [illegible]ळ तयार होतें तें त्याच्या अत्युत्तम [illegible]पैकीं पहिल्या प्रतीचें होतें. फ्रान्साला जेव्हां स्वातंत्र्याच्या कल्पनांनीं वेडें केलें तेव्हां सर्व युरोपभर त्या क्रांतीनें दाणादाण झाली व फ्रन्साची दशानदशा उडून राष्ट्र मेटाकळीस आलें. तेव्हां सिद्धांत असा निघतो कीं कल्पना प्रथम उदय पावते व तिची कृतीमध्यें परिणती होते. कल्पना हीच खरी कर्तृत्वशक्ति आणि कार्य हें तिचें दृश्यफल होय.

पण कल्पना कल्पनामध्यें मोठें अंतर असतें. ज्या कल्पना अस्पष्ट, चचंल, अनिश्चि[त] व पोकळ असतात त्यांची किंचितशी छटा मनुष्याच्या शीलावर उमटते. पण दृढमूल व परिपक्व कल्पना असते तिचाच मनावर ठसा बसतो एक शास्त्रवेत्ता ह्मणतो कीं जी कल्पना दृढ झालेली असते तिचे ताब्यांत मन जाऊन तें त्या कल्पनेंशी तें इतकें तादात्म्य पावतें कीं तेथें विचारांचें कांहीं चालत नाहीं इतर सर्व मनोवृत्ती लटपटून जातात व सामान्यतः मनाला वश करणाऱ्या अन्य वृत्ती देखील अक्षम होतात. मन ज्या विचाराच्या आधीन झालें असेल तो विचार जर प्रमाणिक, सुंदर व सूष्टिक्रमाला अनुरूप असेल तर तो त्या मनुष्याला सर्वांगसुंदर सद्गुणांच्या उच्च शिखरावर नेऊन ठेवितो; पण तोच विचार जर खोटानाटा असेल [त]र तो त्या हस्तंगत माणसास वेडेपणा किंवा लहरीपणा यांच्या कदमींत अगदीं बुडवून टाकतो.

प्रत्येकानें एक एक उच्च ध्येय आपल्या पुढें ठेवावें. त्या श्रेष्ट संकल्यामुळें माणसाचें पाऊल नीतीकडे पडते. त्याचें शील उत्कृष्ट बनत जातें आणि त्याच्या वर्तनांत एक नवीन मार्गदर्शक त्याला रस्ता दाखवूं लागतो. ज्याच्या डोळ्यापुढें ध्येय खेळत नाहीं त्याची जीवनयात्रा ह्मणजे बिनसुकाणूच्या नावेंत बसून समुद्रावरची सफर करण्या सारखी आहे. सभोंवतालच्या उपाधि त्याला आपल्या प्रवाहा बरोबर वाटेल तिकडे फिरवितात, कोठें नाव वाहून नेईल त्याचा निश्चय नाहीं, प्रवासाची दिशा ही ठरलेली नाहीं. आवडीच्या गोष्टी पाहिल्यातर तो त्यांच्या मागें धांवत सुटेल आणि आवडीच्या विरुद्ध गोष्टी मार्गांत आल्यातर त्यांच्या पासून दूर पळून जाईल पण ज्या माणसाच्या मनांत एवढा संकल्प खेळत आहे तो त्याच्याच दिशेनें थेट तिकडे जातो, कधीं थोडासा मागें सरतो पण, तो असा कीं दम व जोर घेऊन पुनः पुढेंच उडीच मारतो, त्याचा दृढ निश्चय एवढा बलवत्तर असतो कीं सर्व विरुद्ध गोष्टी हार खातात आणि या रितीनें त्याच्या आयुष्याची नौका या संकल्पाच्या सुकाणूच्या धोरणानें जोरानें चालत असते.

लहान विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणक्रमांत श्रेष्ट संकल्पाला आद्य स्थान दिलें पाहिजे. त्या तरुणांच्या डोळ्यापुढें उच्च कल्पना ठेवितांना त्यांच्या मातृभूमींतील पराक्रमी व उदारचरित अशा ऐतिहासिक श्रेष्ट स्त्री पुरुषांचीं चरित्रें मांडावीत ह्मणजे त्यांस त्या कल्पना जीवंतशा वाटतील आणि त्यांच्या मध्यें धर्मबुद्धि जागृत होईल व समाजांतील सद्गुण आपोआप त्यांस आवडूं लागतील. तरुणांची तीव्र कल्पना राष्ट्रीय स्त्रीपुरुषांचीं चित्रें आपल्या मनोभूमीवर रेखटूं लागेल आणि त्यांस जे स्त्रीपुरुष श्रेष्ट वाटेल त्याच्या महत्वाकांक्षा व उमेदी त्यांच्या शीलांत उतरतील. मुत्सदी, धर्मोपदेशक योद्धा वीर, धनाढ्य व्यापारी, कुशल कारागीर किंवा साधा राजमान्य नागरिक यांच्यापैकीं जो कोणी विद्यार्थ्यांच्या मनानें पसंत ठरेल, तो त्याला आदर्शा प्रमाणें आपल्या पुढें ठेवील, त्याचे उच्च विचार व महत्वाकांक्षा हेच त्याच्या मनावर बिम्बतील आणि अशीं अनुकरणीय नररत्नेंच या पुढें त्याच्या आयुष्याचा क्रम बनवीत जातील व त्यांच्या स्फूर्तींनी तो कुमार्गापासून अगदीं अलिप्त राहील.

आपला ध्येय संकल्प निश्चित झाला ह्मणजे प्रत्यही सकाळीं थोडा वेळ आपण त्या संकल्पाचें मनन करावें आणि ध्यानाच्या वेळीं सर्व चित्तवृत्ती एकाग्र कराव्या व मोठ्या प्रेमाच्या दृष्टीनें त्या संकल्पाचें निरिक्षण करण्याचा परिपाठ ठेवावा. प्रातःकालचा हा विचार दररोज पुनःपुनः मनांत घोळत राहिला ह्मणजे त्या ध्येयामध्यें असलेले सद्गुण बीजरूपानें त्याच्या वर्तनांत शिरतील, आणि विशेष प्रयत्न न होतां देखील त्या ध्येय संकल्पाचें सौंदर्य त्याच्या सद्वर्तनाला शोभा आणील. विचाराची शक्ति अशी अद्भूत आहे आणि त्या त्या विचाराप्रमाणें सद्गुण आपोआप उदय पावतात.

जर खोटेनाटे, हीन व दुष्ट विचार प्रसृत केले तर त्यांचे अनुषंगिक दुर्गुण उद्भूत होतात आणि अशा अकल्याणाच्या कल्पना राष्ट्रांत प्रेरित झाल्या ह्मणजे राष्ट्रांतील लोकांच्या शीलांत त्यांचे अंकूर फुटतात आणि मग दुर्गुण व गुन्हे यांचे पीक सार्वत्रिक होतें हें विसरतां कामा नये. पुस्तकें, वर्तमानपत्रें, राष्ट्रीय गाणीं, नाटकें, चित्रालयें इत्यादि गोष्टी सर्व बाजूंनीं आपल्या कल्पना पेरतात आणि त्यांच्या पासून सुष्ट किंवा दुष्ट नागरिक पुढें निपजतात. सुंदर संकल्प जसें मनुष्याला श्रेष्टपणाला पोचवितात त्याच्या उलट वाईट विचारांच्या उपसर्गानें मनुष्य अधःपतन पावतो. आणि सरते शेवटी ही मुख्य गोष्ट कीं तरुणाचीं मनें लवचीक असतात आणि त्यांच्यावर कोणत्याहि विचाराचा परिणाम लवकर घडतो.

लोकांपुढें उदार, सत्य, व विश्वबंधुत्वाच्या कल्पना मांडाव्या व या कल्पनांच्या बुडाशी प्रेम व न्याय यांची जोडगोळी ठेवावी ह्मणजे जीं राष्ट्रें बनतील तीं वैभवशाली, शांतताप्रिय व सुखसंपन्न अशी नां[illegible] त्याच्या उलट, [illegible] खेडवळ, हलक्यासलक्या व पोकळ कल्पना विस्तृत होतील तर मातृभूमीचा ऱ्हास होईल. सर्व विश्वांत मुख्य कर्तृत्वशक्ति काय ती कल्पना होय; कल्पने पासून चागली किंवा वाईट कार्यें निष्पात्र होतात आ[णि] जो कोणी मनुष्याच्या कार्याच्या उगमस्थानीं ह्मणजे विच[illegible] हांत विषकालवील त्याच्या [illegible] त्याज्य असा[illegible]

their
evening
[illegible]. Chisholm
Chairman
M. C. KHAMGAON
September
1913
No. N. 19

राष्ट्रीयत्वाचा पुरावा

हिंदुस्थानांत अनेक जाती, अनेक धर्म व अनेक भाषा असल्यामुळें एकराष्ट्रीयत्वाची भावना येथील लोकांच्या मनांत उद्भवणें शक्यच नाहीं असें आंग्लोइंडियनांचें ह्मणणें असे. पुढें राष्ट्रीयसभा स्थापून एका राजकीय भावनेनें सर्वांचीं अंतःकरणें व्यापलेलीं दिसूं लागलीं, तेव्हां टीकाकारांनीं आपला रोख बदलला, आणि ते ह्मणूं लागले कीं समानदुःखित्वामुळें राजकीय कामासाठीं हिंदुस्थानचे लोक एक झाले तरी इतर बाबतींत त्यांना परस्परांविषयीं सहानुभूति वाटत नाहीं, आणि ती वाटत नाहीं तों पर्यंत त्यांचा एकजीव झाला व तो जीव ह्मणजे एक राष्ट्रीयत्व हिंदुस्थानास प्राप्त झालें असें ह्मणतां येत नाहीं. सुदैवानें याही बाबतींत त्यांचे भाकीत खोटें ठरलें आहे. दोन वर्षांमागें पंजाबांत दुष्काळाचे वेळीं गतवर्षीं गुजराथेंतल्या भयंकर दुष्काळांत व यंदा बंगाल्यांत महापुरानें ओढवलेल्या संकटांत हिंदुस्थानांतल्या सर्व प्रांतांतून परस्परांना सहानुभूति व साह्य मिळत आहे हें एक राष्ट्रीयत्वाचें नव्हे तर कशाचें लक्षण ? पंजाबच्या लालाजपतरायांनीं बंगालला १००० रुपयांची मदत पाठवावी अलाहाबादेच्या मि. कुंजरूंनीं दीड हजार रुपये वर्गणी गोळा करून पाठवावी, महाराष्ट्रीयांनीं बहार प्रांतांतल्या अनाथासाठीं रात्रंदिवस एखाद्या मजुराप्रमाणें खपावें किंवा हिंदुस्थानच्या लोकांनीं दक्षिण आफ्रिकेंत गेलेल्या मुसलमान, तामिळ, शीख वगैरे लोकांचे हाल पाहून अश्रु गाळावे याहून या सर्वांच्या अंतःकरणांत बंधुप्रेमाचा व राष्ट्रीयत्वाची एकच भावना वास करीत आहे या गोष्टीला अन्य प्रमाण काय पाहिजे ? आमच्या देशांतले रा. गोखले, लजपतराय, किंवा सुरेंद्रनाथ यांच्यासारखे थोर व विद्वान लोक एक राष्ट्रीयत्वाच्या भावनेनें प्रेरित आहेत येवढेंच नाहीं, तर श्री. जमनाबाई सक्काई, मिसेस रानडे, वगैरे सारख्या स्त्रिया सुद्धां याच भावनेनें प्रेरित होऊन अनाथांस मदत करण्यासाठीं आपलीं प्रपंचाचीं कामें सोडून परोपकाराचे कामाला लागतात व मि. दादाभाई नौरोजी सारख्या पारशी जातीच्या पुरुषाला आपले आजोबा समजून भक्तिभावानें त्याच्या चरणीं लोटांगण घालतात व विद्यार्थी वर्गही राष्ट्रीय आपत्तीचे प्रसंगीं निरपेक्षतेनें जिवापाड श्रम करून दुःखितांचें साह्य करतो, याहून एकराष्ट्रीयत्वाच्या स्फूर्तीचा आणखी पुरावा काय पाहिजे ? यंदा बंगाली विद्यार्थ्यांनीं महापुरानें पीडित झालेल्या आपल्या बांधवांच्या दुःखनिवारणार्थ केलेल्या कामगिरीची ... गव्हर्नर लॉर्ड कारमायकेलनीं मुद्दाम कलकत्ता ... लेर यांस पाठविलेल्या ... तीनें अधिकाऱ्यांनीं ... तिजबद्दल ...

मुंबे ... आकोला २ वाटावा

नो० नं० २ दलें

आरोग्य विषयक टाचणें

उंसा पासून किंवा कंदापासून केलेली साखर नेमस्तप्रमाणांत खाण्यास पचन क्रियेंत बिघाड होत नाहीं. उलट अति परिश्रमानें आलेला थकवा घालविण्यासाठीं थोडेंसें साखरपाणी घेणें चांगलें. पण ज्यांच्या अंगांत चरबी ज्यास्त असेल त्यांनीं मात्र होईल तेवढें करून साखर व दूध हे दोन पदार्थ खाण्याचें टाळावें. लहानमुलांनां थोडीशी साखर अन्नाबरोबर नेमानें घालणें फार चांगलें. साखरेनें मुलांच्या पोटांत जंत होतात ही समजूत चुकीची आहे. रोज पुष्कळ साखर खाऊं घालण्यानें मात्र हानि होते. पण नियमित प्रमाणानें दिल्यास तीं ताजींतवानीं होतात.

ज्यांची पचनशक्ति बिघडली असेल त्यांना उत्तम व्यायाम ह्मणजे मोकळ्याहवेंत विशेषतः फुलझाडांच्या बागेंत फिरणें हा आहे. भुकेपेक्षां किंचित् कमी आहार ठेवणें सर्वतोपरी श्रेयस्कर आहे. नुसत्या दुधावर राहतां आलें तर फारच उत्तम. खाल्ल्यानंतर गरम पाण्यानें भरलेली रबराची पिशवी पोटावर ठेवल्यानें पचनास चांगली मदत होते.

अंगांतलें रक्त कमीकमी होत जाणें याला अनीमिया ह्मणतात. अशा रोग्याला शहरांत न ठेवतां खेडेगांवांत राहून दूध, मलई, चहा वगैरेंचे सेवन करणें हितावह असतें. लोहभस्म घेणें चांगलें. त्यांनीं जाग्रण करूं नये. शौचास होत नसल्यास ताबडतोब इलाज करावा. कारण बद्धकोष्टता हें अनीमियाचें एक लक्षण आहे.

कित्येक आईबाप आपल्या मुलांच्या जिवाला फाजील जपतात. त्यांना मनमुराद खेळूं देत नाहींत, उड्या मारूं देत नाहींत, किंवा धाडसाचें कोणतेंही काम करूं देत नाहींत. ही मोठी चूक आहे. ते आपल्या जिवाला अपाय करून घेणार नाहींत येवढ्या एका गोष्टीला काय तें जपावें. बाकी खुशाल धिंगामस्ती करूं द्यावी, व धाडसाचें काम करूं देण्यास उत्तेजन द्यावें. तसें न केल्यास मुलें भित्रीं बावळट आणि शेळपट होतात. धाडस हें तर माणसाचें अंगीं प्रथम पाहिजे. बारिकशा रडसें खोकल्याच्या दुखण्यासाठीं औषधोपचाराची गर्दी करूं नये. निसर्ग देवतेला त्याची काळजी असतेच व तिनें त्याचा योग्य बंदोबस्तही केला असतो.

प्रांतिक परिषद.

(सहकारी पेढ्यांची द्वितीय वार्षिक सभा)

आज रोजीं जबलपूर येथें मध्यप्रांत व वऱ्हाड मिळून ज्या सहकारी पतपेढ्या चालू आहेत. त्या सर्वांची वार्षिक बैठक होणार आहे या परिषदेच्या कार्याचा प्रारंभ आलिशान नामदार सर बेंजामिन रावर्टसन यांच्या हातून व्हावयाचा आहे. सध्याच्या राजकीयसुधारणामध्यें दोन गोष्टी मुख्य आहेत. एक शेतीची सुधारणा व दुसरी गोष्ट ह्मणजे सहकारी पेढ्या होत आणि या दोन्ही बाजू संबंधानें सर राबर्टसन यांचे प्रयत्न फार मोठे आहेत. आणि यांच्या सारख्या कर्तबगार मुत्सद्यांच्या कारकिर्दींत या दोन्ही गोष्टी चांगल्या यशस्वी होतील आणि ... नाचें पाऊल विशेष पुढें जाईल असा आह्माला भरंवसा आहे. गेल्या ४ थ्या तारखेस छिंदवाडा येथें जें नुकतेंच त्यांचें संभाषण झालें त्यामध्यें त्यांनीं सहकारी पेढ्यांच्या संबंधानें जी दुसरी सुधारणा हातीं घेतली आहे तिची प्रस्तावना त्यांत येऊन चुकली आहे. सहकारी पेढ्या संबंधाचें नवें धोरण असें कीं सर्व प्रांतभर यांची स्थापना न करतां आरंभीं विवक्षित भाग घेऊन त्या भागामध्येंच या सहकारी पेढ्यांचें जाळें पसरावयाचें आहे. याच पद्धतीवर हल्लीं आमच्या जिल्ह्यांत बाळापूर तालुका हातीं घेतला असून अगदीं जवळ जवळच्या गांवामधून या संस्था स्थापण्यांत आल्या आहेत.

जेथें जेथें या कार्याला उपयुक्त अशी मंडळी मिळतील आणि ते लोक आपलें वजन गांवकरी लोकांवर घालून त्यांना सहकारी पेढीचा ह्मणजे संयुक्त स्वावलंबनाचा धडा शिकवितील तेथें तेथें या संस्था काढण्यांत येतील. आज व उद्यां जबलपूर येथें या संबंधाचे पुष्कळ वादविवाद होणार आहेत आणि व्याख्यानें होणार आहेत. तेव्हां तिकडून येणाऱ्या पुष्कळशा नव्या कल्पनांचा स्वीकार करण्यासाठीं आह्मी मोठ्या उत्कंठेनें स्वतांस तयार ठेवीत आहों.

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान—हवा चांगली निरोगी व आरोग्यवर्धक आहे. सध्या उष्मा विशेष आहे. व अभ्रेंही वारंवार जमतात. त्यावरून लवकरच पाऊस पडेल असा रंग दिसतो. पिकें चांगल्या स्थितींत आहेत.

रा. रा. धनजीशा दोराबजी दादी मास्तर यांस खामगांवास सब डिव्हीजनल ऑफीसर नेमून रा. रा. डी. चिशॉल्म यांस आकोल्यास थोड्या दिवसा करितां नेमण्यांत आलें आहे.

रा. रा. जी. डब्ल्यू. गेअर यांस आकोला येथें पोलिस सुपरिंटेंडन्ट नेमून रा. रा. पी. डी. कर्कह्याम यास मंडला येथें बदलण्यांत आलें.

रा. रा. रामकृष्ण अमृत देशपांडे यांस जळगांव येथें तहशीलदार नेमण्यांत आलें. आणि तेथील आफि. तहशिलदार रा. रा. केशव बाळकृष्ण चिटणीस यांस चिखली येथें नायब तहशीलदार नेमण्यांत आलें.

सर हेनरी ड्रेक ब्राकमन के. डी. ज्युडिशल कामिशनर मध्यप्रांत हे १२ महिन्याच्या रजेवर येत्या १२ व्या तारखेपासून जाणार आहेत. आणि त्या रजेनंतर त्यांची बदली दुसऱ्या प्रांतांत होणार असल्याचे ऐकिण्यांत येतें. या प्रांताचें न्यायाच्या अदालतीचें काम उत्तम वळणावर आणण्याच्या प्रयत्नांचें सुयश सर साहेब मजकुरांकडे आहे. हाताखालीक लोकांकडून कामें करून घेण्यांत आणि स्वतःही ततकेंच करून करण्यांत हे सुप्रसिद्ध आहे.

श्री गणशोत्सवाचा समाप्ति — येथील श्री राजेश्वर संस्थानच्या महोत्सवांत गेल्या रविवारीं रा० रा० दादासाहेब खापर्डे यांचें व्याख्यान झाल्यानंतर सोमवारीं रा० रा० माधवरावजी आणे वकील उमरावती यांचें व्याख्यान गणेश पूजेच्या उत्पत्ती संबंधानें झालें. यांची माहिती फार शोधक पद्धतीची असून सर्व विवरण फार शास्त्रीय पद्धतीनें झालें. त्यानंतर पुण्याचे जुने केसरीकार रा. रा. खाडिलकर यांचीं ईशस्तवन व योगक्षेम या विषयावर २ दिवस व्याख्यानें झालीं. हीं व्याख्यानें फार नामी झालीं आणि दोन्हीही अध्यात्मकच होतीं. गेल्या शनिवारीं रा. रा. चिपळूणकर यांचें वासना क्षय कसा करावा, याविषयीं व्याख्यान झालें. एकंदरीनें या साल्चा समारंभ फार चांगल्या रितीनें सिद्धीस गेला.

धर्मोन्नति—येथील सनातनधर्म मंडळाची द्वितीय वार्षिक सभा या आठवड्यांत झाली. मारवाडी मंडळींनीं हा प्रयत्न फार चांगला केला असून हिंदुस्थानांतील प्रसिद्ध प्रसिद्ध वक्ते येऊन त्यांनीं व्याख्यानें दिलीं. प्रसिद्ध स्वामी आत्माराम यांचें ही व्याख्यान झालें. आणि त्यांचा मुक्काम थोडे दिवस येथें असल्यानें कदाचित् दुसरेंही होईल.

पुरुषांचें बंड— येथील श्री भरत नाटक मंडळीनीं या नव्या नाटकाचा प्रयोग परवा रात्रीं करून दाखविला. श्रीमती सौ. गिरजाबाई केळकर यांच्या या पहिल्याच प्रयत्नाचें आह्मीं मोठें कौतुक करितों पण रंगभूमीवर नाटक यशस्वी होण्याला आणखी पुष्कळशा गोष्टीकडे त्यांनीं लक्ष द्यावयाला पाहिजे. मनाला उचबळूं देणाऱ्या विकारांचें प्रदर्शन यांत आहे पण हे विकार नाटककर्त्रींच्या विचार सृष्टींत पुष्कळसे गोंधळून राहिले आहेत.

जाहिर नोटीस

सर्वत्र लोकांस खालीं सही करणार याजकडून कळविण्यांत येते कीं कसबे वाशीम जिल्हा आकोला येथें किसनलाल रामचंद्र मालक रामचंद्र किसनलाल मारवाडी या नांवचे दुकान आहे त्या दुकानावर सीताराम केजरीराम मारवाडी रा० वाशीम हा नोकर होता त्यांस मी सुमारें एक महिन्या पासून नोकरी वरून काढून टाकले आहे व हल्लीं तो फरारी झाला आहे तरी या जाहीर नोटिसीनें कळविले जात आहे कीं वरील दुकानावर ज्या कोणी इसमाचा घेण्या देण्या बद्दल संबंध असेल त्या इसमांनी वरील मझें दुकानचें खात्यासी आपलें खात्याची रुजवात करून घेऊन हीशोब नक्की करून घ्यावा. कारण आमचें वहिखात्यांत अस... मार्खर्चा शीवाय दुसरें को... आणि ... नये देवघेव केल्यास त्या बद्दलही मी जबाबदार नाहीं कळावें.

सही (मारवाडींत)

किसनलाल रामचंद्र द. खु. रामचंद्र

नो. नं. २०

-nual re... which is ... ne is ... ied at the ... Class II ... a. p. Rs. a. p. ... latrine ... shall be charged 8 ... in addition to the ord. X—The valuation a... buildings and lands sh... a year by the com... members as the ... in that ... cas...

त्रिकाल दर्शी आरसा?

तुह्मास भूत, भविष्य वर्तमान जाणणें असल्यास ही जाहीर खबर वांचून त्वरित ऑर्डर धाडा. ह्या आरशासारखें त्रिकाळ ज्ञान प्राप्त करण्याचें साधन जगांत दुसरें एकही नाहीं. तत्संबंधानें शेकडों- सरटीफिकीटें मिळालीं आहेत. श्रद्धाळु मुलें, स्त्रीया आणि पुरुष स्वतःचे विचार आणि त्यांचे परिणाम पाहूं शकतात. गांव परगांव दूर-देशांतर आणि दूरच्या मित्र व सोयऱ्यांच्या खबरा तुह्मांस सहज मिळूं शकतील. अमूक काम होईल किंवा कसें? अमूक बाबतीचे काय परिणाम होतील, व्यापारांत नफा किंवा तोटा, अमुक पदार्थांच्या किंमतीची कमीजास्ती, परिक्षेचे परिणाम, चाकरी वगेरे कांहीं तुमच्या मनाचा खुलासा करावयाचा असल तो सर्व होऊं शकेल. किंमत: —

साध्या कांचेचा रु. २-९ }
बिल्लोर कांचेचा मजबूत रु. ३-९ } प्रत्येक पोस्टेज सहित.
मुद्दाम मोठे बिल्लोर कांचेचा मजबूत रु. ६ }

हिंदुस्थाना बाहेरच्या ग्राहकानें २ रु० जास्त धाडावें.

आशाभाई वाघजीभाई पटेल मु०
करमसद, ता० आनंद जिल्हा खेडा.

नो० नं० १६

नोटीस

शेट हंसराज छोटमल दुकान मलकापूर यांस:—

खालीं सही करणार यानकडून नोटीस देण्यांत स्वतः .. कीं तुह्मी माझे व माझे मुलांकडून तारीख २१-७-१३ इ० रोजीं गहाणखत रकम रुपये २००० दोन हजाराचें करून घेतलें. व आह्मांस सब-रजिष्टर कचेरींत घेऊन गेले. तेव्हां तुह्मांस विचारलें कीं हे कसें काय आहे तर तुह्मी ह्मणाले कीं तुह्मी रजिष्टरपुढें कबुल जबाब घ्या घरीं गेल्यावर सर्व हिशेब समजून देतों. त्या तुमचे बोलण्यावर विश्वास ठेवून आह्मी कबूल जबाब दिला. त्यानंतर घरीं २-४ दिवसानीं हिशेब मागितला तर तुह्मी आज देतो उद्या देतो असें ह्मणून आजपर्यंत चाळविलें व शेवटी सर्व गोष्टी नाकारल्या. त्यावरून तुमचे मनात बेमानीचा सर्व घोटाळा आहे असें आमचे लक्षांत आलें. तरी ही नोटीस देण्याचें कारण हेच कीं तुह्मी ही नोटीस पावलयापासून आठ दिवसाचे आंत रकम रुपये दोनहजाराचें गहाणखत रजिष्टर ता० २१-७-१३ इ० चे भरण्याबद्दलचा सर्व हिशेब मला समजावून देऊन व माझे भरण्यांत दाखविलेले पूर्वीचे कागदपत्र परत देऊन व मला हिशेब समजल्याबद्दल आमची सही घ्यावी. असें तुमचेकडून नझाल्यास आह्मी सदरहु वरील गहाणखतास मुळींच जबाबदार नाहीं असें समजावें. तुह्मी त्यावरून फिर्याद वगैरे केल्यास मला हिशेब समजावून दिल्याशिवाय ती रद्द होईल. तसेंच तुह्मी रकम १००० हजारचे प्रामेसरीनोट माझे मुलाची नांवची तुमचेजवळ होती आणि ती रद्दकरून सदरहु तारखेस च तिचे ऐवजीं नवीन गहाणखत रोख भरण्याचे तुह्मी करून घेतलें. व रुपये मुद्दा रजिष्टर समोर दिले... सदरहु .. सांपडेल. कचेरीचे बाहे... G. A. PH. कबूल ... परत ...नोट ... ... मुबादल्याचे हे दोन्ही कायम ठेवण्याचें दिसते. असें करणें तुमचेसारखे संभावितास बरोबर नाहीं तरी ते रुपये १००० हजार आठ दिवसाचे आंत आह्मांस देऊन पावती रकम पावल्याबद्दल घ्यावी. असें न केल्यास सदरहु गहाणखत १००० हजार रुपयाचे व प्रामेसरीनोट १००० हजार रुपयांची यांनाही सुद्धां आह्मी जबाबदार नाहीं. बारशे रुपयाचे गहाणाबद्दल तुह्मी स्वतःच परभारे फजीत झाले आहांत तरी तुमचेकडून असें कां होते हे समजत नसून तुमचा सत्हेतु काय असेल ते असो. तरी वरील मुदतींत २००० रुपयाचे गहाणखताचा हिशेब व त्यांतील भरण्यांत दाखविलेले पूर्वीचे कागद व १००० ची प्रामेसरीनोट असे सर्व कागद परत देऊन आमची पावती घ्यावी. नाहींतर सर्व व्यवहार बातल असे. कळावें तारीख २२-८-१३ इ०

सही
मारुती वा॥ पांडु सोनार कसबे
मलकापूर द० खु०

मुंबई बँक
आकोला २१-९-१०
नो० नं० २

नो० नं० १७

जाहीर नोटीस

रा० रा० पुरुषोत्तम जानकीराम भाग्यवंत सइतवाळ राहणार खामगांव ता० मजकूर यांस:—

या जाहिर- लेखानें कळविण्याचें मला भाग झालें आहे कीं तुह्मी कसें वागतां हें तुमचें मनच सांगेल. त्या बऱ्यावाईट वर्तनाचा परिणाम माझ्या साऱ्या आयुष्यावर झाला आहे. आपले स्वतःचे दोष तुह्माला माझ्या अंगीं खेटेनाटेच दिसूं लागले आणि त्या दुष्टभावनेनें तुह्मी इतके बिथरला कीं तुह्मी माझ्या दोन्ही गालावर सराट्यानें डाग दिले आणि मी तुमची स्त्री राहिली नाहीं असें तुह्मी मला समक्ष सांगितलें तुह्मा मला अशी तोंडीं फारकती देऊन घराबाहेर घालवून दिलें. मीही प्राण वाचवून जिवंत राहिलें आणि माझ्या माहेरी येऊन दिवस कंठीत आहे. माझ्यावरील तुमचा नवरेपणाचा हक्क या रितीनें नष्ट झाल्याअन्वयें या गोष्टीला सातआठ महिने झाले आतां मी आपल्या वडील साऱ्या मंडळीच्या सल्यानें दुसरा घरठाव करीत आहे. तथापि वर पक्षाची मंडळी लेखी फारकती पाहण्यास मागतात तर तुह्मी आतां माझ्यावर शेवटचे उपकार ह्मणून तोंडीं फारकतीप्रमाणेंच लेखी फारकती लिहून नोंदून द्यावी. त्याचा खर्च देण्याला माझे आप्त तयार आहेत. ही गोष्ट करण्याला मुदत १५ दिवसांचीच आहे. तुह्मी वरील विनंतीला रुकार नद्याल तर मला चार पंचाकडून दुसऱ्या घरठावाच्यासंबंधीं मंडळीची तोंडीं खात्री करावी लागेल आणि मग जनरितिप्रमाणें मी दुसरा घरठाव करीन. आतां आपणास जी गोष्ट न्यायाची दिसेल ती ईश्वर कृपेनें आपण कराल आणि माझ्या नवी संसाराला विघ्नें आणणार नाहीं अशी आशा आहे. प्रसंग विशेषीं जरूर पडल्यास तुह्मी दिलेल्या तोंडीं फारकतीप्रमाणें हुकूमनामा मिळविण्याचा दावा करीन आणि मग तुमच्या सर्व वर्तनाचा धडा कचेरींत वाचावा लागेल तशी दुष्ट वेळ न येवा अशी विनंती करून ही जाहीर नोटीस पुरी करितें. कळावें ता० ११-९-१९१३ इ०

सही
अन्नपुर्णा जवजे पुरुषोत्तम भाग्यवंत
सइतवाळ द० खु० राहणार
खामगांव

नो० नं० १८

NOTICE.

Notice under section 44 (2) of the Berar Municipal Law 1886 is hereby given to the public that:—

The Municipal Committee Khamgaon have at their special meeting held on the 26 th August 1913 passed a resolution proposing the following rules under section 42 of the B. M. Law 1886 for the assessment and collection of the scavengiug tax within the limits of the Khamgaon Municipality, in supercession of the rules published under Hydrabad Residency orders Notification No. 45 dated 9-3-1898.

Any inhabitant objecting to the proposal should submit his objection if any in writing within 30 days from the date of the publication of the notice.

—RULES.—

I — For the purpose of these rules, buildings and lands excepting those actually used for agricultural purposes shall be divided into two classes.

(class I)— Those to which a private latrine is attached and served through the Municipal Agency.

(class II)— Those to which no such private latrine is attached.

II— The tax shall be levied at the following rates

	Class I Rs. a. p.	Class II Rs. a. p.
On buildings & lands the estimated annual rental of which is Rs. 6-0-0 and be--low..................	1 - 0 - 0 (per annum)	Exempt
On building & lands the estimated an--nual re[...] which is over Rs. 6/- but dose not exceed Rs. 24/..................	1—8—0 (per annum)	0—1[...] (per an[...]
On buildings & lands the estimated an--nual rental of which is over Rs. 24/...........	0—1—0 (per Rupee)	0—[...] (per Ru[...]
With the maximum-charge of	24—0—0	12—0[...]

EXCEPTION—buildings which [...] solely used as granaries (mal kotha[...] or shops which have no priv[...] attached thereto, will be taxed at [...] third the rate fixed for class I [...] vided the annual tax to be recov[...] from each of such building is not [...] than eight annas; fractions of a [...] arrived at in the calculation of [...] tax for the quarter will be omitted.

III—The Committee may decline [...] undertake the cleaning of latri[...] attached to factories, work-shops, [...] spitals, markets, Government offi[...] and buildings situated in the ci[...] station and the tax on such buildin[...] shall be levied at class II rates. T[...] Committee may, under special ag[...]ment in each case, undertake to cle[...] the latrines attached to such buildin[...] in which case this tax will not [...] levied, but a special rate agreed up[...] between the Municipal Committ e a[...] the accupier shall be charged.

IV—An accupier of buildings or lan[...] who wishes to make his own arrangements for cleaning his private latrin[...] must first obtain the written permissi[...] of the Committee to do so. In such cas[...] the tax shall be levied at class II rates.

V—Temples, mosques, churches, an[...] other places of public worships shall b[...] exempted from the tax if they fall i[...] class II.

VI—Sets of quarters or apartment[...] in a building in which one or mo[...] latruies are provided for the commo[...] use of the occupants shall be included i[...] class I. and the tax shall be recovered from the separate occupants according to the rental paid by each. A building includes a house or a block of houses with out houses and godowrs, having a common entrance, and occupied by one family, including servants, and the tax on such building shall be calculated according to the rental value of the house or portion of the house occupied by the family.

VII—The tax shall be payable in advance in quarterly instalments falling due on the 1 st, April, 1 st July, 1st. October and 1 st, January respectively

VIII—Buildings or lands which are occupied for any portion of the quarter shall be charged the full rates for the entire quarter. If they remain unoccupied for the entire quarter, no tax shall be levied.

IX—Occupants desiring to have their latrine cleane dboth morning and evening shall be charged 8 annas for the quarter in addition to the ordinary tax.

X—The valuation and assessment o[...] buildings and lands shall be made on[...] a year by the committee or such members as the Committee may appoint in that behalf and shall in the latter case be subject to the confermation o[...] the Committee.

KHAMGAON
3 rd: September 1913 } D. Chisholm Chairman M. C. KHAMGAON

No. N. 19

Regd. NO N. 150

वऱ्हाडसमाचार

—वऱ्हाडसमाचार सोमवार तारीख १५ माहे सप्टेंबर सन १९१३ इ०

...त्तम रक्तशुद्धि करणारा

डॉ० वामन गोपाळ यांचा

आयोडाईज्ड सार्सापारिला.

हा सार्सापारिला हजारों लेकांनीं पन्नास वर्षें अनुभवून उत्तम रक्तशुद्धि करणारा हे असें ठरविलें आहे. ह्या औषधानें रक्तशुद्धिवर गुण वाटून इतर रक्तशुद्धि ...णाऱ्या औषधांत "सर्वोत्तम" अशी ख्याति मिळविली आहे जुना संधिवात, त्वचे ...र्धी रोग अशक्तता यांवर हें रामबाण औषध असून त्याचा सर्व जगभर फार ...खाणणी होत आहे. गुणकारी शक्ति देणारें औषध आहे याच्या दररोजच्या ...वनानें मन आणि शरीर यांस उल्हास वाटतो. किंमत एका बाटलीस सव्वे ...पा शिवाय टपाल खर्च.

औषध मिळण्याचें ठिकाण:-- डॉ. गौतमराव केशव

नो० नं० १० **५६३ ठाकूरद्वार मुंबई.**

अद्भुत चैतन्यवटी.

या वटिकांच्या सेवनानें रक्तशुद्धी, धातुपुष्टता आणि वीर्यवृद्धि, हे गुण आश्चर्यकारक अल्पावधींत दृष्टोत्पत्तीस येतात. शरीरांत नवीन रक्त वाढत जाऊन कांती सत्तेज बनते. नवीन जोम येऊन शारीरिक व मानासिक श्रम करण्यास उत्साह येतो. गरमी प्रमेहादी सर्व विकार नवे अगर जुनाट मुरलेले असले तरी त्वरीत बरें होतात. स्त्रियांचे गर्भाशयस्थ रोग पांढरी अगर लाल धुपणी आणि संततीला अपायकारक असे अनेक विकार नष्ट होऊन संतती सुदृढ होते. या गोळ्या घेणाऱ्या स्त्री पुरुषांच्या शरीरांत अद्भुत चैतन्य प्राप्त होऊन स्मरण शक्ति व बुद्धि वाढते, सारांश कोणत्याही कारणानें नष्ट झालेली स्नायूची व इंद्रियाची शक्ति पूर्ववत प्राप्त होते. या कोणत्याही ऋतूंत रोगी अगर निरोगी स्त्री पुरुषांनीं घेतल्या तरी फायदेशीर होतात.

२४ गोळयांच्या बाटलीस १ रुपया. ट. ख. निराळा

याशिवाय हिमालयांतील दिव्य वनस्पती पासून महत्प्रयानें तयार केलेली अमोलिक आणि सत्वयुक्त व हटकून गुण देणारीं औषधें विकाराबद्दल विचार करून पाठवूं. फक्त रोग्यानें आपलें वय व प्रकृतीमान सुवाच्य बाळबोध भाषेंत लिहून कळविणें. (औषधाबद्दल) १ रुपया व ट. खर्चासाठीं ४ आणे पडतील.

पत्ता

श्रीयुत दयाचैतन्य महाराज हिमालय निवासी

वनस्पती वैद्यराज

फणसवाडी मुंबई.

नो० नं० १४

वृद्धपणाचा नाश व नवी जवानी.

नामर्दास मर्द बनविणारी

राजवंशी नवरत्न याकुती,

किंमत रु० १० देड मार्क "सँडो"

व दिव्या नसांना मजबूत बनविणारें.

राजवंशी सांड्याचें तेल,

किंमत रुपये ९ देड मार्क "सँडो."

असंख्य लोकांनीं एकच डबी वापरून अपरंपार शक्ती मिळविली आहे. सरकारचे अॅनेलायझर, वैद्य व डाक्तर यांनीं तपासून व वापरून उत्तम ...र्टिफिकिटें दिलीं आहेत.

ठिकाणा :— डॉ० डी० एच० भट, यांचा दवाखाना.

३८ जांबळी मोहल्ला मुंबई.

नो० नं० ११

Oriental Government Security

LIFE ASSURANCE COMPANY

Limited

ESTABLISHED IN 1874.

R. Paterson, Brown, Manager,

HEAD OFFICE—BOMBAY

FUNDS Exceed 4 crores

CLAIMS PAID FOR OVER 3 CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up to, treating their clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount to a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested:—if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securitie and lodged with the Government Official Trustee of Bombay in terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising through deceasr of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, Professional men, Tradesmen and others by employing po... of their annual income or profits in effecting life policies, at once create a fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet, if he dies early before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is got over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety on he step, do not delay. There are numerous instances in the records of the Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

INFLUENTIAL AND ENERGETIC AGENTS WANTED. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms and any further information can be obtained on application to

M. DESOUZA,

CHIEF AGENT, Nagpur

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHAN दराने ...मागांची

नो० नं० ९

नोटीस

...नोटीस बेशमी गोविंदराव चिमणाजी ...कार राहणार करजगांव तालुका ...चपूर यास खालीं सही करणार ...कडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुमची ४।८।१३ ची "प्रभात" छापखा...न आलेली नोटीस पावली. नरसाजी तुह्मास खरेदी करून दिलेली जागा ...र्जीची नसून ती वडीलोपार्जीत ...ची जागा आहे व त्या जागेवर ...ही आह्मीच बांधीला होता. नरसाजी नेहुरी येथील राहणारा असून तो ...चा सोयरा असल्यामुळें आह्मी त्यास ...ले घरांत ठेविलें होतें सबब त्या...चे आपण करून घेतलेलें खरेदीखत साफ आहे आपणास कळावें ता० ३-९-१३

लक्ष्मण बाजीराव रत्नपारखी

सही

गोपाई मर्द रावजी पाटील इचे हातची निशाणी बांगडी

नो. नं. १२

जाहीर नोटीस

सर्वत्र लोकांस या जाहीर नोटीसीनें कळविण्यांत येते कीं, अहमदखां वा राहिमानखां रा. ताजनापेठ हा माझा चुलता असून माझ्या इस्टेटींत अफरातफर करीत आहे. सर्व इस्टेट वडिलार्जित असून हिशेब पूर्वींच होऊन त्यांत अहमदखांचा हिस्सा त्यास दिला गेला होता. आतां माझे हिशावर आलेलें घर ताजनापेठ लाल बंगला हें तो कोणाचे जवळ गहाण घेण्याबद्दल अगर विक्री कारितां फिरत आहे तरी त्या पासून वरील माझी स्थावर इस्टेट कोणी गहाण अगर खरीदी घेऊं नये. घेतल्यास त्याची जबाबदारी घेणारावर व देणारावर राहील. इस्टेटीवर नाहीं आमच्या आजीचा (उमदाबी) चा ही हिस्सा तिला पूर्वींच दिला आहे तिचा ही घरावर कांहीं हक्क नाहीं तरी तिज पासूनही कोणी खरेदी अगर गहाण घेऊं नये ता० ८-९-१९१३ इ.

सही उर्दूत

अलफखां वा हुसेनखां लालबंगला

नो. नं. १३ ताजनापेठ आकोला

हें पत्र आकोळा येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदा...

Regd. No N. 150

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४७] आकोला-- सोमवार तारीख २२ माहे सप्टेंबर सन १९१३ इ० [अंक ३७

वर्गणीचें दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील. नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सूचनाः- गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. यापुढें येणाऱ्या नोटीसास स्पेशल चार्ज पडेल.

दा[क]ट संबंधीं जाहिरात

मुंब[ई] लो[कां]किची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक
आकोला ९।९।०९ } G. A. Phillips. एजंट
नं १

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले आणि उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाईकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६$\frac{3}{8}$ तोळे असतें.

साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक
आकोला २१-९-१० } G. A. PHILLIPS. एजंट
नो० नं० २

अजब करामत.

बालक्षुधा निवारण- लहान मुलांस वर दूध घालण्यानें होणारें संग्रहणी, उडतें इत्यादि सर्व विकारावर हें सत्व अप्रतीम गुणकारी आहे. मुलें हौसेनें घेतात. किं० १ डब्यास १ा. रुपया.

हेमसुधा- धुपणी हा रोग पुष्कळ स्त्रियांना जडतो. यावर खात्रीचा उपाय न मिळाल्यानें कित्येक स्त्रिया कुचमत आहेत. या औषधानें कसलीही धुपणी नाहींशी होऊन अंगांत तरतरी येते. परमा व गरमी यावर ही याचा तात्काल गुण येतो. कित्येकांची खात्री झाली आहे किं० १ बाटलीस ३ रु०

कामधेनुगुटिका- अलीकडील निरनिराळ्या परिस्थितीमुळें लेकुरवाळ्या आयांना दूध येत नाहीं. त्यामुळें मुलें अशक्त व रोगी होतात. यां[चे] [से]वनानें पुष्कळ निरोगी दूध येते. पुष्कळांस ण अनुभव आला आहे. किं० ३ गोळ्यास ८६ आणे.

जानकीबाई रानडे
नर्स ॲण्ड मिड्वाईफ. } सांगली,
नो० नं० ३

रामबाण उपाय.

रक्तपिती व कोड

दहाहजार पुड्याफुकट. आह्मीं आमच्या औषधाची खात्री पटावी ह्मणून १०००० नमुन्याच्या पुड्या करण्याचें योजिलें आहे या पुड्या वरील महारोग दुरस्त होण्यासारख्या आहेत. हे त्या निःसंषय सिद्ध करितील. या पुड्या वापरून अनुभव पहावा ह्मणजे खात्री होईल. नमुन्याच्या पुडीची किंमत फक्त ८= ठेविली आहे. ही किंमत फक्त टपाल हशील वगैरे खर्चापुरतीच आहे

२ आह्मीं रक्तपिती, कोड, हे कसे उद्भवतात त्याची शुश्रुषा कशी करावी? वगैरे माहितीचे इंग्रजी व बंगाली भाषेंत पुस्तक तयार केलें आहे तेंही पण गरजूंनीं अवश्य वाचण्या लायक आहे. ह्मणजे त्या पासून त्वचे संबंधीं रोगाची पूर्ण माहिती होईल किमत फक्त ट. ख. सह ॥=सर्व पत्र व्यवहार इंग्रजींत करावा.

पण्डीत कृपाराम
८ नंदीबागानलेन पो. सालकिया जि. हावरा.

नो० नं० ४

अचम्बेकी देसी अँगूठी

इसे पहिननेसे धन सम्पति मित्र आरोग्यता आदिसब पदार्थोंकी प्राप्ती होती है मुल्य ॥. डा. म. =

पत्ता- स्वदेशी वस्त्रकार्यालय
जलेसर टाऊन प्रान्त एटा

जाहिरात

सर्वत्र लोकांस जाहीर करण्यांत येते कीं श्रीसमर्थ गजानन आवलीया महाराज संस्थान शेगांव यांचे समाधीचें (मंदिराचें) काम बांधण्याचे सुरू आहे यास लागणारा खर्च फार असून तो लोकाश्रयावर अवलंबून आहे. वर्गणीचें कामीं संस्थानाकडून हरी कुकाजी आणि बंकटलाल भवानीदास व गोपाळ मारुती लउळ व रावजी नारायण महाजन यांस वसूल करतें नेमिले गेले आहे. कांहीं लोक हरदास संन्याशी वगैरे हे या मठाचें कामासाठीं वर्गणी वसूल करतात ह्मणून समजतें त्यांस वर्गणी न देतां या वरील ४ इसमासच वर्गणी देत जावी. चार इसमाबद्दल ज्यास संशय येईल त्यांनीं वर्गणी शेगांवकर भिकाजी खंडुजी पाटील यांचे दुकानीं मनीआर्डरीनें पाठवावी.

व्यवस्थापक
रामचंद्र कृष्णाजी पाटील
नो० नं० ६

धी प्रताप स्पिनिंग वीव्हिंग आणि मॅन्युफॅक्चरिंग कंपनी लिमिटेड, अमळनेर

वरील कंपनीचें वाढलेल्या भांडवलासह १५,००,००० पंधरा लक्षांचें भांडवल असून त्याचे प्रत्येकीं १०० शंभर रुपये प्रमाणें १५,००० भाग केले आहेत. त्यापैकीं आजपर्यंत अजमासें १०,६०० भाग खपले जाऊन बाकी अजमासें ४४०० भागच खपावयाचें राहिले आहेत.

गेले तीन चार सालांत कपाशीचे वाढलेले भाव राहून त्या प्रमाणानें कापडाचे भाव वाढलें नाहींत ही गोष्ट ध्यानांत घेतां ह्या कंपनीनें कधीं कमी केव्हां ज्यास्त मिळून दरसाल दरशेंकडा(६) रुपये प्रमाणें व्याज भागिदारांस देऊन शिवाय जवळ जवळ ९५०००) पंचाण्यव हजार रुपये डिप्रिसियेशन व रिजर्व्ह फंडाना जमा ठेविली आहे. सन १९१० साल सूत कापडांचे व बेंच गिरण्यास अनिष्ट गेले आहे व त्या सालीं देखील ह्यांनीं साडे चार रुपये प्रमाणें व्याज भागीदारांस वाटलें आहे.

कोणताही कारखाना नवीन सुरू होतांना त्याचे भाग घेणें ह्मणजे कारखाना सुरू होईपावेतों निदान दोन वर्षें पावेतों तरी भागीदारास त्यांचे पुंजीवर कांहीं व्याज मिळण्याची उमेद करणे नको व ही कंपनी वर दाखविलेल्याप्रमाणें व्यवस्थितपणें चालू आहे. आतां भाग घेणारांनीं रकम भरली कीं त्याच दिवसापासून त्यांच्या त्या रकमेवर पूर्वीचे भागीदारांस जो शेंकडा नफा वाटण्याचें ठरेल त्याच दरानें नफा मिळणार आहे. हल्लीं भागांची मागणी बरीच येते आहे. करितां भाग घेणारांनीं त्वरा केलेली बरी.

अर्जाचा फार्म व आणखी कांहीं विशेष माहिती कोणास पाहिजे असल्यास खालील पत्त्यावर पत्र व्यवहार करावा.

मोतीलाल माणकचंद आणि कंपनी सेक्रेटरीज ट्रेजरर्स आणि एजंटस
नो० नं० ७

अनायासें देवदर्शन.

नोटपेपर्सः- श्री गजानन, दत्तात्रय, मारुती, शंकर व नरहरी या पैकीं कोणती ही एक मूर्ती रंगांत दाबून उठाव (एम्बास) छापलेले, १०० ग्रेग्रनाईट नोट पेपर्स व त्याच्या बेताची चौकोनी १०० कव्हरें प्रत्येकीं किंमत ८८ व्हीपीनें। ८१२ दोन्हीमिळून किंमत रु. १ व्हीपीनें। रु. १८६

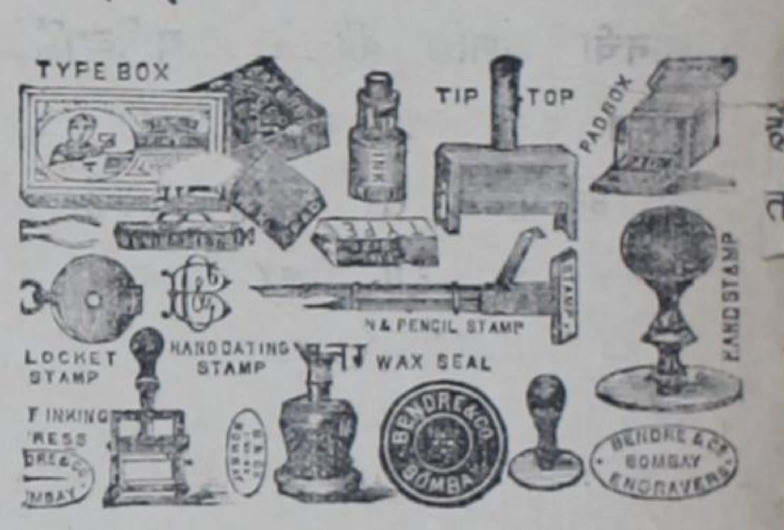

सर्वत्र एजंटस् पाहिजेत
पताः- बेंद्रे आणि कंपनी पुणे सिटी
नो० नं० ८

हिंदुस्थानावर अरिष्ट.

हिंदुस्थानातील रहिवाशांच्या पाठीस ज्वर व हिंवताप यांचें अरिष्ट सदोदित लागलेलें आहे पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिवतापाचें औषध व गोळ्या हे रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारसें वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रु

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार. ताबडतोब दूर होतात. किं रु. १८८आ-

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ८४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली खरूज याचा विकार एका दिवसांत नाहींसा होतो. किं. ८४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला जे. पी. मु वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

नो० नं० ९

पहातील ... चार

भाद्रपद वद्य ७ शके १८३५ प्रमादी

मध्यप्रांताची युनिव्हर्सिटी व लोकमत.

मध्यप्रांत व वऱ्हाड यासाठीं स्थापन होणाऱ्या युनिव्हर्सिटीचें स्वरूप व तिची जागा यांच्या संबंधानें सरकारी अधिकाऱ्यांचें मत व लोकांच्या पुढाऱ्यांचें मत यांमध्यें बरीच भिन्नता आहे असें दिसतें. हें लोकांच्या पुढाऱ्यांचें मत समजून वेण्यासाठीं आमच्या प्रांताचे लोकप्रिय चीफ कमिशनर ना० सर बेंजामिन रॉबर्टसन साहेब बहादुर यांनीं नागपुरास प्रांतांतल्या पुढाऱ्यांची सभा गव्हर्मेंट हौसमध्यें गेल्या महिन्यांत बोलाविली होती. त्यावेळीं कोणीं कसें मत दिलें तें कळविण्याविषयीं लोकांची उत्सुकता असल्यामुळें त्या मताचा सारांश येथें देत आहों. युनिव्हर्सिटी रेसिडेन्शियल असावी कीं काय हा मुख्य प्रश्न होता. यावर रा. ब. शुकल यांनीं असें मत दिलें कीं बंगाल प्रांताचा या संबंधात अनुभव पाहून मग वाटल्यास रेसिडेन्शियल स्वरूप यु. ला द्यावें. तों पर्यंत ती नुसती परिक्षा घेणारी ठेवावी. रा. ब. खजानची ह्मणाले कीं रे. युनिव्हर्सिटीचा उपयोग फक्त श्रीमान लोकांना होणार आहे आणि ते तर शिक्षणाविषयीं बेफिकीर असतात. त्या पेक्षां जबलपूर कॉलेजला इतर कॉलेजांशीं सहकारिता ठेवणाऱ्या ह्मणजे फेडरल युनिव्हर्सिटीचें स्वरूप द्यावें. मि. महमद अमीर हे विद्यार्थ्यांनीं युनिव्हर्सिटींतच राहिलें पाहिजे अशी सक्ती करण्यास अनुकूळ होते. रा. ब. गणपतराव श्रीखंडे रे० युनिव्हर्सिटीला अनुकूळ बोलले पण त्यांना ही युनिव्हर्सिटी सागर येथें स्थापन व्हावयास पाहिजे. रा. सा. जगन्नाथ प्रसाद हे रे. यु. ला अनुकूळ बोलले. नरसिंगपूरचें मि. एन. बोस ह्मणाले कीं अगदीं थोड्यांना कां होईना पण उत्तम प्रतीचें शिक्षण मिळावें. बाकीच्यांना शिक्षण न मिळालें तरी चालेल. रा. सा. मथुराप्रसाद ह्मणाले कीं रे. यु. च पाहिजे. गरीबीची अडचण स्कॉलरशिपाच्या द्वारें दूर होण्यासारखी आहे. मि. हबीबुल्ला ह्मणाले कीं रे. युनि. पाहिजे. मात्र तींत महंमदी धर्मशिक्षणाची सोय अवश्य झाली पाहिजे. हल्लींच्या अधार्मिक शिक्षणापेक्षां मुळींच शिक्षण नसलेलें पतकरलें. ना. रा. ब. मुधोळकर ह्मणाले कीं हल्लींच्या योजनेनें बाहेर गांवच्या कॉलेजांना मज्जाव होणार असला तर अशी युनि. नको. हल्लींच्या योजनेनें सध्यां ज्यांना शिक्षण मिळत आहे त्यांपैकीं शेंकडा ७० जणांना त्या शिक्षणाला ... जणने

युनिव्हर्सिटीला जोडून इतर कॉलेजें असावीं या मताचे हते. मि. दादाभाई स्वतः रे. युनि. ला पूर्णपणें अनुकूळ होते, पण सरकारनें लोकमताच्या विरुद्ध जाऊं नये अशी त्यांनीं प्रार्थना केली. डॉ० गौर ह्मणाले कीं आक्सफोर्ड आणि केंब्रिज युनिव्हर्सिट्या सुद्धां सर्वस्वी रेसि नाहींत. त्यांचें असें मत होतें कीं सरकारनें नागपूरला एक आदर्श कॉलेज काढावें, आणि इतर कॉलेजें हीं युनिव्हर्सिटीला जोडावीं. ह्मणजे श्रीमंत व गरीब दोघांची ही सोय होईल. रा. ब. मलक हे कॉलेजें जोडण्यास अनुकूळ होते. त्यांचा भर विशेषतः धार्मिक शिक्षणावर होता. भंडाऱ्याचे मि. पंडित हे ह्मणाले की आपल्यांत अजून उच्च शिक्षणाचा प्रसार झाला नाहीं तोंपर्यंत सध्याचीच व्यवस्था चालू ठेवावी. रे. युनिची व्यवस्था अतिशय खर्चाची होऊन फारच थोड्यांना तिचा फायदा मिळेल. मि. एम्. बी. दिक्षित यांनी निरनिराळ्या कॉलेजांतल्या विद्यार्थ्यांच्या पालकांच्या प्राप्तीबद्दलचे आकडे पुढें मांडिले आणि सिद्ध करून दाखविलें कीं जरी एक लक्ष रुपयांची रकम स्कॉलरशिपासाठीं काढली तरी तिचा फायदा हल्लीं ३९३ विद्यार्थ्यांना मिळत आहे तसा न मिळतां फक्त ८८ विद्यार्थ्यांना मिळेल. सर बिपिन बोस ह्मणाले कीं प्रांतांतले सगळे म्याट्रिक झालेले विद्यार्थी एका ठिकाणीं गोळा करण्यात काहीं अर्थ नाहीं इंटरमीजिएट पास झाल्या नंतर त्याच्या शिक्षणाची अशी उत्तम सोय केल्यास अधिक चांगलें होईल.

सर गंगाधरराव चिटनवीस ह्मणाले कीं मे० कमिशनर साहेबांच्या बंगल्यावर कान्फरन्स भरलें होतें त्यावेळचें लोकमत आतां राहिलें नाहीं. फार बदललें आहे.

मि० चौधरी ह्मणाले कीं सगळा प्रांत च शिक्षणांत मागसलेला आहे आणि छत्तिसगड प्रांत तर सर्वांच्याही मागें आहे. सध्याच्या शिक्षणाच्या सोयीचाही लोकांना फायदा मिळत नाहीं तोंपर्यंत रे. युनिव्हर्सिटीचा प्रश्न च कशाला हवा?

मि० नयमल हे रे० यु० च्या सध्याच्या योजनेला पूर्णपणें अनुकूळ होते. या योजनेला आक्षेप घेणारांना त्यांनीं असें उत्तर दिलें कीं या युनि. त साधी राहणी व उन्नत विचार याचें शिक्षण द्यावें, खर्च वाढवूं नये, ह्मणजे खर्चा विषयींचा आक्षेप आपोआप दूर होईल.

चांद्याचे मि. देशमुख हे कॉलेजे जोडण्याला अनुकूळ होते.

ना. चीफ कमिशनर साहेब यांनीं सर्वांच्या अभिप्रायाचा सारांश सांगून आभार मानिले.

नवीन शिक्षण विषयक प्रयोग

बंगालचे सुप्रसिद्ध कवि रवींद्रनाथ टागोर यांचा विलायतेस जाण्याचा उद्देश आपली कविता ... इंग्रजीत प्रसिद्ध करून ती इंग्र... लोकापुढें मांडावी येवढाच नसून त्यांच्या बोलपूर येथील खाजगी शाळेची उपयुक्तता कशी वाढवितां येईल यासंबंधांत विलायती भाग अंकित शिक्षकांची सल्ला घेण्याचा हा त्यांचा दुसराही उद्देश उत्तम रीतीनें सफल झालेला आहे. त्यांनीं इकडची शिक्षण विषयक स्थिती सध्या दिल्या जाणाऱ्या शिक्षणाची निष्फलता, तिच्या प्रित्यर्थ लोकांच्या शक्तीचा व कालाचा अपव्यय इ. गोष्टी तिकडील लोकांपुढें मांडून त्यांच्या सल्ल्यानें आपल्या बोलपूरच्या शाळेला शिक्षणविषयक वसाहतीचें स्वरूप देण्याचें ठरविलें आहे. ज्याप्रमाणें स्विट्झर्लंडमध्यें कैद्यांना व बदमाषांना लिहिण्यावाचण्याचें शिक्षण देऊन त्याबरोबरच प्रामाणिकपणानें आपला उदर निर्वाह कसा करावा हें ही शिकवितात, त्याचप्रमाणें बोलपूरच्या शाळेंत गरिबांच्या मुलांना शिकण्यास ठेवून त्यांना अक्षरज्ञानाबरोबरच उद्योगधंद्याचेंही शिक्षण देण्याचा विचार आहे. हें औद्योगिक शिक्षण ही असें मिळावयाचें आहे कीं त्या कामासाठीं मोठ्याशा भांडवलाची जरूर लागणार नाहीं. मुख्यतः शेती कशी करावी व जमिनींतून थोड्या खर्चानें व अल्पकाळांत चांगलीं पीकें कशीं काढावीं हें शिकाविलें जाणार आहे. स्वतःच्या जरूरी पुरत्या जिनसा स्वतःला तयार करता याव्या इतक्या बेताचें शिक्षण येथें दिलें जाईल ह्मणजे मुलांना स्वावलंबनाचा उत्तम पाठ येथें देण्यांत येईल हल्लींच्या शिक्षणानें मुलें सर्वस्वी परावलंबी होतात हा प्रस्तुत शिक्षण पद्धति ... दोष काढून टाकण्यांत येणार आहे. लॉर्ड मॉर्ले, डा. आर्नोल्ड व विलायतेंतले नामांकित शिक्षक यांच्या सर्वांच्या विचारानें ही शिक्षणपद्धति ठरविण्यांत आली आहे व तिला व्यावहारिक स्वरूप देण्यासाठीं एक हुशार युरोपियन गृहस्थ लवकरच इकडे येणार आहे. अशा तऱ्हेचा प्रयत्न हिंदुस्थानांत अगदींच नवा आहे असें नाहीं. मुक्तिफौजेनें अशा शिक्षणविषयक वसाहती पंजाब वगैरे प्रांतांतून कैदी व गुन्हेगार जाती यांच्या साठीं स्थापलेल्या आहेत व त्या उत्तम प्रकारें चालल्या आहेत. पण गुन्हेगार नव्हेत अशा लोकांसाठीं वसाहत काढण्याचा प्रयोग मात्र नवीन आहे आणि त्याला मुक्तिफौजेपेक्षांही अधिक यश येईल असा सर्वांचा समज आहे. प्रत्यक्ष कामाला सुरुवात लवकरच व्हावयाची आहे. बाबू रवींद्रनाथ यांनीं आपलें तन, मन, व धन या गोष्टीला अर्पण्याचा संकल्प केला आहे आणि तो त्यांच्या वडिलांच्या व त्यांच्या आजपर्यंतच्या शीलाला व लौकिकाला सर्वथा साजेसा आहे.

हें केलें मुंदले येतें. इकडेन चे हातीं असल्यामुळ तोंडाकडे पाहणें सरकाराकडे जावयाचें नाहीं, तर कोणसें दिसतें. पाहिल्याप्रमाणें जावयाचें? हिंदी लोकावर मिथ्यारोप क... या परिस्थितीच्या भिन्नतेकडे विचारपू... ...च त्यांच्या आरोपाचा फोल...

मिथ्यापवाद

मिथ्याअभिमान जसा वाईट आणि प्रगतीला हानिकारक आहे तसा मिथ्यापवादही त्याज्य आणि महत्वाकांक्षेचा अंकुर खोडून टाकणारा आहे. पहिल्यानें आमच्यांतल्या कित्येक लेखकांना पछाडलें आणि दुसऱ्यानें कित्येक इंग्रज लेखकांच्या मनांत कायमची वस्ती केलेली आहे. हिंदी लोकांविषयींचे मिथ्यापवाद इंग्रजांतल्या चांगल्या नामांकित ग्रंथकारांच्या लेखांतून शोधूं लागलों तर हवे तेवढे सांपडतील. मि. रडर्ड किपलिंग नामक सुप्रसिद्ध आंग्लो-इंडियन कवींची कविता असल्या मिथ्यापवादांचें आगर आहे. त्या कवितांतल्या मिथ्यारोपाची खरपूस समाचार अलाहाबादच्या हिंदुस्थान रिव्ह्यु मासिक पुस्तकांत घेतला आहे, तो वाचनीय आहे. दुसऱ्या एका प्रचलित आरोपाचें निष्कारणत्व परवां मुंबईचे गव्हर्नर लॉर्ड विलिंगडन यांनींच स्वत. व्हि. ज्यु. टेक्निकल इन्स्टिट्युट (मुंबई) या संस्थेच्या बाक्षिस समारंभाचे वेळीं उत्तम प्रकारें व्यक्त करून दाखविलें. हिंदी विद्यार्थी श्रमपराङ्मुख असतात. धंदेशिक्षणाच्या शाळांतून सुद्धां त्यांना आपली लेखणी चालविण्याची जितकी हौस वाटते तितकी अंग मोडून काम करण्यास वाटत नाहीं हें त्यांच्या प्रगतीस प्रतिबंधक झालें आहे असा आरोप खुद्द हिंदुस्थानसरकारानें धंदे शिक्षणासाठीं नेमिलेल्या कमिटीच्या रिपोर्टांत केलेला आढळतो. पण हा आरोप निष्कारण आहे असें खुद्द ना. लॉर्ड विलिंगडन यांनीं बोलून दाखविलें. हिंदुस्थानासंबंधानें कित्येक आंग्लो इंडियन कसे दुराग्रहाला चिकटून बसतात, आणि डोळ्यांनें दिसतअसतां वस्तुस्थिति पाहत नाहींत व कान उघडे ठेवून नीट ऐकत नाहींत, आणि आपले पूर्वग्रह उठल्या बसल्या बेधडकपणें रिपोर्टांत घुसडतात त्याचें हें एक उदाहरण आहे. ना० गव्हर्नर साहेब हिंदुस्थानांत आल्याला फार दिवस झाले नाहींत, पण या थोड्या ... आपणांनीं डोळे व कान उघडे ठे... उदय स्वतः पाहिलें व ऐकिलें यावरून त्यांना वस्तुस्थितीचें खरें ज्ञान करून घेतां आलें व त्यांनीं हिंदी विद्यार्थ्यांसंबंधानें वारंवार करण्यांत येणाऱ्या आक्षेपाचें निरसन करण्यांत जें मनोधैर्य दाखविलें तें खरोखर प्रशंसनीय होतें. हिंदी विद्यार्थ्यांना कारखान्यांतून काम शिकण्यास किंवा नोकरी करण्यास सध्यां घेत नाहींत यांतलें खरें इंगित त्यांच्या संबंधाचा वर निर्दिष्ट केलेला मिथ्यारोप हें आहे. या आरोपाचें मिथ्यत्व खुद्द ना० गव्हर्नर साहेबांच्या तोंडून निघाल्यावर तरी आतां कारखानेवाले आपला पूर्वग्रह सोडून देतील अशी उमेद आहे.

हिंदी लोक व सरकारी नोकऱ्या.

ज्या सभेंत वरील मिथ्यारोपाचें अविष्करण खुद्द ना० गव्हर्नर साहेबाकडून झालें त्याच समाजापुढें हिंदी लोकासंबंधानें तसाच दुसरा एक मिथ्यारोप आणि तोही डॉ. मॅनसारख्या सुस्वभावी इंग्रजाकडून करण्यांत यावा ही मोठी खेदाची गोष्ट आहे. हिंदी तरुणांची मोठी महत्वाकांक्षा ह्मणजे सरकारी नोकऱ्या मिळविणें ही असते असें त्यांनीं सांगितलें. पण हें सांगतांना हिंदी विद्यार्थ्यांची बाकीच्या सगळ्या धंद्यांतून कशी अडवणूक होते तें त्यांनीं सांगितलें नाहीं, किंवा ... सरकारी नोकऱ्या मिळविणारे कोण असतात तेंही त्यांनीं ध्यानांत घेतलें नाहीं. आमच्या हिंदी लोकांना लष्करी खातें व आरमार हीं बहुतेक बंदच आहेत. पोलिटिकल खात्याची ही बहुतेक तशीच गोष्ट आहे. इतर खात्यांतल्या वरच्या सगळ्या जागा युरोपियनांनींच भरलेल्या असतात.

फक्त खालच्या जागा [illegible]च्या आह्मांला मिळतात. इंग्लंडमध्यें तसें नाहीं. मुख्य प्रधानापासून तों थेट शिपायापर्यंत सगळ्या जागा गोऱ्यांच्याच हातीं आहेत या शिवाय आमच्या इकडे कारखान्यांतून व व्यापारी आफिसांतून ही वरच्या दर्जाच्या जागा सगळ्या युरोपियनांनीं व्यापिलेल्या असतात; फक्त कारकून व शिपाई येवढ्या जागा काय त्या हिंदी लोकांना मिळतात. ह्मणजे विलायतेंत सरकारी नौकऱ्या सगळ्या व हिंदुस्थानांतल्या मोठ्या पगाराच्या बहुतेक सरकारी व व्यापारी जागा गोऱ्यांना मिळतात इतकें त्या लोकांचें नौकऱ्यांचें क्षेत्र विस्तृत आहे व त्या मानानें आह्मी लोक स्वतःच्या देशांत या जागांना परके झालों आहों, तरी हिंदी लोक सरकारी नौकऱ्यांसाठीं धडपडतात हा आरोप आहेच! या दुराग्रहाला काय ह्मणावें ? विलायतचे लोक सरकारी नौकरीविषयीं पराङ्मुख ह्मणावे तर पांच हजार कोसावरल्या या देशांतल्या सुद्धां नोकऱ्या या देशांतल्या लोकांना न मिळूं देतां आपल्या जातभाईसाठीं राखून ठेवण्याची येवढी यातायात इकडले युरोपियन कां करतात? लोक संख्येच्या दृष्टीनें विचार केला तरीही हा वृथा आरोप हिंदी लोकांच्या [illegible] येतो असें [illegible] दा[illegible] दे[illegible]या धंद्यांत गु[illegible]धि-कारी स्वतः[illegible]लेल्या शेकडा १५ पे[illegible] कांहीं खाजगी शाळा व इतर संस्थांतून आणि कांहीं मोल मजुरी वगैरे करण्यांत गुंत-लेले असतात. अर्थात सरकारी नौकऱ्यां-साठीं उमेदवार असलेल्यांची संख्या शेंकडा पांच तरी निघेल कीं नाहीं याची वानवा आहे. असें असतां पुनः हिंदी लोक सरकारी नौकऱ्यांसाठीं धडपड करतात हा आक्षेप आहेच ! याला काय ह्मणावें ?

या प्रश्नाची आणखी एक बाजू.

या प्रश्नाची आणखी एक बाजू मुंबईच्या इंडियन सोशल रिफार्मर पत्रानें दाखविली आहे आणि तीही विचार करण्यासारखी आहे. तें पत्र ह्मणतें कीं वरील मिथ्यारोप करणारे इंग्लंड व हिंदुस्थान यांच्या परिस्थितींतली भिन्नता लक्षांत घेत नाहींत. इंग्लंडमध्यें देशांतल्या जमिनीचा फार थोडा अंश सरकारचे हातीं आहे. बहुतेक [illegible] सरदार व श्रीमंत मंडळी आहे. हिंदुस्थानांत उलट प्रकार आहे, इकडे मुख्य जमीनदार ह्मणजे सरकार, व रयत ही कुळासारखी आहे. त्यामुळें इंग्लंडांतले जमीनदार ह्मणजे पैसेवाले सरदार लोकांनीं हें केलें आणि तें केलें असें वारंवार ऐकूं येतें. इकडे सगळा कारभार सरकारच्या हातीं असल्यामुळें लोकांना सरकारच्याच तोंडाकडे पाहणें भाग आहे. त्यांनीं सरकाराकडे जावयाचें नाहीं, तर कोणाकडे जावयाचें? हिंदी लोकांवर मिथ्यारोप करणारे या परिस्थितीच्या भिन्नतेकडे विचारपूर्वक [illegible]तर त्यांच्या आरोपाचा फोल[illegible]ा

त्यांनाच दिसून आल्यावांचून राहणार नाही. डॉ० मॅनसाहेब व त्यांच्या विचारची मंडळी इकडे लक्ष देतील काय?

युरोपांतली अशांतता.

आजकाल ग्रेटब्रिटन व आयर्लंड या देशांतल्या कारखान्यांचे मालक व मजूर यांच्यामध्यें मोठी धुम माजून राहिली आहे. मजुरांनीं आपले संघ बनवून संघशक्तीच्या जोरावर आणि संपाच्या उपायानें ते कारखान्यांच्या मालकांना वठणीवर आणण्यास पाहत आहेत. हें पाहून कारखानेवाल्यांनीं ही निश्चय केला आहे कीं होतां होईल तों संघाशीं संबंध असणाऱ्या मजुरांना कामावर लावावयाचें नाहीं. यामुळें कारखान्यांना पुरेसे मजूर मिळत नाहींत व पुष्कळ मजुरांना काम मिळत नाहीं, अशी स्थिति झाली आहे. कारखानेवाले व मजूर यांचीं मनें अशा रीतीनें अस्वस्थ झाल्यावर वेळप्रसंगीं मारामारीचेही प्रसंग यावे यात आश्चर्य नाहीं. तिकडे रोटीवाले संप करण्याच्या विचारांत आहेत. आणि तो संप खरोखर झाला तर लोकांवर उपासमारीचीच पाळी येणार यांत शंका नाहीं. पहावें काय होतें तें. होमरूलमुळें आयर्लंडांत चालूं असलेल्या गडबडींत कारखानदार व मजूर यांच्या मधल्या या गडबडीची आणखी भर पडली तर काय परिणाम होईल त्याचा अंदाज करतां येत नाहीं. मताभिलाषी स्त्रियांची चळवळ सध्या थोडीशी थंडावली आहे. भावी अशांततेसाठीं या स्त्रिया आपल्या शक्तीचा संचय करीत आहेत असें ही बाहेर आलें आहे. युरोपच्या दक्षिण भागांत तुर्की-बाल्कन युद्धाचा शेवट झाला असें अद्याप ह्मणतां येत नाहीं. तुर्कीवर आपल्या सत्तेचें ओझें घालून त्यांच्याकडून आपणास हव्या तशा अटी कबूल करून घेण्याची युरोपियन राष्ट्रांची खटपट सुरू आहेच. तुर्क आपल्या अभिमानाला खालीं पाहण्यास लावणाऱ्या अटी कबूल करतील असा रंग दिसत नाहीं. युरोपियन मुत्सद्यांना ही गोष्ट कळून चुकली आहे, आणि एखादी मोठी क्रांति होण्यापूर्वीं जशी भयसूचक शांतता दिसते तशी शांतता मुत्सद्दी मंडळांत दिसत आहे. पण प्रत्यक्ष अशांततेपेक्षां ही शांतता अधिक भयावह आहे असें विचारी लोक ह्मणत आहेत.

अद्भुत करणी!

विमानोड्डाणाची कला युरोपखंडांत झपाट्यानें पूर्णावस्थेला जाऊन पोचत आहे झेपलिन यानें विमानोड्डाणाची कला प्रथम साध्य केल्याला पांच सहा वर्षें झालीं नाहींत तोंच इंग्लंड, फ्रान्स, जर्मनी वगैरे राष्ट्रांनीं लष्करी खात्यांत विमानांचा उपयोग करून घेण्याचा प्रयत्न सुरू केला, व कोण या कामांत पुढें पाऊल टाकतो अशी त्यांच्यांत स्पर्धा लागल्यामुळें त्या त्या राष्ट्राच्या सरकारांकडून विमानचालनाच्या कलेला एकसारखें उत्तेजन मिळत गेलें. यामुळें झपाट्यानें तींत सुधारणा होत गेली आणि आतां तर तींत बहुतेक पूर्ण सिद्धि प्राप्त झाली आहे. ता. २ सप्टेंबर रोजीं फ्रा-

करण[illegible] बसून आका[illegible] गेला, आणि तेथून[illegible] सुरक्षितपणें खालीं आला. [illegible] हा प्रयोग त्यानें तेथील लष्करी अ[illegible] ऱ्यांपुढें करून दाखविला. यावेळीं तर तो इतक्या उंचीवर गेला होता कीं तो किंवा त्याचें विमान हीं बहुतेक बारीकशा चांदणी येवढीं दिसत होतीं. तेथून खालीं उतरतां उतरतां त्यानें कोलांट्या खाऊन सर्वांना चकित करून सोडलें. तो खालीं उतरल्या बरोबर फ्रेंच लोकांनीं त्याच्यावर पुष्पवृष्टि केली. अविश्रांत उद्योग, विलक्षण धाडस, अप्रतिम आत्मप्रत्यय, देशहितार्थ देहत्यागाची तत्परता, आणि सरकारची विलक्षण गुणग्राहकता इ. गोष्टी पाश्चात्याच्या मनांत जी अलौकिक स्फूर्ति उत्पन्न करीत आहेत ती कांहीं अजब आहे. या लोकांच्या परिश्रमाचें किंवा सरकारच्या गुणग्राहकतेचें यांपैकीं कशाचें अधिक कौतुक करावें तें कळत नाहीं. आमच्या लोकांत धाडस, अविरत परिश्रम, किंवा देहत्यागाची तयारी या गुणांची वाण नाहीं वाण आहे फक्त उत्तेजनाची. तें मिळाल्यावर हिंदी लोक ही काय करूं शकणार नाहींत?

वऱ्हाडची सार्वजनिक सभा.

हिंदुस्थानांतल्या बंगालखेरीज इतर सगळ्याच प्रांतांतल्या राजकीय चळवळी थंड पडल्या आहेत हें पाहून कांग्रेसनें या सभा मारून टाकल्या असा आक्षेप आंग्लो-इंडियन पत्रकर्ते करीत असतात. या आक्षेपांत कांहीं तथ्य नाहीं. इतर प्रांतांसंबधानें एखादें विधान करण्यास जरी आह्मी तयार नसलों तरी आमच्या वऱ्हाड प्रांतापुरतें तरी आह्मांस हें खास ह्मणतां येईल कीं आमच्या प्रांतांतल्या पुढाऱ्यांच्या अंगीं उत्साहाचा अभाव हें या थंडपणाचें खरें कारण आहे. आमच्या प्रांतांत सार्वजनिक सभा आज कित्येक वर्षें आहे. पण तिनें आजपर्यंत कोणतीच महत्वाची कामगिरी केल्याचें लोकांस स्मरत नाहीं. न्यायखातें व अंमलबजावणी खातें हीं निराळीं करण्याची चळवळ सार्वजनिक हिताची नाहीं असें कोणास ह्मणतां येईल काय? या कामासाठीं बंगाल, मद्रास व मुंबई या इलाख्यातून जंगी सभा झाल्या. पण आमच्या येथें सगळे स्वस्थ आहे. आमच्या प्रांताची परिस्थिति राजकीय चळवळीला विशेषशी अनुकूळ नाहीं, किंवा इतर प्रांतापेक्षां अधिक समंजस, लोकांशीं सलोखा ठेवून वागणारे दयाळू आणि सहानुभूतिप्रेरित असा अधिकारीवर्ग लाभल्यामुळें आह्मी इतर प्रांताहून अधिक भाग्यवान् आहों ही गोष्ट खरी आहे पण दक्षिण आफ्रिकेंतल्या हिंदी रहिवाशांच्या हक्काच्या प्रश्नासारखे कित्येक प्रश्न असे आहेत कीं त्यासंबंधांत आमच्या चळवळीला अधिकारी वर्गाची सुद्धां पूर्ण संमति खात्रीनें मिळेल. असें असतां अशा प्रश्नासाठीं सुद्धां आमची सार्वजनिक सभा किंवा लोकांचे पुढारी कांहीं हालचाल करतांना दिसत नाहींत.

आमचे[illegible] उदासीनता का[illegible] नाहीं. सार्वजनिक हित[illegible] मताची सल्ला घेण्याची प्रशंस[illegible] आमचे प्रांताधिपति यांचे ठायीं खास आहे. तसें नसतें तर त्यांनीं या युनिव्हर्सिटीचे बाबतींत पुढाऱ्यांचे अभिप्राय समजून घेण्याची व सरकारचे विचार त्यांचे पुढें मांडण्याची तसदी घेतली नसती. लोकांशीं सहकारिता व सलोखा ठेवण्याविषयीं अधिकाऱ्यांची प्रवृत्ती इतक्या स्पष्ट तऱ्हेनें दिसत असता आमच्या सार्वजनिक संस्थांनीं झोपा घेत स्वस्थ पडावें हें कोणत्याही प्रकारें आमच्या शिक्षणास, व लोकहिताच्या कळकळीस भूषणावह नाहीं.

वासवदत्तेचें सौंदर्य.

आपणांत खऱ्या रहस्यभेदी टीकाकारांचा उदय अद्याप व्हावयाचा आहे. त्यांच्या अभावीं संस्कृत व मराठी वाङ्मयांतलीं अनेक उज्ज्वल रत्नें दृष्टीआड पडून राहिलीं आहेत. संस्कृत भाषेंतलें वासवदत्ता हें अपूर्व नाटक याच कारणामुळें अपरिचित राहिलें आहे. वास्तविक पाहतां या नाटकांत अनेक गोष्टी इतर संस्कृत नाटकांत नाहींत अशा अपूर्व आहेत. ह्मणून या नाटकाचा थोडासा रहस्यभेद करण्याचें आज योजिलें आहे. बहुतेक संस्कृत नाटकांतल्या नायिका बहुधा एका मुशींतून ओतल्या सारख्या दिसतात. पण वासवदत्तेची सृष्टि कांहीं अपूर्व आहे. तिच्या स्वभावांत परस्पर विरोधी गुण कवीनें अशा चातुर्यानें गोविले आहेत कीं त्यांत अस्वाभाविकता किंवा अतिशयोक्ति कोठेंच दिसत नाहीं. तेजस्विता व कोमलता, दृढता व नम्रता सत्ता व प्रेम इत्यादि परस्परविरोधी गुणांचे साहचर्यामुळें वासवदत्तेच्या [illegible] जी उज्ज्वलता प्राप्त झाली आहे ती कांहीं अवर्णनीय आहे. राजा किंवा राणी हे शब्द कानीं पडतांच आपल्या मनांत ऐश्वर्याच्या ताठ्याचें चित्र एकदम उभें राहतें. वासवदत्तेच्या चित्रांतही थोरपणाचा अहंभाव व आत्ममर्यादारक्षणा विषयींची आतुरता हीं स्पष्ट दिसतात. नाटकाच्या पहिल्या अंकांत नगरींत जिकडे तिकडे वसंतोत्सवाचा थाट विलास, उच्छृंखलता वगैरे प्रकार पाहून प्रेक्षकांचें मन विटल्यावर मग कवीनें नायिका वासवदत्ता हिच्या सारख्या संयतचित्त स्त्रीचा मकरंदोद्यानांत प्रवेश दाखविण्यांत मोठें चातुर्य प्रकट केलें आहे. व्रत नियमानें शरीर क्षीण झालेलें, पुष्पाप्रमाणें सुकुमार गात्रें, देवीप्रमाणें गंभीर आणि प्रसन्न अशी तिची मूर्ति पाहतांच वसंतोत्सवाचा उद्दामपणा पाहून मनाला आलेली क्षीणता तत्काळ नाहींशी होते. चोहीं[illegible] समुद्रांच्या लाटांचे तडाखे[illegible] मध्यवर्ती पर्वत[illegible]

...ाच ठायीं ...र्से यथार्थ प्रेम ...दयन तिला वश होता, पण ...बद्ध नव्हता; तर तिच्या पाति-...ाच्या प्रभावानें त्याला भारून टाकलें ... इकडे वासवदत्तेच्या प्रेमांत तो जबर-...नें सापडलेला असतां त्याचें चंचल ... सागरिकेकडे धाव घेऊं लागलें. तीही ...विषयींच्या प्रेमानें व्याकुळ झाली होती. ... प्रेमविव्हल अंतःकरणाच्या सांत्वनासाठीं ...चें चित्र स्वतः कुशलतेनें काढलें होतें. ... कवीनें मोठ्या युक्तीनें राजाच्या नजरेस ...ाडिलें. तेव्हां सागरिकेच्या मनोभावाविषयीं ...नाचीही खात्री झाली. कदलीवनांत विस्मृती ...ळें राहिलेली ती तसबीर आणण्यासाठीं ...ागरिका जों तेथें आली तों अकस्मात् ...ाची व तिची दृष्टादृष्ट झाली. प्रणयी-...ांची ही अकल्पित भेट व त्याचा ...ाद यांच्या रचनेंत कवीच्या अंगचें खें ...ोशल्य प्रकट झालें आहे. कण्व ऋषीच्या ...श्रमांत दुष्यंत राजास झालेल्या शकुंतलेच्या ...दर्शनाची आठवण यथें होते.

राजा उदयन व सागरिका यांच्या या प्रथम भेटीच्या प्रसंगीं सागरिका सखी-विषयीं कृत्रिम रोष प्रकट करते तेव्हां विदूषक भोळ्या भावानें सहज ह्मणतो कीं ही कशी दुसरी वासवदत्ताच दिसते. विदू-षकाच्या या वाक्यांतला व्यंग्यार्थ राजाच्या मनां येऊन राजा झटदिशी सागरिकेचा हात सोडतो यांत वासवदत्तेच्या पातिव्रत्याचा विलक्षण प्रभाव फार कुशलतेनें दाखविण्यांत आला आहे. इतक्यांत खरोखरच वासवदत्ताही तेथें उप-स्थित होते. राजाची वनमालिका व राणीची माधविलता यांपैकीं कोणाला अगोदर फुलें येतील याविषयीं पण लागतो. राजा आपली बाजू राखण्याकरितां एका तपस्व्याकडून वन-स्पतींना लवकर दोहद प्राप्त होण्याची युक्ति संपादतो व पण जिंकतो हाही प्रसंग बहारीचा आहे. राजाचें सागरिकेवर मन जडलें आहे असें कळल्यापासून वासवद-त्तेला होत असलेली शिरःपीडा, राजा तिची विनवणी करीतअसता तिनें केलेलें आत्म-संयमन, आणि मृदुभाषण हीं सगळीं तिच्या पातिव्रत्याचीं पोषक आहेत. तिसऱ्या अंकानें तर वासवदत्तेच्या मनाची पूर्ण कसोटी पाहिली आहे.

पुढें राजाच्या अवस्थेचें वर्तमान कळ-तांच वासवदत्तेच्या मनाची झालेली व्याकु-लता, राजाचें इतकें अधःपतन झालें असेल अशी कल्पनाही झालीनसतां एकाएकीं ती ...ारखा हृदयाचा भंग करणारी बातमी ... झालेली तिची स्थिति, ...ीच्या संसारसु-...

...शा ...वा झालेला ...दाखविलेली स्वाभाविक ... धैर्य, तिनें तोंडवरला बुरखा ... आपण कोण तें दाखविल्या नंतर राजाची उडालेली गाळण, विदूषकानें राजाच्या अपराधाबद्दल मागितलेली क्षमा व त्या प्रार्थनेला 'आर्य वसंतक, प्रथम समागमाच्या समयीं मीं विघ्न केलें हा माझाच अपराध, आर्यपु-त्राचा अपराध नाहीं' असें दिलेलें उपरोधिक उत्तर, पुढें आणखी एक प्रसंगीं 'वासवदत्तेची मी सेवा ...ीन, पण तुझ्यावर प्रेम ठेवीन असें सागरिकेला उद्देशून राजानें काढलेले उद्गार ऐकून वासवदत्तेच्या मनांत उत्पन्न झालेली दारुण निराशा, याही प्रसंगीं पुनः राजाचा अपराध लपविण्याचा विदूषकाचा निर्लज्जपणाचा यत्न व त्यामुळें तिच्या सरल व निष्कपट पवित्र मनाला आलेला क्रोध, हे सर्व प्रसंग राणीची धीरगंभीर, दृढ, पवित्र उज्ज्वल मूर्ति आपल्या डोळ्यांसमोर उभी करतात. शेवटच्या अंकांत तर वासवदत्तेच्या चरित्राचा व स्वभावाचा पूर्ण विकास झालेला दिसतो. या अंकांत वासवदत्तेनें केलेल्या स्वार्थत्यागासारखें उज्ज्वल चित्र अन्यत्र क्वचि-तच आढळेल. वासवदत्तेनें विदुषकाची बंध-नांतून मुक्तता केली इतकेंच नाहीं, तर त्याला उपकारानें मृतप्राय करून सोडलें. सागरिकेचा अपराध केवढा घोर होता! तिच्या अनाथ स्थितींत वासवदत्तेनें तिला आश्रय दिला होता. बाहेरून सागरिका किती नम्र, विनयशील व मर्यादेची, मृदु-भाषणी होती. पण तिच्या अंतर्यामीं किती हलाहल विष भरलें होतें! वासवदत्ता स्वभा-वतः निष्ठुर नव्हती. पण तिनें आपल्या संसार सुखांत विष कालविलेलें पाहून कोणत्या स्त्रीनें तिच्या अपराधाची क्षमा केली असती? दुसरी एखादी ...णी असती तर तिनें ...ागरिकेला मारविलें असतें, पण वासवदत्तेनें तिला नुसतें प्रतिबंधांत ठेविलें. इतक्यांत एक चमत्कार घडला. उज्जयिनीस वासवदत्तेचें माहेर होतें. तेथून एक गारुडी आला. त्याचा खेळ पाहण्यांत राजा व राणी दोघेही दंग असतां सिंहलेश्वर विक्रम बाहूचा प्रधान वसुभूती आल्याची खबर आली. राणी खेळ पाहण्यास अति उत्सुक होती, तथापि आत्मसंयमन करून वसुभूतला सामोरें जाण्याविषयीं तिनें राजाला सुचविलें इतक्यांत गारुड्यानें इंद्रजालाच्या प्रभावानें अंतःपुरांत अग्नि उत्पन्न केला. आगीचा भडका झालेला पाहतांच वासवदत्तेला प्रतिबंधांत ठेवलेल्या सागरिकेविषयीं प्रथम काळजी वाटून तिचा जीव वाचविण्या विषयीं तिनें राजाची विनवणी केली. यावरून वासदत्तेच्या अंतःकरणाच्या कोम-लतेची व उदार स्वभावाची खरी परीक्षा होते. सागरिकेची सुटका होतांच अग्नि शांत झाला, आणि हा अग्नि इंद्रजा-लजन्य होता हें कळलें. त्याबरोबर हें ही कळलें कीं सागरिका ही अनाथ दरिद्रकन्या नसून सिंहलाधिपतीची कन्या रत्नावलि हीच होय. ही आपली भगिनी आणि अज्ञानामुळें तिचें आपल्याशीं व आपलें तिच्याशीं अन्यायाचें वर्तन घडलें हें वासवदत्तेच्या लक्षांत येतांच वासवदत्ता ...पूर्व स्वार्थत्याग करण्यास तयार झाली. तिनें शांत भावानें सागरिकेचा हात राजाच्या हातांत दिला. या स्वार्थत्यागाची खरी योग्यता शद्बांनीं वर्णन करणें केवळ अशक्य आहे. ती केवळ नारीह्यदयासच कळणार.

वासवदत्ता नाटिका याप्रमाणें अथपासून इतिपर्यंत वासवदत्तेच्या धीरोदात्त, गंभीर, कोमल, उदार, आणि शांत स्वभावाचें उज्वल चित्र आहे. तिच्या स्वार्थत्यागानें तिच्या औदार्याची परमावधि दाखविली आहे. स्त्रीपुरुषांसाठीं उत्तम आदर्श या नाटिकेच्या बाहेर क्वचित्च सापडेल. पण दुःखाची गोष्ट ही कीं असें सुंदर नाटक हल्लीं कोणाचे फारसें वाचनांत नाहीं, व त्याचें मराठी भाषांतरही झालेलें नाहीं. हल्लीं प्रेमाची उच्छृंखलता, व्यक्त करणारीं भाराभर नाटकें निर्माण होत आहेत व स्त्रीपुरुषाच्या समोर त्यांचे प्रयोग होऊन त्यांचीं मनें दूषित करीत आहेत त्यापेक्षां अशा नाट-काचे प्रयोग होतील तर केवढें स्वार्थत्या-गाचें व मनाच्या औदार्याचें शिक्षण लोकांस मिळेल? पण आमच्या प्राचीन वाङ्मयो-दधींत किती सतेज व उज्ज्वल रत्नें भरलीं आहेत हें कोणी पाहील तर ना?

सहकारी मंडळें

(द्वितीय प्रांतिक परिषद्)

गेल्या सोमवारीं या परिषदेचा प्रारंभ आलिशान नामदार सर राबर्टसन चीफ कमिशनर यांनीं आपल्या प्रास्ताविक संभा-षणानें केला. या संभाषणाची दिशा सिंहा-वलोकनाच्या पद्धतीची होती आणि मुख्य आनंदाची गोष्ट ही कीं आमच्या स्थानिक सरकारचा अभिप्राय फार आल्हादकारक असून त्यांत पुढील सर्व आशांची प्रसाद चिन्हें दिसत आहेत. मध्यप्रांत व वऱ्हाड यांतील सहकारी मंडळाचा इतिहास असें सिद्ध करीत आहे की या सर्व संस्था मध्यें एक विलक्षण जोम आहे आणि त्यांतच त्यांच्या वाढीचीं सुचिन्हें दिसून येतात. दोनवर्षांपूर्वी या सहकारी पेढ्या ३०० असून नऊ हजार सभासद व पांच लक्ष भांडवल होतें. आज मितीला या संस्था १९८० झाल्या असून त्यांचे तीस हजार सभासद व ३८००००० रुपये भांडवल आहे. आणि गेल्या १९ महि-न्याचा वार्षिक आढावा पहातां १२६९-९००० रुपयांच्या देव घेवी झालेल्या दृष्टीस पडतात. सहकारी संस्थांची परिक्षा व्यापारी व्यवहारी दृष्टीनेंच केली पाहिजे आणि या कसोटीला प्रस्तुतच्या विद्यमान संस्था चां...या उतरल्या आहेत. असा नामदार चीफकमिशनरांचा अनुभव ऐकून कोणास आनंद व अभिमान वाट-णार नाहीं! सरकारी आश्रय आणि लोकांचें सहकारित्व या दोहोंचा संयोग या सहकारी पेढ्यामध्यें उत्कृष्ट प्रकारें प्रत्ययास येतो. संहती कार्यसाधिका होण्याला या संस्थांचा कारभार अगदीं तंतोतंत कसोशीचा व विश्वास उत्पन्न ...रा असा पाहिजे आणि तो तसा चालला आहे हें ओळ-खावयाच्या दोन गोष्टी मुख्य आहेत. पहिली गोष्ट ह्मणजे लोकांच्या अमानत ठेवींची होय. लोकांचा विश्वास जसा वाढतो तशा ठेवी आपोआप घरीं चालून येतात. आणि दुसरी गोष्ट ह्मणजे रिझर्व फंड जेवढा मोठा जमेल तेवढा मोठा जमवि-ण्याविषयीं हरप्रयत्न केला पाहिजे. कोण-त्याही व्यांकेची अब्रू तिच्या रिझर्व फंडावर अवलंबून असते. वरील आशयाच्या संभाष-णानंतर रा. रा. सहकारी मंडळाचे रजिस्ट्रार याचे अध्यक्षतेखालीं २ दिवस कार्यक्रम फार नामी झाला आणि त्या परिषदेहून आलेली आमची स्नेही मंडळी पूर्ण आशावंत बनली असून या जिल्ह्यांतील सहकारी मंडळाच्या उद्योगाला मोठ्या ईर्षेनें व महत्वा-कांक्षेनें लागण्याचा दृढ संकल्प ज्यांच्या त्यांच्या भाषणांत मु...तः दिसून येतो.

...डवृत्त.

हवा ... चांगले ... अगदीं ...सारखीं पिकें झु... अगदीं रममाण व आनंदित हातात. रोगराई नसून आरोग्याची अभिवृद्धि आहे ही दुसरी ईश्वरी कृपा होय.

बोरगांवच्या अपघातासंबंधीं शिक्षा पावलेल्या आरोपींची २ अपीलें रावबहादूर ठाकुर साहेब सेशन जज्य यांच्यापुढें गेल्या शनवार पासून चालू आहेत. या खटल्याच्या निकालाकडे लोकांचें लक्ष विशेष लागून आहे.

आमच्या प्रांतांत ज्युडिशल कमिशनर सर ड्रेक ब्रॉकमन हे आजपासून रजेवर जाणार असून त्यांच्या जागीं रा. रा. ब्याटम साहेब हे ज्युडिशल कमिशनर होतील आणि खालील वर्गवारी रा. रा. प्रीडो हे तिसरे आडिशनल ज्युडिशल कमिशनर होतील. रा. रा. प्रीडो साहेब हे येथून नुक्तेच हुशंगाबादेकडे गेले होते आणि त्यांची बढती इतक्या लवकर येवढ्या मोठ्या हुद्यावर झाली हें त्यांस भूषणावह होय.

रा. रा. नर्मदाप्रसाद श्रीवास्तव आसिस्टंट सर्जन खामगांव यांची बदली हुशंगाबादेस होऊन रा. रा. नारायण वामन मोडक असिस्टंट सर्जन यांस दूरगहून खामगांवास बदलण्यांत आलें.

रावसाहेब गणेश नागेश सहस्त्रबुद्धे व्हाइस चेअरमन परतवाडा म्युनिसिपालिटी यांस सिमला येथें भरण्यांत येणाऱ्या २ ऱ्या स्यानेटरी कानफरन्स साठीं प्रतिनि-धी नेमण्यांत आलें.

मनुष्य पूर्णपणें सहज अथवा स्वाभाविक स्थितींत असतो तेव्हां त्याला वाईट रीतीनें वागण्याची इच्छा नसते. वाईट 'वऱ्हाड शालापत्रक' हें [illegible] मासिक पुस्तक आमचे वैदर्भी कवि व दयाळनाथाचे गुरु गोविंदनाथ यांची संतप्रशस्ति प्रसिद्ध करून वैदर्भ देशाची उत्तम प्रकारें सेवा करीत आहे हें पाहून आह्मास आनंद होतो. गोविंदनाथ हे सत्पुरुष वयाच्या नव्वदाव्या वर्षी नुकतेच दोन वर्षांपूर्वी वारले. याचा मठ बऱ्हाणपूर येथें आहे. यांनीं पांच हजार अभंग व कांहीं पदें केलीं आहेत. महिपतीच्या संतलीलामृतात व संत विजयात अनेक संताचीं चरित्रें आहेत. पण संतांच्या नमनपर अशी कविता म्हटली ह्मणजे मोरोपंताची सन्मणिमाला [हींत संतांखेरीज अन्यही स्त्री पुरुषांविषयीं पंतानीं आदर दाखविला आहे] , व्यंकटेश स्तोत्राचा कर्ता देवदासयाची संतमालिका, मुकुंद कवीची संतप्रशस्ति व त्यानंतर गोविंदनाथाची संतप्रशस्ति होय. गोविंदनाथाच्या संतप्रशस्तित ते वैदर्भी असल्यामुळें कित्येक वैदर्भी कवींचीनांवें आलीं आहेत. गोविंदनाथांच्या संतप्रशस्तीची भाषा अगदीं साधी, सोपी, फार प्रेमळ आणि नम्रतेची आहे. उदाहरणार्थ— तुकोबारायाविषयीं गोविंदनाथ ह्मणतात— 'तुकोबा वाणीया लागतसें पायां। पंढरीच्या राया भेटवावें॥ तुमच्या भीडेनें कार्य घडे मोठें। तात्काळ हा तुटे भवरोग॥ रुक्माईच्या कांता बरें सांगा आतां। तारोवें पतिता शरण आल्या॥ गोविंदनाथ ह्मणे तुह्मी संतजन। धरा अभिमान मगव्याचा॥' 'शालापत्रक' कारांस आमची अशी सूचना आहे कीं त्यांनीं ही प्रशस्ति वेगळी पुस्तक रूपानें छापून वऱ्हाडांत तिचा अधिक प्रसार करण्याचें श्रेय अवश्य घ्यावें.

हिंदी व्यापाऱ्यां विरुद्ध तक्रार

विलायतेंतल्या सुताच्या गिरणीवाल्यांनीं हिंदी व्यापाऱ्यांविरुद्ध अशी तक्रार सरकाराकडे केली आहे कीं हिंदी व्यापारी विलायतेस कापूस पाठवितांना त्याचें वजन वाढावें ह्मणून तो पाण्यानें भिजवितात. हा अप्रमाणिकपणा बंद व्हावा ह्मणून एखादा कडक कायदा करावा असा त्यांचा अर्ज आहे. हिंदी लोकांविरुद्ध कुसळ दिसलें कीं त्याचें मुसळ करून दाखविणाऱ्या आंग्लो इंडियन पत्र-

असूनही तो धंदा [illegible] श्रेष्ठपणाचा तितका अग्रमान मिळत नाहीं. ही वस्तुस्थिति दोषात्मक आहे आणि तिचाच परिणाम हल्लींच्या शिष्य वर्गावर ह्मणजे [illegible]णीक [illegible] मुख्य आधार स्तंभावर पांघरूण घालण्याची आमची [illegible] नाहीं. कारण व्यापारात सचोटी ही तर उत्कर्षाची मुख्य किल्ली आहे. पण मानवी स्वभावातले सामान्य दोष एकट्या हिंदी व्यापाऱ्यावरच लादण्याची प्रवृत्ति जेव्हां लेखकांत दिसून येते, तेव्हां तिच्याबद्दल चीड येणें साहजिक आहे.

दक्षिण आफ्रिकेंतील हिंदी लोक

दक्षिण आफ्रिकेंत हिंदी लोकांना येण्याची मनाई करणारें बिल अखेर पास झालें. आणि त्या संबंधाचा सरकारी पत्र व्यवहारही पुस्तकरूपानें आतां प्रसिद्ध झाला आहे. हें नवें बिल इतक्या तीव्र स्वरूपाचें आणि हिंदी लोकांचा उपमर्द करणारें आहे कीं यापूर्वीची स्थिति बरी असें तिकडील हिंदी लोकाना वाटत आहे. या बिलानें हिंदी लोकांच्या स्त्रिया वेश्येच्या योग्यतेला नेऊन बसविल्या आहेत असें खुद्द एका इंग्रज गृहस्थानें भर सभेंत नुकतेंच बोलून दाखविलें. तरी पण इंपीरियल गव्हर्मेंटचे हल्लींचे सूत्रधार मि० हारकोर्ट इतके शांतिब्रह्म आहेत कीं त्यांना हें बिल समाधानकारक वाटलें! काळे व गोरे यांच्यांतला भेद सृष्टिजन्यच आहे, पण मनुष्यकृत भेद तरी एका छत्राखालीं नाहींसे व्हावेत. पण ते नाहींसे करण्याची इच्छासुद्धां मि० हारकोर्ट याचे ठायीं असेल असें त्यांच्या बुकावरून दिसत नाहीं. ना. गोखले यांनीं सर्वथा आपल्याकडे पडती बाजू घेऊन जी तोडजोड सुचविली तिचा गंधसुद्धां या बिलांत नाहीं. यावरून दक्षिण आफ्रिकेंत कुटिल नीतीचें कसें साम्राज्य आहे तें दिसून येईल. आतां निर्वाणीचें अस्त्र ह्मणून हिंदुस्थानसरकारनें उघड उघड प्रतीकाराचे कडक उपाय सक्तीनें अंमलांत आणावे या खेरीज अन्य मार्ग उरला नाहीं. ना. गोखले या कामासाठीं मुद्दाम लवकर इकडे येऊन व्हाइसराय साहेबांच्या कौंसिलांत एक ठराव आणणार आहेत ह्मणून बातमी आहे. ना. गोखले यांनीं सुचविलेल्या तोडजोडीला नाकें मुरडणारांचेंच भविष्य अखेर झालें ह्मणावयाचें!

[illegible] दिसत आहे. व गुणज्ञतेचा स्वीकार करता[illegible] हेम यांनीं मोठ्या प्रेमाचे व मोकळ्या मनाचे उद्गार काढले. अशा समारंभांतच राहणारच, पहिलीची [illegible] अंतःकरणें नाहीं, पण दुसरी ही अवश्य पाहिजे. याची दोन्ही एक करतां आल्या तर दुधांत साखर पडल्यासारखें होईल. त्यापासून वाणिज्य परिषदेंतल्या व्यापारी मंडळालाही औद्योगिक परिषदेंत येणाऱ्या राजनीतिज्ञांचा परिचय व संगति घडून व्यापारी मंडळींच्या प्रत्यक्ष व्यवहारज्ञानाचा फायदा औद्योगिक परिषदेलाही मिळेल. या नव्या वाणिज्य परिषदेचें मुख्य कार्यालय दिल्ली किंवा मुंबई या सारख्या ठिकाणीं असावें ही सुचना सर्वांस मान्य होण्यासारखी आहे. सर फाजलभाई करीमभाई यांना याकामीं सगळ्या हिंदुस्थानांतल्या प्रांतांतून पूर्ण सहानुभूति व सहकारिता मिळेल अशी अपेक्षा करणें गैरवाजवी होणार नाहीं.

देशी संस्थानांतून सक्तीचें शिक्षण.

ना. गोखले याचा मुफत व सक्तीच्या शिक्षणाचें ब्रिटिश इंडियांत खळबळ उडवून दिली होती, पण त्यांचें तें बिल ही सुधारणा हिंदुस्थानांत सुरू करण्याचा समय अद्याप आला नाहीं या सबबीवर प्रांतिक सरकारांच्या प्रतिकूल अभिप्रायामुळें हिंदुस्थानसरकारनें मंजूर केलें नाहीं. त्या बिलाचें प्रत्यक्ष परिणाम बरेंच आशाप्रद झाले आहेत. हिंदुस्थानसरकार प्राथमिक शिक्षणाच्या प्रसारार्थ मोठाल्या देणग्या देऊन ना. गोखले यांच्या बिलाच्या तत्वास अप्रत्यक्षतः संमति देत आहे, व कृतींत तें तत्व अंशतः उतरलेंहि दाखवीत आहे. त्याचप्रमाणें कित्येक देशी संस्थानानीं आपापल्या शक्तीप्रमाणें आपापल्या राज्यांत मुफत व सक्तीच्या शिक्षणास सुरुवात केली आहे. या बाबतींत बडोदे संस्थान सर्वांत अग्रेसर झालें आहे ही गोष्ट सर्व विश्रुतच आहे. किंबहुना ना. गोखले यांना हें बिल आणण्याची स्फूर्ति बडोद्याच्या सुशिक्षित व प्रजाहिततत्पर आणि सुधारणेच्या कामीं पुढाकार घेणाऱ्या श्री. सयाजीराव महाराजांच्या उदाहरणानें झाली आहे असें ह्मणण्यास हरकत नाहीं. आतां असें कळतें कीं ह्मैसूर संस्थानही बडोद्याचा कित्ता गिरवूं पहात आहे. ता. १३ सप्टेंबर [illegible]

आहे तरी या [illegible] शिवराम वा बापूजी कृति करण्यास प्रारंभ न करता [illegible] क्रमाक्रमानें एकेक पायरी चढण्याचा सरकारचा विचार आहे असें आश्वासन ह्मैसूरच्या अधिकाऱ्यांनीं लोकांस दिलें आहे. मुफत शिक्षण करण्याचा प्रश्न लोकांना वादग्रस्त वाटत नाहीं. कारण एकतर तो खर्चाचा विचार लोकांचा नसून सरकारचा आहे, आणि दुसरी गोष्ट शिक्षणाची महती व अवश्यकता ही आतां पुष्कळांना कळूं लागली आहे. पण सक्ती करण्यापासून लोकात असंतोष उत्पन्न होईल काय हा प्रश्न मात्र कित्येकाना वादग्रस्त वाटत आहे. वस्तुतः यांत वादग्रस्तता बिलकुल नाहीं, व सक्तीच्या शिक्षणापासून कांहींही दुष्परिणाम होण्याचा संभव नाहीं ही गोष्ट बडोद्याच्या अनुभवावरून सर्वांना कळावयास पाहिजे आहे. तथापि पूर्वग्रह बलवत्तर असतात. आणि त्यानीं हिंदुस्थान सरकार सारख्या सुधारलेल्या राज्यकर्त्यांना सोडलें नाहीं तर ह्मैसूर सारख्या मागसलेल्या संस्थानच्या प्रजेकडून त्या गोष्टीची अपेक्षा कशी करतां येईल?

सर शापुरजी आणि मि. बेब

नाण्याच्या घोटाळ्याचा विचार करण्याकरितां मि. चेंबरलेन यांच्या अध्यक्षतेखालीं नेमिलेल्या रॉयल कमिशनच्या रिपोर्टांतले कांहीं उतारे गेल्या मेलनें हिंदुस्थानांत आले. त्यावरून कराची चेंबर ऑफ कामर्स तर्फे साक्ष देण्यास गेलेले मि. बेब यांची उलट तपासणीचे वेळीं कशी तिरपीट उडाली तें मात्र चांगल्याप्रकारें कळतें. ही उलट तपासणी तीन दिवसपर्यंत फार कसून झाली, आणि आश्चर्याची गोष्ट कीं या तपासणींत विजय मिळविण्याचें श्रेय मुंबईचे सुप्रसिद्ध नागरिक आणि दलाल सर शापुरजी बरूचा या देशी गृहस्थास मिळालें. हिंदुस्थानांत कराच्या ओझ्याखालीं लोक दडपले जात आहेत [illegible] दिवसांची अर्धी [illegible]

राबजी वा मारोती निशानी हातची रेघ व आंगठा

नो० नं० १८

जाहीर नोटीस

कुणबी [illegible] जयवंत गणेश कावळे शामराव बलदेव [illegible] गोपीकाबाई मर्द उद्देभान कुर्हास:— चतारी ता. बाळापूर यांस:— [illegible]

श्रीमंत महाराज रा० रा० कृष्णराव ... जहागीरदार राहणार

दिनक...

१४	२१	२१	१२-१
१७	१९	३६	७८९
२०	१८	३८	४-९
२१	२१	१७	६-१९-६
		१०	१-९

ग्रे.स.न.			
३२	१२	२२	
४२	१४	२९	१६-२-९
४९	१९	३०	२१९

... रावजी वा मारो... हातची ...

नो० नं० १८

... वेळां केलेली गर्जना खरी सिंहाची गर्जना नसून ग्रामसिंहाची गर्जना होती असें साक्षीच्यावेळीं उडालेल्या त्यांच्या दुर्दशेवरून व्यक्त झालें. ... साक्षीदार उलट तपासणीच्या भयंकर दिव्यांतून कसे काय पार पडले तें अद्याप कळलें नाहीं. विशेषत: मि० चुनिलाल सत्यांची साक्ष कशी झाली तें पाहण्याकडे लोकांचे डोळे लागले आहेत व त्याकरितां कामिशनच्या साग्र रिपोर्टाची मार्गप्रतिक्षा ते मोठ्या आतुरतेनें करीत आहेत.

चीनांतील अस्वस्थता

चीनांत सध्यां चाललेली अस्वस्थता हा पाश्चात्य लेखकांना उपहासाचा विषय होऊन बसला आहे. पण जेथें जेथें ह्मणून राज्यक्रांति घडून आली तेथें तेथें कांहीं काळ असाच किंबहुना याहूनही भयंकर अस्वस्थतेचा गेला ही इतिहासांतली गोष्ट ते विसरतात. फ्रान्स, जर्मनी, व अमेरिका यांच्यांत ज्या राज्यक्रांत्या झाल्या त्या मुकाट्यानें झाल्या काय? लोकांच्या चित्तवृत्ति क्षुब्ध झाल्यावांचून कोणती राज्यक्रांति घडून आली आहे किंवा शांतता स्थापित झालेली आहे? मग चीनला ही त्यांच्या इतिहासांत अपूर्व अशी राज्यक्रांति अनुभवतांना त्याच्या चित्तवृत्तीचा क्षोभ झाला, व राज्यकर्त्यांच्या अंगचे गुण कसोटीला लागले, तर त्या बद्दल इतरानीं व विशेषत: पाश्चात्यांनीं त्याचा काय ह्मणून उपहास करावा? युरोपांत फ्रान्समध्यें नेपोलियननें काय थोडी गडबड उडवून दिली होती? मग चिनी नेपोलियन युआन शिकायला [illegible]क्षसी ह्मणण्यांत काय तात्पर्य आहे? [illegible]नें प्रजेवर जुलम करणाऱ्या मांचु राजघराण्यापासून चिनी लोकांची मुक्तता केली, ... प्रजेच्या अधिकारांचा पूर्ण संकोच ...तीचा नायनाट केला ही ... झाली? मांज... आहे.

मनुष्य पूर्णपणें सहज अथवा स्वाभाविक स्थितींत असतो तेव्हां त्याला वाईट रीतीनें वागण्याची इच्छा नसते. वाईट विचारांनीं त्याचे को... वरले नसते वाईट ... त्याच्या मागण्या मुकाट्यानें ... करण्याचा अपमानकारक प्रसंग खास आला नसता. चीनचीं संकटें त्याच्या स्वत:च्या कृतीचीं किंवा युआन शिकायच्या महत्वाकांक्षा प्रेरित कृत्याचीं फळें आहेत सबब त्याच्याविषयीं कोणास हळहळ वाटणार नाहीं असें पाश्चात्य लेखक खुशाल ह्मणोत, पण इतिहास तसें कधीं ह्मणणार नाहीं.

मानसिक रसायन शास्त्र

प्रसिद्ध तत्त्वज्ञ स्वीडनबर्ग लिहितात कीं माणसाची प्रत्येक इच्छा व विचार त्याच्या मेंदूवर लिहिले जातात. याप्रमाणें त्याच्या शरीरप्रकृतींत त्याचें आत्मचारित्र लिहिलेलें असते. प्रो. गेटस् यांनीं प्रयोगद्वारा हें सिद्ध केलें आहे कीं चिडखोर दुष्ट, आणि नाउमेद करणाऱ्या मनोवृत्ति माणसाच्या शरीरांत एक प्रकारचें विष उत्पन्न करतात, आणि उलट सुखदायक मनोवृत्ति शरीराला पुष्टि देणारा रस उत्पन्न करतात, व त्या रसाच्या योगानें मनुष्याच्या अंगांत उत्साहाचा संचार होतो. प्रो. गेटस् ह्मणतात कीं प्रत्येक दुष्ट मनोवृत्ती बरोबर एक प्रकारची रासयनिक क्रिया शरीरांत सुरूं होते प्रत्येक मनोवृत्ति शरीराच्या रचनेंत घडामोड करीत असते. ही घडामोड कमी ज्यास्त प्रमाणानें कायमची असते. ह्मणून प्रत्यकानें दिवसांतून निदान एक तास तरी सुंदर व सुखदायक गोष्टींचें स्मरण करावें. नि:स्वार्थता, परोपकार इ० सारख्या उच्च मनोवृत्तीचा अनुभव किंचित्कालपर्यंत तरी घ्यावा, व जसा शरीराला डंबेल, मलखांब वगैरेनें व्यायाम देतों, त्याप्रमाणें मनाला सुखदायक व उच्च विचारांच्या योगानें व्यायाम द्यावा. हा व्यायामाचा काळ हळूं हळूं वाढवीत न्यावा. अशा रीतीनें वागल्यास एका महिन्यांतच त्याचें फळ दिसूं लागेल. त्याशिवाय राहणार नाहीं. त्याच्या वर्तनांत आणि विचारांत आश्चर्यकारक असें परिवर्तन खात्रीनें घडेल. मद्यपान, धूम्रपान, असूनही तो धंदा ... श्रेष्ठपणाचा तितका अपमान सिद्धकारशील ही वस्तुस्थिति. सर्वांच्या घामाचे मासले रसायनवेत्त्यापुढे मांडले तर तो त्यावरून त्या सर्वांचे स्वभाव ओळखूं शकतो. भयामुळें चांगलीं सशक्त माणसें एकदम मेल्याचीं व उलट धैरामुळें दुर्बळ माणसें सशक्त झाल्याचीं उदाहरणें आहेत आईच्या रागाचा परिणाम तिचें स्तनपान करणाऱ्या अर्भकावर विषासारखा होतो. अश्वपरीक्षक सांगतात कीं घोड्याला रागाचा एक शब्द बोलल्याबरोबर त्याच्या नाडीचे ठोके दहा अधिक पडतात. घोड्यासारख्या पशुची ही गोष्ट, तर मग जाणत्या माणसाविषयीं कशाला सांगावयास पाहिजे? मानसिक क्षुब्धता फार झाल्यानें वांति होते. अतिक्रोधानें कावीळ होते, फेपरें येतें व कधीं कधीं तर मृत्युमुद्रा घडतो. एका रात्रींतिल्या मानसिक वेदनांमुळें सबंध आयुष्याचा नाश झाला अशीं सुद्धां उदाहरणें आहेत. मनुष्यानें त्याच्या मनोवृत्तींचें खेळणें व्हावें किंवा वाईट विचारांना बळी पडावें असा परमेश्वरी संकेत दिसत नाहीं. त्यांना जिंकण्याचें सामर्थ्य त्यानें माणसाचें ठायीं ठेवलेलें आहे. त्याचा विकास करणें, वाढ करणें, व योग्य प्रसंगीं उपयोग करणें या गोष्टी मनुष्याच्या हातच्या आहेत. मनाचें संयमन ज्याला करतां येतें व दुष्ट विचारांचा प्रतिकार करण्यासाठीं सुविचाराची योजना करण्यापुरतें मानसिक रसायनशास्त्राचें ज्ञान ज्याला आहे तो मनुष्य खरोखर थोर ह्मटला पाहिजे. एखाद्या आम्लपदार्थाचा शरीरांतल्या मांसावर तीव्र परिणाम झालेला पाहतांच रसायनज्ञ त्याठिकाणीं अल्कलाईन (आम्लनाशक) उपाय योजील, पण तोच रसायनशास्त्राविषयीं अज्ञ असला तर तो अम्लता वाढविणारें दुसरें एखादें अम्ल औषध समजून घेऊन व्याधी विकोपाला नेईल. तसेंच मानसिक व्याधीचेंही आहे. मानसिक रसायनवेत्त्याला हें ठाऊक असतें कीं, उदासीनता, व निराशा आणणाऱ्या विचारांना मारक असें औषध ह्मणजे आशोत्पादक विचार होत. ते मनात आणून तो निराशा घालवील, प्रेमानें द्वेषाला नाहींसें करील, त्याला मानसिक यातना भोगाव्या लागणार नाहींत अशी कोणतीही घाण पाण्यांत नाहीं, त्याप्रमाणें मानसिक रसायनशास्त्राला काढतां येणार नाहीं असे कोणतेही दुष्ट विचार मनुष्याच्या मनांत वास्तव्य करीत नाहींत कोणत्या व्याधीवर कोणते योग्य इलाज करावयाचे तेवढें माहित मात्र पाहिजे. विचाराचें नियमन करणें, मनालाशांती देणें, आणि अतिशय भयंकर संकटाचें वेळीं सुद्धां तें क्षुब्ध होऊं न देणें या गोष्टी अशक्य तर नाहींतच, पण फारशा कठीणही नाहींत. हें ज्याला साधलें आहे त्याच्या मनांवर वाईट विचार कधीं पगडा बसविणार नाहींत, त्याच्या मनाला दुर्बलता कधीं येणार नाहीं व त्याची शांति कधीं ढळणार नाहीं. नुसत्या एका प्रेमाच्या उपायानें किती तरी मानसिक यातना दूर होतात त्यांची कल्पना करा. लोभ, स्वार्थबुद्धि द्वेष, मत्सर, सूड घेण्याची बुद्धि, गुन्ह्याविषयींची प्रवृत्ति, आणि दुसरे अनेक मानसिक रोग एका प्रेमाच्या औषधानें बरे होतात. प्रेम, आशा, उल्हास, निर्भीडपणा, व परोपकारबुद्धि यांचें वास्तव्य ज्या मनांत आहे त्यांत त्यांच्या विरुद्ध गोष्टींचा शिरावच होणार नाहीं. दिवा आणिल्यावर खोलींतला अंधार घालवायला निराळे परिश्रम करावयास नकोत. शांति असल्यावर भांडण टिकतें कशाला! मनातला द्वेष किंवा तिरस्कार नुसत्या इच्छाशक्तीनें घालवितां येत नाहींत. त्यासाठीं उल्हासित करणारे प्रेमाचे विचारच मनांत आणिले पाहिजेत. मनुष्यदेह हा मेंदूचा कोष, अस्थिकोष, स्नायुकोष, अशा बारा प्रकारच्या कोषांचा केलेला आहे. हे कोष अविकृत ठेवणें ह्मणजेच आरोग्य. त्यांच्यांत बिघाड झाला कीं दुखणें ठेवलेलेंच. पुष्कळांना असें वाटतें कीं वाईट विचारानें फार तर मज्जा कोषांत विकृति उत्पन्न होईल. पण तसें नाहीं. विचारांचा परिणाम सगळ्या कोषांवर घडतो. आंधळ्याच्या बोटांच्या टोकांवर पांढऱ्या रंगाचा मज्जारस असतो असें शरीरशास्त्रज्ञ ह्मणतात. या रसाच्या योगानें नुसत्या स्पर्शानें त्याला रंगांचें सुद्धां सूक्ष्मज्ञान होतें. आपलें शरीर ह्मणजे मज्जाकोषाचाच विस्तार ह्मटला पाहिजे.

आहे.

म्युनि...

इतर सार्वजनिक स...

श्रीमंत महाराज रा० रा० कृष्णराव दिनकरराव देशपांडे जहागीरदार राहणार बाळापूर यांस:—

१४	२१	२१	
१७	१९	३६	१२-१
२०	१८	३८	७८९
२१	२१	१७	४-९
२४	२०	१०	६-१९-६
			७-८-०

शे.स.न.			
३२	१२	२२	
४२	१४	२९	१६-२-९
	१९	३०	२१९
कुळि...१४			

मनुष्य पूर्णपणें सहज अथवा स्वाभाविक स्थितींत असतो तेव्हां त्याला वाईट रीतीनें वागण्याची इच्छा नसते. वाईट विचारांनीं त्याचे कोष विकृत झाले ह्मणजे वाईट आचार, दुष्ट सवयी कुटेपणा इ. गोष्टी उत्पन्न होतात. सारांश काय कीं शरीरकोष अविकृत स्थितींत राहतील असें केलें पाहिजे. एकदां कोष बिघडले ह्मणजे ते सुविचारांनीं दुरुस्त केल्याशिवाय दुर्वर्तनाची त्याची प्रवृत्ति सुधरत नाहीं.

मनुष्य विचारसागरांत तरंगत असतो. या सागरांत परस्पर विरोधी असे अनेक प्रवाह आहेत. त्यांतून पार पडण्याची विद्या माहीत नसली ह्मणजे मनुष्य कोणीकडे वाहत जाईल याचा नेम नाहीं. ही विद्या ह्मणजेच मानसिक रसायनशास्त्र.

—oo%oo—

शहाणपणाचा मक्ता

गुरुस्थानीं असलेल्या सन्मान्य व अनुभवी अशा गृहस्थांचे उद्गार विशेष बोधप्रद असतात. आणि तशा प्रकारचा बोध आह्मास एका खाजगी बैठकींत मिळाला आणि तो सार्वजनीक स्वरूपाचा असल्या कारणानें आह्मी त्याचा उल्लेख मुद्दाम करीत आहों. अलीकडे सर्वज्ञ व सर्वशहाणे आह्मी अशा धर्तीचें वर्तन वकील मंडळींचें असतें, आणि सर्व ज्ञानाचा मक्ता त्यांनींच युनीव्हर्सिटींतून निघतांना विकत घेतला आहे कीं काय असा उद्गार लोकाच्या तोंडून पुष्कळदां ऐकण्यांत येतो. जवळ जवळ अशाच प्रकारचा वाद विलायतेच्या प्रधान मंडळाचे मंत्री नामदार आस्किथ यांच्या भाषणांत निघला होता. पण त्यांच्या ह्मणण्याचा रोख असा होता कीं कायदे पंडितच जगामध्यें श्रेष्ठ स्थानाच्या ठिकाणीं राहतील आणि सर्व सत्ता त्यांच्याच हातीं असल्या पासून लोक कल्याण अधीक होईल. हा दुसरा विचार मंडनात्मक आहे. पण पाहिला उद्गार उद्वेगजनक आहे. दोहों विचारामध्यें पुष्कळसें सत्य आहे. तेव्हां दोष असतील ते दूर करण्याकडे दृष्टी पोंचावी ह्मणून आह्मी हा विचार मांडला आहे. हल्लींचीं कायदेकौंसिलें, राष्ट्रीयसभा म्युनिसिपालिट्या, जिल्हे बोर्ड किंवा तशाच इतर सार्वजनीक संस्था घ्या ह्मणजे असें असूनही तो धंदा ... श्रेष्ठपणाचा तितका अग्रमान मिळत नाहीं. ही वस्तुस्थिति दोषात्मक आहे आणि तिचाच परिणाम हल्लींच्या शिष्य वर्गावर ह्मणजे आमच्या राष्ट्राच्या मुख्य आधार स्तंभावर अनिष्ट प्रकारचा घडत आहे. असा विपर्यास होण्याचें कारण लोकसमाजाची व्यवहार दृष्टी असुर संपत्तीकडे विशेष वळत चालली आहे हें होय. जेथेंजेथें रावणाच्या संपदा दृष्टीस पडतात, तेथील त्या संपदा उत्पन्न करणारे वाणीवृत्तीहूनही कमी दर्जाचे कायदेपंडित लोकांच्या दृष्टीला विशेष अभिनव व मनोहर वाटतात. हीदृष्टीच चुकली आहे आणि ह्मणूनच शिक्षक वर्गाचें जें पारमार्थिक ध्येय तें अवनतीला पोंचलें आहे. शिक्षकवर्ग खरोखर समाजाचा नेता असावयाला पाहिजे. नवीन पिढ्या बनविण्याची त्यांची कल्याण दृष्टी, अल्पसंतोषी पण परमार्थपर त्यांचें अंतःकरण आणि विद्यादाना सारखें त्याचें पवित्रकार्य यांचा योग्य गौरव करण्याला आणि त्यांना सर्व सामाजिक गोष्टींत अग्रपूजास्थान देण्याला समाजानें शिकलें पाहिजे. इतकेंच नव्हे तर हल्लींचें घातुक वर्चस्व लक्षांत आणून कायदेपंडितानींच ही दिशा स्वीकारली पाहिजे आणि यांतच खरा स्वाभिमान आहे आणि हीच खऱ्या उन्नतीची भावी दिशा होय. संपत्तीला मान देण्यापेक्षां संपत्ती आणणाऱ्या, विद्या शिकविणाऱ्या शिक्षकास खरोखर मान दिला पाहिजे.

वऱ्हाडवृत्त.

हवामानः— उत्तरा नक्षत्राच्या अंतिम चरणांत पुष्कळशा ठिकाणीं मोठ्या बहारीची खंडवृष्टी झाली. हल्लींच्या पिकांची वनशोभा फार रमणीय असून रुग्ण लोकांनीं वनस्पतींची प्राणशक्ति व सरसपणा स्वतःकडे अंशतः ओढून घेण्यास चुकूं नये, ईश्वर कृपेनें सार्वजनीक आरोग्य देखील चांगलें सुंदर आहे.

ना० सर रार्बटसन यांची स्वारी आज सागरहून निघून सिमल्यास व्हाइसरायच्या मुलाखतीला जात आहे.

रा. रा. पी. डी. कर्कॅह्म् पोलीस सुपरिनटेंडंट आकोला हे या जिल्ह्यांत चांगले लोकप्रिय झाले आहेत. त्यांचा स्वभाव गोड असून लोकाच्या कल्याणा- ... दिसत आहे. ... व गुणज्ञतेचा स्वीकार करतान... हॅम् यांनीं मोठ्या प्रेमाचे व मोकळ्या मनाचे उद्गार काढले. अशा समारंभांतच युरोपियन व नेटीव यांचीं अंतःकरणें कशीं एकत्र जुळत चाललीं आहेत याची साक्ष पटते.

रा. रा. गेअर पोलिस सुपरिंटेंडेंट हे आपल्या कामावर येथें आपल्या बदलीच्या जागीं दाखल झाले.

रा. रा. सी. ई. लो सी. आय. ई. यांस रजेवरून परत आल्यावर पुनः डायरेक्टर ऑफ अग्रीकल्चर आणि इंडस्ट्रीज नेमण्यांत आलें.

लेफ्टनंट कर्नल मॉडवी डेपुटिकमिशनर नरसिंगपूर यांस पेंनशन देण्यांत आलें.

रा. रा. सदाशिव नारायण पो. सबइन्स्पेक्टर आकोला यांस इन्स्पेक्टरच्या जागेची बढती देण्यांत आली.

रा. रा. रुस्तुमजी फर्दुनजी अबकारी खात्याचे कामिशनर यांची स्वारी वार्षिक तपासणीच्या कामानिमित्त येथें २ दिवस आली होती आणि ते येत्या नोव्हेंबरांत स्पेशल ड्यूटीवर जाणार आहेत.

रा. रा. क्रॉस्थवेट रजिस्ट्रार सहकारी मंडळ्या याची स्वारी आज तीन दिवस येथें आहे. आणि त्यांनीं गायगाव व पारस इकडील सहकारी मंडळांची तपासणी स्वतः केली. या पेढ्याचीं कामें पाहून त्याना या पत पेढ्यांच्या कारभाराबद्दल पुष्कळच नवीन उमेदी वाटत आहेत. आणि या कामाकडे रा. रा. दत्तात्रय विठ्ठल सरंजामे याचें विशेष लक्ष असल्यामुळें ते साहेबाच्या गौरवास पात्र आहेत.

✓ रावसाहेब के. व गोविंद दामले चेअरमन सेंट्रल अर्बन ब्याक (आकोल्याची नागरीक पेढी) यांस शिमला येथें जी सर्व देशातील सहकारी मंडळाची परिषद् पुढील महिन्यात भरणार आहे. तिच्यासाठीं वऱ्हाडतर्फे प्रतिनिधी निवडण्यात आलें आहे. रावसाहेब दामले यांची लोकसेवा सरकारासही चांगली मान्य आहे हें पाहून विशेष आनंद वाटतो.

पाण्याचा पुरवठा — आकोल्याचा पाण्याचा पुरवठा विपुल करण्यासंबंधानें ज्या अनेक योजना विचारासाठीं आल्या आहेत, त्यासंबंधाचा योग्य विचार करण्यासाठीं आमच्या म्युनिसिपालिटीची आज सभा भरणार

... शामराव वल्लद खु... गोपीकाबाई मर्द उदेभान कु... जयवंत गणेश चतारी ता. बाळापूर यांसः—

... रावजी वा मारोती निशाणी हातची रेघ व आंगठा

नो० नं० १८

—o-o-o—

जाहीर नोटीस

... कावळे

खालीं सही करणार शिवराम वा बापुजी कुणबी रा. चतारी ता. बाळापूर नोटीस देतो की येणें प्रमाणें मी व माझा धाकटा सख्खा भाऊ गोविंदा यामध्यें घरांत वाटणी संबंधानें कुरकुर झाली तिचा फायदा घेऊन तुह्मी उभयतांनीं गोविंदास फुसलावून नेऊन त्याजपासोन त्याचे हिशाची जमीन पट्यानें घेण्याचे आमीष दाखवून त्या पोरा करवी एक तीन रुपयाचा स्टॅंप आणविला व त्यावर गोविंदा हा अज्ञान आहे सबब त्याच्या आइस पा. क. लावून ६०० रुपयाचा कर्जरोखा लिहून घेतला परंतु त्यास भरण्याबद्दल एक कवडीही दिली नाहीं अशारितीनें तुह्मी त्याचे अज्ञानाचा व हुडपणाचा फायदा घेऊन त्यास फसाविलें आहे त्याचा खराखरा पालनकर्ता मी आहे आमची आई नव्हे तरी लुचेगिरीनें लिहून घेतलेला सदरहु दस्तऐवज तुह्मी ही नोटीस पावल्यापासून आठ दिवसाचे आंत आमचे स्वाधीन नकेल्यास तुमचेवर कायदेशीर काम चालविलें जाईल. कळावें ही नोटीस दिली आज ता० २३-९-१३ ई०

सही

शिवराम बापुजी काकड द. खु.

नो० नं० २७

—ooc—

आकोला बाजारभाव

हुंडी दर्शनी		१००।
सोनें		२४८-॥
चांदी		७८
जवारी नवी	७० ते	७६
गहुं काठे	१०८	१०९
गहुं बनशी	११९	१२९
जवस	१२२	१२९
तेल	८॥	९
सरकी		११॥=
तीळ	८।=	८॥=
कापुस	९७	९८
रुई आकोला जीन		

... यांसः—
...कडून नोटीस
रुपये तुमचे
पूर्वी तुह्मांस
तुह्मी ...
...सक्त तगादा
बायसिकल
...ये लवकरच
परंतु तुह्मी
व तुह्मी
...ात नाहीं
...र करण्यांत
... पत्रांतून
...न पंधरा
...रुपये आणून
...ल घेऊन
...न केल्यास
...ली बाय-
...मचे रुपये
...लेले रुपये
...ळ. बाय-
संबंधाची
... जबाब
नाहीं.
सर्व खर्च
...६-९-१३
...

…	१०	८	५
… बैलाची जोडी	१५	१०	८
५ ” ” (शेतकरी वर्गाशिवाय इतर लोकांची)	१५	१०	५
६ पीत नसलेली २॥ वर्षांच्या आंतील उत्तम कालवड	१५	१०	५
७ पीत नसलेला ३ वर्षांच्या आंतील उत्तम गोऱ्हा	१५	१०	५
८ सर्वांत ज्यास्त दूध देणारी हैस	१०	५	३
९ सर्वांत ज्यास्त दूध देणारी गाय	२०	१५	६
१० दुधाची बकरी	३	२	१

बुलडाणा ता० सप्टेंबर १९१३ इ.

Sd/. K. S. Jatar,

डेप्युटी कमिशनर जि० बुलडाणा

नो. नं. २०

नोटीस

जनी मर्द अवधूत जात कृष्णपक्षी रा. असलगांव हल्लीं राहणार कारंजा ता. मुर्तिजापूर इसः—

खालीं सही करणार अवधूत वा॥ शामराव जात कृष्णपक्षी रा. आसलगांव ता. जळगांव जिल्हा बुलडाणा मी तुह्मास नोटीस देतो कीं माझी लग्नाची बायको असून तूं माझे घरीं लग्न झाल्यापासून ७ ८ वर्षें चांगले प्रकारें नांदून होतें. आतां तूं मला सोडून १२ बारा महिन्यापासून गेली आहेस. परत माझे घरीं येण्याबद्दल इतल्ला निरोप पत्र वगैरे काहींच दिलें नाहीं. व मीही तुला आणण्याबद्दल दोन वेळा कोसीस केली परंतु तुझा पत्ता मुळींच न लागल्यामुळें तुझा विचार घेऊन तुला आणतां आलें नाहीं. आतां मला समजलें आहे कीं तूं माझा विचार न घेतां कारंजा येथें बाब्या वा॥ मारोती जात कृष्णपक्षी यासी गंधर्व लाविलें आहे. त्याअर्थी या नोटिसीनें तुला कळविण्यांत येते कीं ही हकीकत खरी आहे किंवा खोटी आहे. किंवा खोटी … आजपासून १५ दिवसाचे …

… वकील … मुजुमदार मोरेश्वर नारायण व रामचंद्र नारायण, व केशव नारायण मुजुमदार अज्ञान पालन करणार नारायण लक्ष्मण मुजुमदार रा. आकोला यांस

नोटीस देणार सरस्वतीबाई मय्यत भ्रतार सीतारामपंत मुजुमदार वकील रा. अकोला नोटीस देण्यांत येते कीं तुमचे आमचे दरम्यान आपसांत निकाल होऊन माझे नवऱ्याकडे जें कर्ज होतें तें देण्याकारितां जी इस्टेट वेगळी काढली होती ती विकून त्यांतून कर्ज द्यावें व त्यांतून कर्जाची पुरी फेड न झाली तर बाकी राहीलेलें कर्ज तुह्मी व आह्मी मिळून निम्मे निम्मे द्यावें. तरी त्या प्रमाणें ती इस्टेट विकूनही कर्जाची आदाई पुरी झाली नाहीं. अजूनही सुमारें अंदाज दोन हजार रुपये लोकाचें देणें राहिलें आहे यापैकीं र० महाजनी वकील यानीं तर आपले उभयतांवर हुकुमनामा मिळविला आहे व ते माझे राहते घर जप्त करून हरास करण्याच्या विचारांत आहेत तरी तुह्मास या नोटीसीनें कळविण्यांत येते कीं माझे मागें सावकार लोकांचा अतीशय सक्त तगादा लागला आहे व त्याचे रुपये आतां न देणे ह्मणजे कोर्ट खर्चाचा अधीक बोजा बसवून घेणें आहे. तरी अधिक दिवस सावकार लोकांचें कर्ज ठेवण्याचा माझा विचार नाहीं. कारितां उमरी येथील शेतांपैकीं एक अगर अधिक जितकी जमीन सदरहु कर्ज फेडण्याकारितां विकावी लागेल तितकी विकून मी कर्ज आदा करण्याचा विचार केला आहे तरी ही नोटीस पावल्यापासून आठ दिवसाचे आंत आपण निम्मे रुपये देण्याची सोय करावी. कर्ज कोणाचें व किती आहे याची माहिती तुह्मास आगाऊच दिली आहे. तरी वरप्रमाणें मुदतींत आपण आपले हिश्यावरील रुपये न दिल्यास मी वर लिहिल्याप्रमाणें शेतें विकून कर्जाची आदाई करीन व अशा रितीनें दिलेल्या रुपयापैकीं निम्मे रुपयाचा बोजा तुमचेवर पडेल व त्याजबद्दल मला तुमचेवर फिर्याद करावी लागल. ता. २४-९-१९१३

सही

सरस्वतीबाई मुजुमदार

नो. नं. २२

… पासून १५ दिवसांत आपण आपले मुलास वरील रकम देऊन माझे मुलीस घेऊन जाण्याकरितां पाठवावे. वरील मुदतींत रकम न आल्यास व तिच्या नेण्या संबंधीं काहीं तजवीज न केल्यास हीच नोटीस फारकती समजून मी तिचें दुसऱ्याशीं गंधर्व लावीन मग तुमचा तिजवर नवरेपणाचा हक्क राहणार नाहीं. व तिच्याशीं गंधर्व करणारावरही कोणताच दावा चालणार नाहीं. मुलीच्या अंगावरचे दागीनें रामचंद्र यानें पूर्वींच काढून घेऊन आमचे गावांतच दुसऱ्यास विकले आहेत. कळावे तारीख २०।९।१९१३ ई.

सही

सहीची निशानी आंगठा गोविंदा लक्ष्मण आढाऊ माळी रा० खंडाळे ता. आकोट यांचा पो. हिवरखेड

साक्ष

गणपत नारायण फुलमाळी रा० आकोट बुधवारवेस नि. खुद.

नो. नं. २३

नोटीस

नोटीस बेशमी जीयालाल भोलानाथ पुरभय्यानीवाला रा. कारंजा यांसः-

खालीं सही करणारा कडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुमच्या जवळून मी एकदां १६ व पुनः १० असे २६ रुपये कर्जाऊ काढले आहेत. पैकीं १५ रुपये तुह्मास दिले आहेत. त्याचे बद्दल मला फसऊन वर दिलेल्या दोन्हीं रकमा एक करावयाच्या ह्मणून आपले वहीवर माझा आंगठा घेतला आणि नंतर मला सांगितले कीं हा आंगठा मी साठ रुपयाचे बद्दल घेतला. आह्मी उलट तक्रार घेतली. असतां आह्मास दुकानावरून काढून दिले तरी ही नोटीस पावल्या पासून ८ दिवसांत आमचा हिशेब आह्मास दाखवावा. नाहीं पेक्षां विश्वास घाता बद्दल तुमचेवर फौजदारी करण्यांत येईल. आणि या नोटीशीचा खर्च व पुढील फिर्यादीचा खर्च तुमचेवर बसेल कळावें ता. २०-९ १९१३ इसवी.

सहीची निशानी आंगठा.

गोविंदा जानबा जिनगर रा. कारंजा यांचा

साक्ष

१ हिरालाल बाबूलाल पातुरनंदापूर द. खु.

नो. नं. २४

२	४२८२४	२२	१॥=॥	२३॥=॥

या शेताचा शेतसारा देत असतां आपण ह्मणाले कीं मी अक्षात्रितीया झाल्यानंतर येऊन शेतसारा घेईल असें सांगून गेले ते अद्याप पावेतों आमचे गांवीं आले नाहीं कारितां मी पुंडलीक गणपत गावंडे दुकान बोथे यांचे दुकानीं तारीख ८।९।१९१३ इसवी रोजीं आपणास देण्याकारितां जमा ठेविले आहे तरी ते रुपये २३॥=॥ आपण घेऊन जावे आणि सन १९११ इसवी सालचा शेतसारा पावल्याबद्दल पावती द्यावे व त्याच प्रमाणें सन १९१२ इ० सालचा ही शेतसारा वरील पुंडलिक गणपत गावंडे यांचें दुकानीं ठेऊन आपणास जाहीर नोटीस दिली होती तरी तेही रुपये आपण घेऊन जावे कळावें तारीख १९-९-१९१३ इसवी

द० कृष्णाजी विनायक किन्हेळकर

सही

सीताराम वा॥ हरी बोरेकर

नि० खु० हातची रेघ

नो० नं० २५

जाहीर नोटीस

सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येते कीं, सखाराम वा॥ सोनाजी सुतार हा माझा बाप असून त्यांचें वय ८० वर्षांचें आहे. त्यामुळें त्यांचे मतीस भ्रम उत्पन्न झाला आहे कोणते वेळीं काय बोलतील व काय करतील याचा नेम नाहीं. हल्लीं मुक्कामीं अंजनगांव येथें आत्माराम सुतार यांचे घरीं रहात आहे तरी त्यांचे जवळून कोणी कपटानें कोणतेच प्रकारचा लेख करून घेऊं नये घेतल्यास तो बातल समजला जाईल व त्याबद्दल आमची इस्टेट जबाबदार राहणार नाहीं. कळावे तारीख २३-९-१९१३ इसवी.

सही

नागो वा॥ सखाराम सुतार

राहणार कोळंबी तालुका

आकोला पो. कुरणखेड

नि० आंगठा

नो० नं० २६

श्रीमंत महाराज रा० रा० कृष्णराव दिनकरराव देशपांडे जहागीरदार राहणार बाळापूर यांस:—

नोटीस देणार रामजी येडुजी पाटील वस्ती मौजे अडगांव जहागीर तालुके खामगांव नोटीस देतो कीं सन १९१३ इसवी सालचा शेत सारा वसूल करण्याकरितां आपण अडगांवीं येऊन सर्व लोकापासून शेत सारा घेऊन त्यांना पावत्या दिल्या त्या प्रमाणें मी आपणास माझे व उदेभान पाटलाचे खात्याबद्दल शेत सारा देत असतां आपण ह्मणाले कीं अक्षात्रितीया झाल्यावर मी येऊन तुमचा शेतसारा घेईल असें सांगून आपण गेले ते अद्याप अडगांवी आलें नाहीं. मी आपणास तीन चार वेळां आपले येथें येऊन ह्मटलें कीं शेतसारा घेऊन जावे अगर आपले येथें देतो परंतु आपण मी आज येतो आठ दिवसानी येतो असें आह्मांस वारंवार सांगून आज पावतो आलें नाहीं ह्मणून तारीख ८।९।१३ रोजीं पुंडलीक गणपत गांवडे दुकान बोथे यांचे दुकानीं माझे खात्याबद्दल रुपये ८३६।. व उदेभान बाबूजी पाटील यांचे खात्याबद्दल रुपये १८६।= येकूण रुपये १०२२॥= आपणास देण्य करितां जमा ठेविले आहे तरी ते रुपये आपण घेऊन जाऊन सन १९१३ ईसवीं सालचा शेत सारा पावल्याबद्दल पावती ध्यावे शेताचे वर्णन खालीं लिहिल्याप्रमाणें मौजे अडगांव जहागीर ता० खामगांव येथील रामु वा येडूजी पाटील यांचे खात्यातील सर्वे नंबर खालीं लिहिल्याप्रमाणें

शे.स.नं.	एकर	गुंठे	आ. रु.आ. पै.
१	३	२६	६-७-६
२	७	११	११-१३-९
३	४	१०	६-१५-६
४	१	३९	४-१३
५	५	१४	२१-९
७	३	१२	१-१-३
९	१५	३६	६-७-६
११	१५	३६	११-१३-९
१३	१३	१२	३-११-९
१४	२१	२१	[illegible]
१७	१५	३६	१२-[illegible]
२०	१८	३८	७-८-९
२१	२१	१७	४-५
२४	२०	१०	६-१५-६
२६	२४	३०	७-८-९
२७	२६	३४	२४-१२-९
२९	३१	३२	१९-११-६
३१	३८	२०	११-१३-९
३४	२०	३६	५-१४-३
३७	१३	१	१०-१२-६
३९	१४	१८	१७-४
४६	१३	२३	७-८-९
५२	१४	२०	१७-४
६२	२४	३५	३८-१३
६४	४	२३	५-१४-३
६५	४	१५	६-७-६
६६	३	२	६-७-६
६७	७	१७	१४-०-३
६८	४	४	७-८-९
७०	४	१३	८-१०
७२	१	३६	२-१४-६
७४	१२	२६	१५-१-६
७८	६	३१	७-८-९
७९	७	४	१२-१५
८१	१८	२०	१७-४
८३	५	१४	१०-३-३
८४	३	८	७-८-९
८५	०	३९	२-६-६
८६	२	८	५-६-३
९०	१	२०	२-१४-६
९१	५	८	१०-१२-६
९२	१२	४	१५-१-६
९३	५	१७	५-६-३
९४	३	१०	५-६-३
९६	२	१७	८-१०
९७	१०	३८	९-११-३
९८	१२	२१	१५-१-६
१०१	३	२५	५-१४-३
१०४	१२	१८	९-२
१०५	२४	१८	२८-०-६
१०९	१९	८	१५-१-६
११०	९	७	६-१५-६
शे.स नं.			
३२	१२	२२	[illegible]
४२	१४	२९	१६-२-९
४५	१९	३०	२१९
५६	१८		२५-१४
६०	७	२०	११-१३-९
६३	५	९	९-११-३
७३	१२	३	१९-६-६
८२	१३	१८	२१-९
८९	४	१२	१०-३-३
१०३	१६	२४	१९-६-६
१४४	१३	३९	२०-७-९
११	१३८	०६	१८६।=

येणें प्रमाणें शेताचा शेतसारा भरला आहे व त्याचप्रमाणें तारीख १९।२।१३ इसवी रोजीं माझे जवळून आपण रुपये १२०० मोकासा भरण्याकरितां नेले त्या पैकीं रुपये ९०० तारीख ९।२।१९१३ इसवी रोजीं गावचे लोकांचा शेतसारा वसूल करून दिले बाकी राहिले रुपये ३०० ते आह्मांस आणून द्यावे अगर वरील रुपये आपण नेते वेळीं आह्मांस पुंडलीक गणपत गांवडे यांचें दुकानीं बोलाऊन ध्यावे अगर त्याचे दुकानी आमचे खाते जमा करून ध्यावे नंतर तेथून आह्मी घेऊन जाऊ. सन १९१२ सालचा ही शेतसारा आह्मी पुंडलीक गणपत गांवडे यांचे दुकानीं ठेऊन आपणास जाहिर नोटीस दिली होती तरी तोही शेतसारा न्यावें कळावें तारीख १९।९।१३ इ.

दस्तुर कृष्णाजी विनायक किन्होळकर.

सही

रामजी येडूजी पाटील द. खु.

नो० नं० १७

नोटीस

रा. रा. पाटील, पटवारी पिंपळगांव काळे तालुके जळगांव जिल्हा बुलडाणे

यास—

नोटीस करणार १ रावजी वा मारोती [illegible]

रावजी वा मारोती निशाने

हातची रेघ व आंगठ[illegible]

नो० नं० १८

जाहीर नोटीस

नोटीस बेशमी जयवंत गणेश कावळे हल्लीं रा. वाशीम

यांस:—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं आमचे रुपये तुमचे कडून घेणें आहेत ते या पूर्वी तुह्मांस बरेच वेळ मागितले. परंतु तुह्मी [illegible] नाहींत. जेव्हां आह्मी तुह्मांस सक्त तगादा केला तेव्हां तुह्मी आपली बायसिकल आमचे पाशीं गाहाण ठेऊन रुपये लवकरच आणून देतो असें सांगितलें परंतु तुह्मी अद्याप पर्यंत रुपये देत नाहीं व तुह्मी आपली बायसिकल घेऊन जात नाहीं तरी या नोटिशीनें तुह्मांस जाहिर करण्यांत येते कीं ही नोटीस वर्तमान पत्रांतून प्रसिद्ध होईल त्या तारखेपासून पंधरा दिवसाचे आंत आमचे चुक्ते रुपये आणून देऊन तुह्मी आपली बायसिकल घेऊन जावें. या प्रमाणें मुदतींत तुह्मी न केल्यास तुह्मी आमचे जवळ गाहाण ठेविलेली बायसिकल आह्मी विक्री करून आमचे रुपये वसूल करूं. कमी आल्यास राहिलेले रुपये तुमचे कडून वसूल केल्या जातील. बायसिकल विकल्यावर बायसिकली संबंधाची गाहाणाची वगैरे कोणतेही रितीची जबाबदारी तुमची आमचेवर राहणार नाहीं. या नोटिशीचा छपाई वगैरेचा सर्व खर्च तुमचेवर आहे. कळावे तारीख १६-९१३

सही

ग्यानु वा हरी माळी कु[illegible]

रा० रिसोड नि[illegible]

दस्तुर केशव तुकाराम

नो. नं. १९

वनस्पती वैद्यराज
फणसवाडी मुंबई.

नो० नं० १४

किंमत रु० ... ट्रेड मार्क "सँडो"
व दिल्या नमुन्यांना मजबूत बनविणारें.

राजवंशी सांढ्याचें तेल,

किंमत रुपये १ ट्रेड मार्क "सँडो."

असंख्य लोकांनीं एकच डबी वापरून अपरंपार शक्ती मिळविली आहे.
सरकारचे अनॅलायझर, वैद्य व डाक्तर यांनीं तपासून व वापरून उत्तम सर्टिफिकिटें दिलीं आहेत.

ठिकाणा :— डॉ० डी० एच० भट, यांचा दवाखाना.
३८ जांबळी मोहल्ला मुंबई.

नो० नं० ११

नोटीस

नोटीस बेशमी दुर्गा वा तुळशी परदेशी कोरी रा. कुरम ता. मुर्तिजापूर यांस—

खालीं सही करणारा नोटीस देतो कीं माझा मालकीचा सर्वे नंबर १६ एकर ३ गुंठे २ आकार रुपये ४ हे माझें नावें खरीदी असून या नंबरावर तुझा हक्क नाहीं त्याचप्रमाणें ७३४ स्टांप नंबरचे घर तेंही माझें नांवानें खरीदी असून त्यावरही तुझा बिलकूल हक्क नाहीं. तुझी वय ६० वर्षाची असल्याकारणानें तुला भ्रम झाला असून तूं या जिनगीची अफरातफर करूं पाहतोस अशी गांवांत वदंता आहे व त्याप्रमाणें तूं खरोखर अफरातफर करशील तर त्याचा जबाबदार तूंच आहे. व त्या पैशाचा देणेदार तूंच आहेस मजवर कांहींच हक्क राहणार नाहीं. व अशानें माझी इस्टेट जबाबदार होणार ... कळावें ता. २३ माहे सप्टेंबर सन

सही

सही मातादीन वा दुर्गा

जाहीर नोटीस

सर्वत्र साहूसावकार, जमीनदार व इतर लोक रा. कुरुम ता. मुर्तिजापूर यांस—

खालीं सही करणार या नोटिसीनें कळवितो कीं माझा बाप नामें दुर्गा वा तुळसी परदेशी कोरी रा. कुरुम हा सतिभ्रष्ट झाल्यानें मी स्वतः संपादन केलेली जिनगी कुरुम येथील स. नं. १६ व नं. ७३४ चे स्टांपावर घेतलेलें (हिरामण महादाजी माळी यांचेपासून घेतलेलें) घर याची अफरातफर करणार आहे असें समजते. तरी वरील इस्टेट त्याजपासून कोणी गहाण अगर खरीदी अगर पट्ट्यानें अगर उभा माल घेऊं नये. घेतल्यास त्याबद्दल घेणारा जबाबदार राहील. व त्या पैशाचा देणेदार मी राहणार नाहीं वरील जिनगी जो कोणी घेईल तर त्याबद्दल जे कागदपत्र वरील गृहस्थ करून देईल तें रद्द आहेत. कळावें ता. २३ सप्टेंबर १९१२

सही

मातादीन वा दुर्गा रा कुरम द. खु.

नो. नं. १३

Oriental Government Security LIFE ASSURANCE COMPANY Limited

ESTABLISHED IN 1874.
R. Paterson, Brown, Manager,
HEAD OFFICE—BOMBAY

FUNDS Exceed 4 crores

CLAIMS PAID FOR OVER 3 CRORES
IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up to, treating their clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount to a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested:—if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securitie and lodged with the Government Official Trustee of Bombay in terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising through decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, Professional men, Tradesmen and others by employing portion of their annual income or profits in effecting life policies, at once create a fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet, if he dies early before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is got over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety on he step, do not delay. There are numerous instances in the records of the Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

INFLUENTIAL AND ENERGETIC AGENTS WANTED. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms and any further information can be obtained on application to

M. DESOUZA,
CHIEF AGENT, Nagpur

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH No N. 15

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.